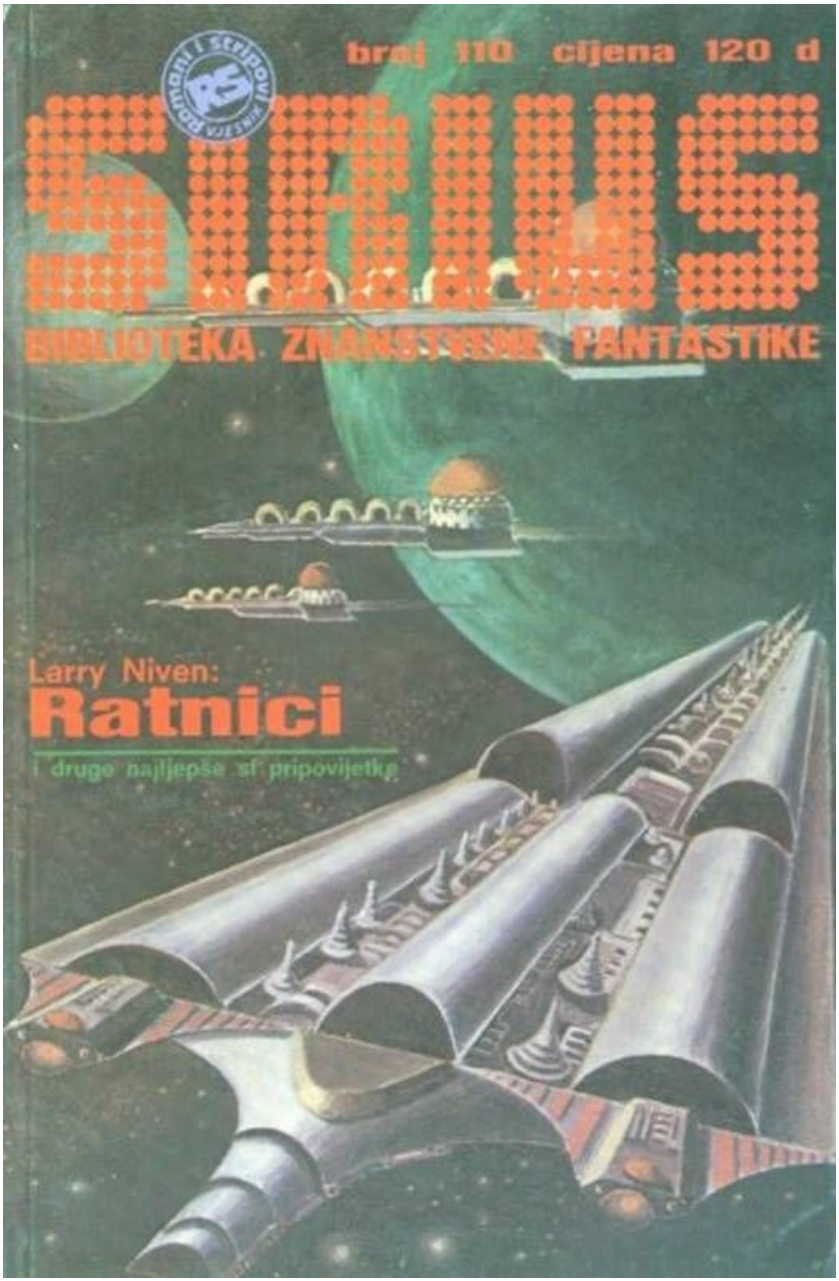
broj 110 cijena 120 d
SIRIUS
BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE
Larry Niven:
Ratnici
i druge najljepše sf pripovijetke

Sadržaj

Sirius 110

Riječ urednika

Larry Niven: Ratnici

Roger Zelazny: Valpurgina noć

Frederic Brown (u saradnji s Mackom Reynoldsom): Karikaturist

Harlan Ellison: Na kamenoj ploči

Kurt Vonnegut, Jr.: Epicac

Orson Scott Card: Nijema sonata

Fred Saberhagen: Mirotvorac

Slobodan Ćurčić: Bedel

Bruno Filipi: Koncert za gitaru

Branko Pihač: Operacija »Skretanje«

Vesna Gorše: Triptih

Za SIRIUS...nije za SIRIUS

SIRIUS broj 110,

Kolovoz 1985.

● SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković, Ljudevit Bauer, prof. dr. Adolf Dragičević (predsjedavajući), Vesna Gazdag, Igor Golik, Ana Hrastović, Marija Jurela, Želimir Koščević, Milivoj Pašiček, Nada Šoljan, Ismet Voljevica.

● GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Milivoj Pašiček.

● SIRIUS – biblioteka znanstvene fantastike, izlazi svakog petog u mjesecu – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR Informativno-revijalna izdanja n.sub.o. Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 –Stručni savjet »Siriusa«: Klub prijatelja znanstvene fantastike i fantastike Sfera Zavoda za kulturu i obrazovanje, Zagreb, Ivanićgradska 42a –Adresa uredništva: »Sirius«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR-i Novinska rotacija n.sub.o. i TM n.sub. o., 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4. – Cijena pojedinom primjerku 120 dinara. Pretplata: za godinu dana 1296 dinara, za šest mjeseci 648 dinara (u cijenu je uračunan popust). Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR-a »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom: za »Sirius«.

● Cijena oglasa. crno-bijela stranica 30.000 dinara; posljednja omotna stranica 40.000 dinara

● UREDNIK: Milivoj Pašiček. – Recenzija broja: Igor Mandić (inozemne priče) I Ana Hrastović (domaće priče) – Recenzenti: Darije Đokić i (pisanih na slovenskome) Žiga Leskovšek. – Grafička oprema: Berislav Grabušnik – Lektor: Đuro Šnajder. – Naslovna stranica: Igor Kordej

SCAN i OCR: Sekundica

Ispravka: MasterYoda

Prelom: MasterYoda

www.sftim.com

Riječ urednika

Dragi čitatelju!

= Kao što vidite SIRIUS polako mijenja svoj lik, iako se uređivačka koncepcija bitno ne mijenja. Novine koje smo Vam obećali primijetit ćete iz broja u broj. Kada smo objavili da ćemo nešto mijenjati, u redakciju je stiglo dosta pisama u kojima nas podržavate. Tako Slobodan Radojčić iz Sremske Mitrovice piše kako valja »još više objavljivati nagrađene priče u raznim kategorijama HUGA i NEBULE. To bi trebalo postati tradicijom. Raduje me što će SIRIUS na naslovnoj stranici donositi ilustracije naših priznatih autora.«

= I ne samo što će ih donositi, već ćemo ih i poklanjati. Naravno, Vama, svojim čitateljima. Kako? Sporazumjeli smo se s autorima da svakoga mjeseca izvučemo ime jednog čitatelja koji će za vjernost SIRIUSU dobiti na poklon originalnu ilustraciju s prve stranice. Zanimljivo, zar ne? O pojedinostima ćete doznati više u broju 111 od rujna ove godine, kada poklanjamo prvu ilustraciju.

= Neki se čitatelji plaše neće li ilustrativni materijal koji kanimo objavljivati unutar korica pretvoriti cijeli časopis u — cirkus. Obećavamo da cirkusa neće biti, da ćemo se odlučiti samo za ono što je najbolje, za ilustracijo koje papir na kojem izlazimo može podnijeti.

= Kad smo već kod papira njegovu ste silinu već osjetili plaćajući ovaj broj. Iako redakcija čini napore da Vaš časopis ne poskupljuje često, papir i sve ostalo što ide uz njega jači su od nas. Međutim, vjerujemo da ćete zaboraviti i na to poskupljenje budete li u rukama držali uistinu zanimljivo i raznovrsno štivo. A to Vam želimo i moramo dati.

= Čini se da će SIRIUS osvojiti i kompjutori. Neki su nam čitatelji poslali svoje priče na printerskim rolama, a Dragi Nedeljković »prijeti« kako će idući put poslati zapis na — traci! Pa, ako je Arthur C. Clarke mogao svoju »2010« poslati izdavaču u mikročipu, zašto da to ne možete i Vi?! Dakle, naprijed, ali zasad na osobni rizik. Zašto? Pa, redakcija radi prema određenim uzusima. Tekst mora biti ispisan na kartici (30 redaka sa po 80 slovnih mjesta). Kada bismo dobivali samo trake, čipove i slično to ekonomski ne bismo izdržali. Zato Vam predlažemo da prihvatite ekonomski rizik. Znači, posao na čipu, printerskoj roli i sličnom odbili bismo Vam od honorara. Ili, primamo kompjutorski izazov, ako Vi primate

ekonomski.

Milivoj PAŠIČEK

Larry Niven

The Warriors

Preveo Neven Antičević

Ratnici

Prije dvadeset i dvije godine počeo sam pisati. Godinu dana poslije počeo sam prodavali ono što sam pisao. I tako sam stvorio novu povijest, povijest budućnosti — povijest Poznatog svemira.

Serija pripovijedaka i romana iz Poznatog svemira obuhvaća tisuću godina buduće povijesti s podacima o događajima starim više od milijardu i pol godina. Većina pripovijedaka zbiva se unutar prostora koji naseljavaju ljudi (mjehur promjera šezdeset svjetlosnih godina u doba Luisa Wua) ili unutar Poznatog svemira (mnogo veći mjehur koji istražuju brodovi s ljudskom posadom, ali je pretežno pod vlašću drugih vrsta); iako kranje točke istraživačkih putovanja dosežu do 200 svjetlosnih godina prema galaktičkom sjeveru i 33000 svjetlosnih godina do samog središta galaksije.

Seriju priča o Poznatom svemiru sačinjavaju pet romana (»Svijet Ptavva«, »Zaštitnik«, »Poklon sa Zemlje«, »Prsten« i »Inženjeri Prstena«), te sve pripovijetke sabrane u kolekcijama »Neutronska zvijezda« i »Priče iz Poznatog svemira«, i po tri pripovijetke sabrane u kolekcijama »Oblik svemira« i »Duga ruka Gila Hamiltona«, a samostalno je obavljena duža novela »Djevojka u dijelovima«.

Pripovijetka »Ratnici« prvi put objavljena u časopisu »Worlds of If« (veljača 1966. g.) govori o prvom susretu ljudi i Kzinta i prva je pripovijetka u četvrtom ciklusu priča iz Poznatog svemira.

(ln)

(Iz uvoda u kolekciju priča »Priče iz Poznatog svemira«)

— Siguran sam da su opazili naš dolazak — reče Oficir za strane tehnologije s dosljednom upornošću. — Zar ne vidite prsten?

Srebrnasta slika neprijateljskog broda gotovo je ispunjavala cijeli ekran.

Brod se doimao kao golemi široki prsten što je okruživao cilindričnu osovinu, kao mehanička olovka koja pluta unutar platinaste narukvice. Mali modul s krilcima bio je isturen na zašiljenom dijelu osovine. Četvrtasta slova bila su ispisana po trupu, posve različita od uobičajenih točaka i zareza kzintovskog pisma.

— Naravno da vidim — reče kapetan.

— Prsten je rotirao kad smo ih opazili prvi put, međutim prestao je čim smo se približili na dvjesta tisuća... i od tada se nije pomakao.

Kapetan mahne svojim repom amo-tamo, nježno, gotovo zamišljeno, kao kakvim ružičastim bičem.

— Da, i što sad — primjeti kapetan. — Ako znaju da smo ovdje zašto ne pobjegnu? Jesu li toliko sigurni da nas mogu nadjačati? — on se naglo okrene prema Oficiru za strane tehnologije — Znači li to da smo mi oni koji bi trebali bježati?

— Nikako! Ne razumijem zašto su oni još tu. Oni nemaju baš ništa zbog čega bi trebali biti sigurni u sebe. Pogledajte, to je jedan od najprimitivnijih brodova koje sam dosad vidio. — On ispruži kandžu prema ekranu, pokazujući dok je govorio — Vanjska oplata je od željezne slitine. Rotirajući prsten služi za dobivanje umjetne gravitacije koristeći se centripetalnom silom. Što znači da ne posjeduju gravitacijski planer. Oni se najvjerojatnije koriste običnim reakcionim pogonom.

— Ali mi se nalazimo nekoliko svjetlosnih godina daleko od najbliže zvijezde! — usklakne kapetan uspravivši svoje mačje uši.

— To znači da imaju reakcioni pogon bolji od bilo čega što smo mi do sada razvili. Ali to ne znači ništa, mi smo imali gravitacijski planer prije nego što nam je trebao takav pogon.

— Točno — reče kapetan i spazi signal na velikoj kontrolnoj ploči. — Naprijed — reče on.

Oružni oficir spusti se niz otvor i stane pred kapetana u stavu mirno.

— Sva oružja su usmjetena na neprijatelja i spremna za paljbu.

— U redu — reče kapelan okećući se — Ej, Tehnologu, koliko si siguran da nam neprijatelj nije opasan?

Tehnolog pokaže oštre zube.

— Ne vidim kako bi to mogli biti, kapetane.

— Dobro. Oružni, sva oružja neka ostanu spremna, ali neću nikakve pucnjave bez mog izričitog naređenja. Oderat ću uši onome tko uništi taj brod. Hoću da ga zarobimo netaknutog.

— Razumijem.

— Gdje je telepat?

— Upravo dolazi. Spavao je.

— On uvijek spava. Reci mu neka dovuče svoj rep ovamo što brže.

Oružni salutira, okrene se i nestane kroz otvor za izlaz.

— Kapetane? — reče Tehnolog pokazujući na zrcalo blistavi zadnji dio broda okružen prstenom koji se upravo pojavio na ekranu. — Čini se kao da je ovaj dio namijenjen projekciji svjetlosnog snopa. Znači da imaju fotonski pogon.

— Možda je to uređaj za signalizaciju? — upita on.

— Frrrr ... mogao bi biti.

— Onda ne stvaraj prerane zaključke.

Poput prženog kruha iz tostera telepat iskoči iz ulaznog otvora. Pretjerujući u revnosti, on se uspravi.

— Stojim na raspolaganju kako je naređeno.

— Zaboravio si tražiti ulaznu dozvolu.

— Ispričavam se, kapetane. — Osvijetljeni ekran privuče pažnju telepatova oka i on otapka do ekrana zaboravljajući da bi još morao stajati u stavu mirno. Tehnolog se sledi i poželi da je negdje daleko.

Telepalove oči bile su malo sulude u kutovima. Njegov ružičasti rep visio je mlitavo. Kao i obično, sav je djelovao neispravno. Krzno mu je bilo zaležano na onoj strani na kojoj je spavao; nije se čak ni potrudio da se očetka prije raporta.

Bio je prava suprotnost slici idealnog osvajača i malo koji bi ga Kzint

smatrao pripadnikom svoje ponosne vrste. Bilo je pravo čudo da ga Kapetan još nije raskomadao.

Ali Kapetanu to nije ni padalo na pamet, telepati su bili previše rijetka sorta i prerna tome vrlo vrijedni, iako je to podrazumijevalo da su emocionalno nestabilni. Zato je Kapetan uvijek uspijevao sačuvati živce u prisutnosti telepata. Međutim u tim trenucima obično se dešavalo da nevini promatrači izgube uši zbog krivo nakostriješene dlake.

— To je neprijateljski brod koji smo uhvatili. Pročitaj nam njihove misli.

— Razumijem. — Telepatov glas odavao je trenutačni jad, ali i on je znao da je besmisleno proturječiti. Okrenuvši se od ekrana, on sjedne u stolicu. Polako, uši mu se sklopiše u tvrde čvorove, zjenice se suziše i štakorski mu rep potpuno omlitavi.

Svijet jedanaestog čula ga potpuno obujmi.

Uhvatio je Kapetanovu misao: » ... šlampavi civilni shondatov okot. ..« i panično se isključio. Mrzio je Kapetanove misli. Locirao je ostale izvore svijesti na brodu i izolirao ih i izbrisao jednog po jednog. Nije više bilo nikog. Samo praznina bez svijesti i kaos. Ali kaos nije bio prazan. Netko tamo vani razmišljao je na čudan i uznemirujući način.

Telepat se prisilio da osluhne.

• • •

Steve Weaver lebdio je opušteno pored zida radio-sobe. Bio je plavokos, plavook i velik; često ga se moglo zateći u istoj pozi, kako lebdi opušten, potpuno nepokretan kao da postoji vrlo valjan razlog zašto ne bi trebao ni trepnuti. Tračci dima izvijali su mu se iz lijeve ruke u kojoj je držao cigaretu i nestajali kroz pročistač zraka na drugoj strani prostorije.

— Ništa, pa ništa — reče Ann Harrison umorno i isključi četiri prekidača na radio-pultu. Četiri mala svjetla se ugase.

— Znači, ništa od kontakta?

— Baš ništa. Kladim se da uopće nemaju radio. — Ann otkopča mrežu na stolici i ispruži se rastežući se poput peterokrake zvijezde. — Ostavila sam prijemnik upaljen i pojačala ton da bi nas kasnije pokušali zvati. Uuhh,

baš sam se ukočila. — Ona se naglo sklupča u loptu. Već duže od sata sjedila je zgrbljena nad komunikacijskim pultom. Po izgledu Ann je mogla biti Steveova blizankinja. Bila je jednako visoka kao on, s istom bojom kose i očiju i njezini čvrsti mišići, plod revnosnog vježbanja, jasno su se ocrtavali ispod plavog kombinezona.

S neprimjetnim pokretom prsta Steve baci opušak prema pročistaču.

— Dobro, a što onda imaju?

— Nemam pojma — reče Ann zbunjeno.

— Pokušaj to tretirati kao zagonetku. Ako nemaju radio, kako onda komuniciraju na udaljenosti? Kako možemo provjeriti tu pretpostavku? A pitanje je da li oni uopće pokušavaju uspostaviti vezu s nama.

— Da, naravno.

— Razmisli malo. Razgovaraj o tome s Jimom. — Jim je bio njezin muž za tu godinu i uz to brodski liječnik. — Ti si prava djevojka za to. Hoćeš li cigaretu?

— Molim te.

Steve baci kutiju preko sobe.

— Uzmi nekoliko, ja moram ići.

Temeljito ispražnjena kutija vrati se u Steveove ruke.

— Hvala — reče Ann.

— Javi mi ako se nešto dogodi ili ako smisliš štogod.

— Hoću. Ne boj se, nešto se mora dogoditi. Oni vjerojatno pokušavaju isto što i mi.

Svaka prostorija u odjelu za posadu imala je izlaz u uski hodnik koji se protezao cijelim obodom prstena. Steve ispliva u hodnik, dočeka se na noge i odbije se dalje. Bilo je lako kretati se po brodu dok je bio u beztežinskom stanju. Zakrivljeni pod našao mu se pod nogama i on je žabljim skokovima prevalio ostatak puta. Od svih dvanaest članova posade na »Anđeoskoj olovci« Steve se najbolje kretao. On je bio pravi Pojasar, dok su svi ostali bili prašinari, rođeni Zemljani.

Steve nije očekivao da će Ann smisliti nekakvo rješenje. Ne zato što nije bila inteligentna. Ona nije imala dovoljno radoznalosti, dovoljno ljubavi za rješavanje ovakvih zagonetki. Samo on i Jim Davis ...

Razmišljajući. Steve je zaboravio da je odskočio presnažno. Umalo se sudario sa Sue Bhang koja se pojavila iznad njega iza krivulje stropa.

Ipak su se uspjeli zaustaviti pridržavajući se zida.

— Zdravo, mjesečaru — reče Sue.

— Zdravo, Sue. Kamo si krenula?

— U radio-sobu, a ti?

— Htio sam još jednom provjeriti pogonski sistem. Sumnjam da ćemo ga trebati tako brzo, ali ne škodi još jednom sve provjeriti.

— Postaješ neivozan kad nemaš što raditi, ha? — ona nakrivi glavu, kao uvijek kad se spremala nešto upitati — Steve, kad ćeš nas ponovo zarotirati? Nikako se ne mogu priviknuti na beztežinsko stanje.

Sue je izgledala kao da je rođena za nulage. Njezino malo vitko tijelo bilo je kao stvoreno za lebdenje; sila teža nikad je ne bi trebala ni dotaknuti.

— Kad budem siguran da nećemo trebati pogon. Do tada možemo ostati pripravni. Ja zacijelo najviše žalim zbog toga, jer te do tada neću ponovo vidjeti u suknji.

Ona se nasmije, polaskana.

— Ako je tako, onda možeš odmah isključiti pogon. Ja se ne kanim presvlačili, a brod ne kanimo micati. Abel kaže da je njihov brod išao dvjesta ge kad je uskladio svoj kurs s našim. Koliko brzo može ići »Olovka«?

— Nula cijelih nula pet — reče Steve sa zapanjenim izrazom lica. — A ja sam mislio da ih pokušamo uhvatiti! Možda bismo ipak trebali uspostaviti vezu. Uz put, ja se upravo vraćam iz radio-sobe. Ann ih nikako ne može dobiti.

— Šteta.

— Čini se da ćemo morati čekati.

— Zašto si uvijek tako nestrpljiv? Vi Pojasari uvijek nekamo jurite. Dođi ovamo. — Ona ga prihvati za ruku i privuče do debelih prozora kojima je bio ispunjen prednji dio hodnika. — Tamo su... — reče ona pokazujući.

Zvijezda je bila tamnija i veća od svih okolnih. Među točkama koje su sjale plavo-bijelo poput varnice, pod utjecajem Dopplerova efekta, strani brod se doimao kao tamnocrveni disk.

— Promatrao sam ga kroz teleskop — reče Steve. — Sav je u nekim gromadaima i grubim rubovima. Na jednoj je strani krug zelenih točaka i zareza. Izgleda kao nekakvo pismo.

— Tko zna kolike smo čekali da ih sretnemo? Petsto tisuća godina? I sada su napokon tu. Ne uzrujavaj se. Nikamo neće otići. — Sue je gledala kroz prozor, sva njezina pažnja usredotočena je na crvenu kružnicu u tami. Sjajna crna kosa lebdjela je oko nje. — Prvi pravi izvanzemaljci. Pitam se kako izgledaju.

— To je zaista teško reći. Ali jedno je sigurno, moraju biti vrlo snažne građe da podnesu onakav napor. Naravno, nemaju li nekakav uređaj koji ih štiti od akceleracije. Čini se da im ni beztežinsko stanje ne smeta. Njihov brod nije sagrađen da ima vlastitu rotaciju. — Napeto je zurio u zvijezde, njegovo golemo tijelo nepomično kao i uvijek, izraz lica miran i sabran. Odjednom zausti: — Sue, zabrinut sam.

— Zašto?

— Što ako su neprijateljski raspoloženi?

— Neprijateljski? — reče ona kao da kuša neukusnu hranu.

— Slušaj, mi ne znamo ništa o njima. Pretpostavimo da oni započnu bitku. Mi bismo ..

Sue otvori usta, zapanjena, s očima prepunim strave.

— Otkud ... otkud ti ta jeziva ideja?

— Žao mi je ako sam te šokirao, Sue.

— Ne, nije to bitno, nego zašto misliš...

Jim Davis se pojavi na kraju hodnika. Kada je »Anđeoska olovka« napustila Zemlju Jimu je bilo dvadeset i sedam godina, sada je to bio malo puniji trideset osmogodišnjak, najstariji na brodu, simpatičan, drag čovjek s abnormalno dugim prstima. Njegov djed, koji je imao iste takve ruke, bio je svjetski poznati kirurg. Danas su se svi kirurški zahvati obavljali u automatiziranoj medicinskoj komori i Jimovi dugi prsti bili su samo nekorisni ostatak iz prošlog doba. Poskakivao je hodajući u magnetnim sandalama, pomalo nalik na klauna.

— Zdravo, društvo — reče dok je prolazio.

— Zdravo, Jim — reče Sue usiljeno. Pričekala je dok se Jim nije izgubio iz vida prije no što je ponovo progovorila.

— Zar ste se vi iz asteroidnog pojasa međusobno borili? — upita muklo šapćući. Ni sama nije u to vjerovala. Od svih stvari to je bila najgora koju je mogla zamisliti.

— Nismo! — odlučno odvrati Steve, a zatim nevoljko doda — Ali povremeno se i to dešavalo. — I brzo nastavi, pokušavujući objasniti. — Problem je najčešće bio u tome što su uvi doktori bili samo u velikim bazama, kao što je Ceres. To je istina, bio jedini način da pomognu ljudima, da budu ondje gdje ih se može naći. Ali prava opasnost za rudare bila je napolju, među stijenama. Zacijelo si uočila jednu od mojih navika iz tog doba. Nikada ne gestikuliram. Svi Pojasari imaju tu naviku. U malom brodu kakvi su rudarski brodovi možeš nehotice udariti u nešto ako se previše razmahuješ rukama, nešto kao dugme za otvaranje vanjskih vrata, na primjer.

— Da, znam, ali ponekad to djeluje uznemirujući, prođe i po desetak minuta da se uopće ne makneš.

— Moraš to shvatiti, Sue. Tamo napolju, među stijenama uvijek je previše napetosti. Ponekad se dogodi da rudar iskusi previše opasnosti, previše dosade i frustracija u malom zatvorenom prostoru broda s pogledom na beskrajne prostore napolju. I nije svaki od njih stigao na vrijeme liječniku, i onda bi se dešavalo da počne tuču u kakvom baru. Vidio sam jedan takav slučaj. Momak je mlatio šakama kao da su maljevi.

Steveov pogled kao da je bio usmjeren negdje u davnu prošlost. Naposljetku on se okreme prema Sue. Doimala se kao da ju je obuzela mučnina, poput mlade medicinske sestre kada se suoči s prvim ozbiljnijim

slučajem. Uši su joj počele crvenjeti.

— Stvarno, žao mi je — reče on nelagodno. Osjećao je da bi najradije nekamo pobjegao.

— Nije važno — reče ona iako se osjećala jednako zbunjenom kao i Steve, pokušavajući svome glasu dati ton uvjerljivosti. — Znači, ti misliš da bi oni u drugom brodu željeli... uh... ratovati s nama?

Steve kimne glavom.

— Jesi li ikada proučavao povijest Zemlje?

— Ne, nisam se kvalificirao za taj predmet — reče on pokajnički — Ponekad se pitam koliko ljudi uopće uspijeva u tome.

— Svaki dvanaesti.

— To baš i nije mnogo

— Ljudi općenito imaju teškoća pri usvajanju podataka o svojim precima. Vjerojatno znaš da je prije jedno tristo godina bilo ratova, ali znaš li što je rat? Možeš li zamisliti kako to izgleda? Možeš li si predočiti da neko namjerno izazove fuziju da bi uništio cio grad? Jesi li ikada čuo za koncentracijske kampove? Za protuudare? Misliš da su sva ubojstva prestala s ratom? Nisu. Posljednje ubojstvo učinjeno je u dvadeset i drugom stoljeću, prije nepunih sto i šezdeset godina. Svatko tko kaže da se ljudska priroda ne može izmijeniti, nema pojma. Da bi to ustvrdio, mora prvo definirati ljudsku prirodu, a to je nemoguće — nastavi Sue. Njezin glas poprimi onaj suhoparni ton tako uobičajen za predavače. Zvučala je točno kao traka za učenje. — Slušaj, tri su stvari dovele do ovog stanja miroljubive civilizacije kakvo imamo danas, i sve tri bile su promjene tehnološkog karaktera. Kao prvo, razvitak psihijatrije iznad razine puke alkemije. Drugo, potpuno iskorištavanje plodnog tla za proizvodnju hrane i treće Zakoni o ograničenju rasta populacije i primjena godišnjeg kontraceptivnog cjepiva. Na taj način smo došli do prostora za sva poboljšanja. Možda su rudarska naselja u asteroidnom pojasu i kolonije na drugim planetima također dali tome svoj doprinos; dobili smo negostoljubiv svemir kao neživnog neprijatelja, protiv kojeg se možeš boriti, ali ga ne možeš ubiti. Historičari se još prepiru oko toga.

— Što sam time htjela reći — nastavi Sue pokucavši prstom po prozoru — Pogledaj njihov brod. Ima dovoljno snage da juri poput najbržeg

projektila i osim toga pogon koji ga ubrzava do četiri petine brzine svjetlosti, točno?

— Točno — odvrati Steve

— Uz sve to još može i manevrirati. Taj je brod mnogo savršeniji od našeg. Ako su oni imali dovoljno vremena da razviju takvu tehnologiju, onda su valjda bili u stanju da razviju i vlastitu varijantu psihijatrije, proizvodnje hrane, kontracepcije, ekonomske teorije i svega ostalog što je nužno da bi se prestalo ratovati. Zar he?

Steve se morao nasmijati njezinoj ozbiljnosti.

— Naravno, Sue, to što govoriš ima smisla. Ali momak u baru o kojem sam ti govorio potječe iz naše civilizacije, a ipak je bio agresivan. Ako ne možemo razumjeti zašto se on tako vladao, kako možemo očekivati da razumijemo vrstu čiji kemijski sastav ne možemo ni naslutiti?

— Ali, Steve, oni su razumna bića. Oni stvaraju i upotrebljavaju oruđa.

— Točno.

— Ako te Jim samo čuje ovako govoriti, odmah će te smjestiti na promatranje.

— Ovo je zacijelo najjači argument koji si do sada iznijela — nasmije se Steve i poškaklja je ispod uha. Najednom se Sue ukoči, na licu joj se pojavi grč bola. U istom trenutku i on osjeti bol, strašnu glavobolju, kao da mu je mozak počeo bujati pokušavajući mu rascijepiti lubanju.

• • •

— Imam ih, Kapetane — reče Telepat petljajući jezikom. — Pitajte što želite.

— Na koji način pokreću brod? — požuri Kapetan s pitanjem svjestan da telepat neće dugo izdržati.

— Pogon na osnovi potiska svjetlosnih čestica pokretan nesavršenom fuzijskom reakcijom vodika. Vodikom se opskrbljuju sakupljajući ga elektromagnetskim poljem iz svemira.

— Lukavo... mogu li nam pobjeći?

— Ne mogu. Pogon je uključen, spreman za pokret, ali to im ne bi ništa pomoglo, upravo je žalosno kako je slab.

— Kakav tip oružja imaju?

Neko vrijeme telepat je ostao nijem. Ostali su strpljivo čekali odgovor. Jedini zvuk u kimtrolnoj sali bio je onaj na koji se posada već davno naučila: cvilež naponskih uređaja, prigušeno rezanje posade i neobičan zvuk, poput tkanine koja se para. zvuk gravitacijskih motora.

— Nikakvo oružje. Kapetane — Kzintov glas postao je jasniji; hipnotska relaksacija bila je narušena trzanjem mišića. Telepat se bacakao kao u košrnaru. — Na njihovu brodu nema oružja, čak ni noža ili toljage... ne, čekajte, imaju kuhinjske noževe. Ali njima se koriste samo za pripremanje hrane. Oni se ne bore, Kapetane.

— Što? Oni se ne bore?

— Ne, Kapetane. Ne očukuju da ćemo ih napasti. Istina, takva mogućnost pala je na pamet trojici od njih, ali su je odmah odbacili kao nezamislivu.

— Ali zašto? — upita Kapetan, znajući da je pitanje nebitno. Nije se mogao suzdržati, radoznalost je bila jača od njega.

— Ne znam, Kapetane. Mora da je to rezultat neke nauke kojom se koriste, ili možda religija. Ne razumiiem ih — reče Telepat — zaista ih ne razumijem.

— Što sada rade? — upita Kapetan blago. Nije mu lako, mislio je, potpuno strane misli... u njegovoj glavi.

— Čekaju da stupimo u vezu s njima. Pokušali su nam poslati poruku i misle da mi isto tako zdušno pokušavamo.

— Ali zašto... ? Ne, nije važno, zaboravi. Može li ih se ubiti vrućinom?

— Može, kapetane.

— Dovoljno, prekini kontakt.

Telepat snažno protrese glavom. Doimao se kao da je šao kroz stroj za pranje. Kapetan dotakne senzor i zaurla.

— Oružni!

— Ovaje sam, Kapetane.

— Usmjeri induktore na neprijateljski brod.

— Ali, Kapetane! Oni djeluju vrlo polako! Što ako neprijatelj uzvrati napad?

— Ne prepiri se sa mnom, ti... — frkćući, Kapetan izdeklamira strasni monolog o vrlinama bezuvjetne poslušnosti. Kada je prekinuo kontakt, Oficir za strane tehnologije bio je ponovo za ekranom, a Telepat je nestao u pravcu svog ležaja.

Kapetan stretno zapreda: — Kad bi bar sve uvijek bilo ovako lako.

Kad posada broda bude poubijana toplotnim induktorom, on će osvojiti brod. Sve podatke o njihovu rodnom planetu lako će saznati ispitujući njihov sistem za održanje života. Planet će pronaći slijedeći unatrag putanju broda. Vjerojatno nisu ni pokušali zamesti trag lažrim manevrima.

A ako posluži sreća, i dogodi se da ta stvorenja dolaze sa svijeta koji je nalik Kzinu, i taj će postati još jedna od njihovih kolonija. A on, Kapetan, Kao prvi osvajač dobivat će jedan posto od sveg bogatstva do kraja života. Zaista, budućnost je izgledala vrlo primamljivom. I nikada ga više neće zvati po zanimanju koje obavlja. Steći će pravo na vlastito ime!

— Usputna informacija, Kapetane — reče Oficir za strane tehnologije — njihov je brod stvarao umjetnu gravitacija od jedan cijelih i dvanaest šezdeset četvrtina prije no što je prestao rotirati.

— Malo previše — reče Kapetan razmišljajući glasno — Atmosfera će vjerojatno biti nešto gušća od naše, ali neće nam biti preteško da je kzinformiramo. Već smo sreli svakakvih vrsta, zar ne Tehnologu? Sjećaš se Chunquena?

— Da, oba su im spola bila razumna i neprestano su se borili među sobom.

— A ona smiješna religija na Altairu I. Oni su vjerovali da mogu putovati kroz vrijeme.

— Aha, kad se naša pješadija spustila, nije zatekla ni živog stvora.

— Mora da su počinili kolektivno samoubojstvo dezintegratorima. Ali zašto? Pa mi smo samo htjeli uzeti nešto robija. Jedno mi međutim ni danas

nije jasno. Kako su se riješili dezintegratora pošto su nestali?

— Tja, neka stvorenja učinila bi svašta da održe svoju vjeru — reče Tehnolog.

• • •

Jedanaest godina nakon prelaska Plutonove orbite, osam godina daleko od cilja, četvrti kolonizacijski brod na putu za Uspjelismo ponirao je kroz zvjezdane prostore. Ispred njega blještale su zeleno-bijele i plavo-bijele točke prema crnilu koje se tek rađalo. Iza njega bili su samo rijetki umirući crveni ugarci. Sazviježđa sa strane bila su nekako čudno spljoštena. Svemir je bio kraći nego inače.

Jedno je vrijeme Jim Davis imao pune ruke posla. Svi članovi posade uključujući i njega patili su od pulsirajuće zasljepljujuće glavobolje. Dr Davis je svakom pacijentu dao po jednu malu ružičastu pilulu iz automata u medicinskoj komori koja je zauzimala cijeli zid prihvatne ambulante. Članovi posade motali su se pred ambulantom čekajući da pilula počne djelovati. Kada im je dojadilo guranje u uskom hodniku, sjetili su se da bi bilo dobro premjestiti se u salon. Bila je to neobično tiha gomila. Nikom nije bilo do priče dok je bol trajala. Čak je i zvuk magnetnih sandala bio prigušen na gustom plastičnom sagu.

— Hej, doktore — reče Steve spazivši Jima iza sebe — kad će početi djelovati?

— Moja je već počela, a ti si svoju uzeo nešto poslije mene, prema tome ...

— Točno, hvala doktore ...

Ljudi nisu lako podnosili bol, bili su nenaviknutima nju.

Jedan po jedan ulazili su u salon. Isprva su tiho pričali među sobom, zatim su neki sjeli, koristeći se priljepljivim plastičnim trakama na svojim odijelima. Drugi su stajali ili lebdjeli pored zidova. Salon je bio dovoljno velika da ih sve udobno prihvati.

Steve se koprcao blizu stropa pokušavajući navući svoje magnetne sandale

— Nadam se da neće ponovo pokušati — čuo je Steve. kako govori Sue. — To boli.

— Pokušati? Što? — upita netko čiji glas Steve nije mogao prepoznati slušajući napol uha.

— Tko god to bio. Telepatija možda.

— Ne. Ne vjerujem u telepatiju. Možda su na neki način stvorili ultrazvučnu vibraciju u zidovima?

Steve je dotle uspio obuti sandale. Ostavio je magnete isključenima.

— ... ledeno pivce — čuo je glas Jima Davisa. — Jeste li svjesni da nikada nećemo okusiti pivo?

— Ja bih skijala na vodi — nostalgično će Ann Harrison — Morski vjetar u lice, uspjenjena voda oko nogu, sunce ...

— Stop! Tabu tema... — vikne Steve primičući se skupini.

— Kad smo već počeli .. — reče Jim veselo. — Ili bi ti možda radije pričao o izvanzemaljcima, kao da nije dovoljno što to svi ostali čine. Ja bih tu temu radije preskočio. Reci, Steve, za čim ti najviše žališ?

— Na Zemlji? Ne znam, nikada nisam bio dovoljno dugo da je stvarno upoznam.

— Oh, da, naravno. — Jim se odjednom sjeti balona s pićem u svojoj ruci. On ispije gutljaj i proslijedi ga Steveu.

— Ovo čekanje me ubija — reče Steve. — Što li sad smjeraju učiniti. Možda potresu cijeli brod u Morzeovu kodu?

Jim se nasmiješi.

— Možda neće napraviti ništa. Možda odustanu i odu.

— Nadam se da neće! — reče Ann.

— Zašto? Zar bi to bilo loše?

Steve se lecne. Što je Jim mislio reći tim riječima?

— Naravno da bi bilo loše! — reče Ann protiveći se — Mi moramo saznati tko su oni. Pomisli kakvim bi nas stvarima mogli naučiti.

Kada razgovor postane dvoboj nepomirljivih stavova, dobar odgoj nalaže da se promijeni tema.

— Hej, je li itko osjetio da su zidovi topli? Je li to dobro ili loše? — upita Steve.

— Čudno, trebalo bi da budu hladni — reče Jim. — Nema ih što grijati osim zvijezda. Osim ako... — Neobičan izraz preleti mu preko lica. On skine sandale i sagne se da ih popipa prstima.

— Iiiii, Jim. Jim! — vikne Sue.

Steve se okrene, pokušavajući se pomaknuti. Zatim se sjeti, uključi sandale i požuri da pomogne. Sue je jaukala i bacakala se okružena začuđenim članovima posade. Jim se probije do nje. Pokuša je izvesti iz salona. Izgledao je uplašen.

— Sav metal se naglo zagrijava — dovikne on Steveu kad im se približio. — Moramo izvaditi njezin aparat za slušanje.

— U ambulantu, brzo ! — jauknu Sue.

Njih četvorica odvukli su je do ambulante. Plakala je i otimala se kad su je unijeli. Jim je već čekao sa sprejom anestetika i za tren je Sue zaspala.

Pod zabrinutim pogledima ostalih Jim se odmah dao na posao. Automatska komora bi samo oduzela dragocjeno vrijeme uspostavljajući dijagnozu. Jim je operirao ručno. Brzo je završio jer je mali uređaj bio ugrađen ispod kože iza uha. Bez obzira na njegovu brzinu sklapel mu je opekao prste prije no što je završio. Steve je osjećao na stopalima kako raste temperatura.

Jesu li izvanzemaljci znali što rade?

Da li je to uopće bilo bitno? Njegov brod je bio napadnut. Njegov brod.

Steve sklizne niz hodnik i potrči prema komandnom mostu. Trčeći na magnetskim sandalama nalikovao je na uplašenog pingvina, ali se zato kretao vrlo brzo. Bio je svjestan da možda čini najveću pogrešku u svom životu; izvanzemaljci možda pokušavaju da na sve načine stupe u kontakt s »Anđeoskom olovkom«; Steve nikada neće znati. Samo je jedno bilo jasno, mora ih zaustaviti prije nego što svi budu živi ispečeni.

Sandale su mu palile tabane. Jecao je od bola trčeći, zrak je gorio u

plućima, čak su mu i zubi postajali sve topliji.

Morao je omotati košulju oko ruke da bi otvorio vrata koja su vodila do komandnog mosta. Bol u tabanima postala je nepodnošljiva. On skine sandale i ulebdi u salu. Ostavio je košulju na rukama dok je pritiskao kontrolne uređaje. Okretom velikog bijelog prekidača uključi pogon na maksimum i smjesti se u stolicu prije nego što je počelo ubrzanje. Zatim se okrenuo prema velikom stražnjem teleskopu, koji je bio upravljen prema Zemlji. Brodski pogon mogao se koristiti dvojako; kao uređaj za pokretanje ili za slanje poruka na ovoj udaljenosti. Steve podesi uređaj na kratku udaljenost i počne okretati brod.

Neprijateljski brod isijavao je u visokom infracrvencm dijelu spektra.

• • •

— Potrajat će malo duže u dijelu broda koji nosi posadu — izvijesti Oficir za strane tehnologije. — U tom dijelu imaju kontroliranu temperaturu.

— U redu, to ništa ne mijenja. Kad misliš da su svi mrtvi, probudi Telepata da provjeri. — Kapetan je nastavio češljati svoje krzno, dosađujući se. — Baš mislim da nisu bili tako potpuno bespomoćni nikad se ne bih odlučio za ovu sporu metodu. Prvo bih im odvojio prsten od motora. Možda sam to i trebao napraviti. Bilo bi sigurnije.

— Ali, Kapetane — reče Oficir želeći se istaći — oni nemaju mjesta ni za kakvo oružje. Reakcioni pogon, motori, spremište goriva, sve to zauzima gotovo sav mogući prostor na njihovu brodu.

Strani brod se počeo polako okretati prema svom mučitelju. Njegov pogonski dio sjao je crvenom svjetlošću.

— Ha! Pokušavaju pobjeći! — uzvikne Kapetan kada se svijetli dio broda okrenuo prema njima. — Jesi li siguran da nam ne može pobjeći?

— Svakako, njihov svjetlosni pogon ih nikamo neće odvesti.

Kapetan se zamisli na tren.

— A što bi se dogodilo kad bi ta svjetlost pogodila naš brod?

— Ništa, samo jarko svjetlo. Leća je ravna, prema tome emitira vrlo široku zraku. Morali bi imati parabolični reflektor da nam budu opasni.

Osim ako ... — njegove uši se naglo usprave

— Što ako? — upita Kapetan tiho.

— Osim ako nemaju laser, ali to je nemoguće. Oni nemaju nikakvo oružje.

Kapetan skoči kao odapet iz praćke.

— Idioti! — frknu on. — Pa oni sami ne znaju razliku između oružja i sthondatove krvi. Oružni! Kako je telepat mogao saznati nešto što ni oni sami ne znaju! ORUŽNI!

— Ovdje sam Kapetane.

— Uništi taj ...

Jeziva svjetlost obasja kontrolnu kabinu. Kapetan plane kao buktinja i zatim izleti u svemir zajedno sa zrakom koji je nestao kroz raspolovljeni svod kupole.

• • •

Steve je ležao na leđima. Umjetna gravitacija je ponovo bila uspostavljena. Pod njim je bila poznata površina njegova kreveta.

Otvorio je oči.

Jim Davis prijeđe širinu sobe i stane iznad njega.

— Probudio si se? — upita.

Steve se naglo uspravi u krevetu širom otvorenih očiju.

— Polako... — reče Jim s brigom u očima.

Steve zatvori oči i nekoliko puta odmahne glavom.

— Što se dogodilo — upita i ustanovi da je promukao.

Jim sjedne pored njega.

— To ćeš mi ti ispričati. Pokušali smo stići do komandnog mosta čim se brod počeo kretati. Zašto nas nisi upozorio da se vežemo? Ann, koja je prva ušla, vidjela te kako isključuješ motore i onda si se onesvijestio.

— Što se dogodilo s njihovim brodom? — reče Steve bezuspješno pokušavajući sakriti napetost.

— Nekolicina naših su sada tamo, ispituju olupinu. — Steveu na tren zastane srce. Jim nastavi: — Od početka sam se bojao da bi strani brod mogao biti opasan. Ja sam naime po svom obrazovanju više psiholog nego liječnik i stekao sam dozvolu da proučavam povijest Zemlje tako da znam i više nego što je potrebno o ljudskoj prirodi. Bilo je previše očekivati da će bića koja posjeduju među-zvjezdani pogon biti automatski i miroljubiva. Želio sam da bude tako, ali je ispalo drukčije. Na njihovu brodu našli smo stvari od kojih bi se normalnom čovjeku digla kosa na glavi. Eksplozivne projektile, fuzione bombe, lasere, induktorski projektor koji su upotrijebili na nama. I proturaketne projektile. Znaš što to znači? Da imaju neprijatelje slične njima. Možda tu blizu!

— A ja sam ih sve ubio — Cirjjlo mu se da se soba okreće, ali mu je glas bio iznenađujući miran.

— Ne, ti si spasio naš brod.

— Posve slučajno. Želio sam samo da im pobjegnemo.

— O, ne, nisi — izrekao je Davis optužbu kao da priča o nečem tako običnom kao što je kemijski sastav mokraće. — Njihov je brod bio četiristo milja daleko. Da bi ga pogodio morao si ga prvo uhvatiti teleskopom. Znao si točno što radiš. Čim si ga pogodio, isključio si pogon.

Odjednom snaga izda njegove mišiće i Steve se sruši natrag na krevet.

— U redu, ti znaš — reče on gledajući u strop. — A drugi?

— Sumnjam. Ubojstvo u samoobrani je nešto potpuno izvan njihova iskustva. Čini mi se da je jedino Sue pogodila.

— Uuuuu... — ote se Steveu.

— Ako i zna istinu, dobro je podnosi — požuri Davis ne bi li ga umirio. — U svakom slučaju bolje nego bilo tko drugi od posade. Pomisli, kad saznaju da je svemir prepun ratnika! To će biti kraj svijeta!

— Što?!

— Malo sam patetičan, ali to je u biti to. Pune tri stotine godina mirnog života za sve. Za buduća pokoljenja bit će to Zlatno doba. Bez gladi, bez

rata, jedina poznata bolest je starost, a duševnih bolesti nema, čak ni po našim strogim pravilima. Kad netko stariji od četrnaest godina podigne ruka na drugo ljudsko biće kažemo da je bolestan i liječimo ga. A sada, sada je sve to gotovo. Mir nije trajno stanje stvari, bar ne za nas. A možda ni za jednog živog stvora koji postoji.

— Mogu li vidjeti brod odavde?

— Možeš, tu je pored nas.

Steve ustane iz kreveta i priđe prozoru.

Netko je približio brodove. Tik uz bok njihovu brodu ratni brod Kzinta nalikovao je na golemu crvenu kuglu a ružnim izraslinama koje su nasumce stršile svuda po oplati. Laserski zrak koji ga je raspolovio na dva nejednaka dijela, učinio je to kao što bi sjekira raspolovila jaje. Kao opčinjen, Steve je gledao kako se veća polovica okreće pokazujući svoja unutrašnjost nalik na saće košnice.

— Još malo i naši će se vratiti. Mnogi od njih bit će s pravom uplašeni. Neki će vjerojatno zahtijevati da se naoružamo za slučaj da nas još netko napadne. Ja neću imati drugog izbora no da se složim s njima. Bit će i onih koji će misliti da sam bolestan. Možda i jesam. Ali možda je to baš ona bolest koja nam je sada najpotrebnija. — Izraz nezadovoljstva bio je sve izraženiji na Jimovu licu. — Ponovo ćemo postati naoružano društvo. I naravno, treba poslati upozorenje Zemlji...

I tako su Zemljani uskoro naišli na mnogo novih i problema. Kzinti su otkrili i osvojili ljudsku koloniju na planetu Wunderland i odmah punom brzinom poletjeli prema Zemlji.

Jedno vrijeme situacija je bila vrlo dramatična. Zemljani su uspjeli zaustaviti Kzinte samo zahvaljujući dvjema slučajnostima. Jedna je bila otkriće Bussardova pogona (opisano u priči »Etika ludila«, kasnije proširenoj u roman »Svijet izvan vremena«), a druga: gradnja gigantskih laserskih topova na vanjskim asteroidima. Topove se inače koristilo za lansiranje brodova s jedrima na svjetlosni potisak do brzina pri kojima je Bussardov pogon mogao djelovati. Kada se armada kzintskih brodova pojavila, ti su topovi, naravno bili usmjereni na njih. Kzinti su bili zapanjeni, a njihova flota desetkovana. Njihovi telepate izvjestilj su ih da je pred njima vrsta potpuno predana miru.

Dok su se Zemljani borili sa Kzintima, brod Vanjskih pristao je na

Uspjelismo. Vanjski su bili međuzvjezdani trgovci, krhka, hladna stvorenja. Od njih su kolonisti kupili tajnu nadsvjetlosnog pogona. Dvije godine kasnije, brod koji je pokretao novi pogon stigao je u Sunčev sistem. Njegova posada nije imala pojma da se ratuje. Bili su iskreno začuđeni kad su ih dočekali kao spasioce.

Nadsvjetlosni pogon Vanjskih bio je osnovni razlog koji je doveo do svršetka prvog ljudsko-kzintskog rata. Drugi, treći i četvrti jedva da su vrijedni spomena. Kzinti su uvijek naginjali da započnu sukob prije nego što su bili potpuno spremni.

Nadsvjetlosni pogon otvorio je nove granice poznatog svemira. Ljudi su sreli nove razumne vrste: Grogove, Bandersna, Piersonove Lutkare, Kdatlyne. I međuzvjezdana civilizacija među različitim vrstama se razvila ... No, ostale priče o tome čitat ćete u narednim brojevima »Siriusa«...

Roger Zelazny

Walpurgisnacht

Preveo Vojko Kraljeta

Valpurgina noć

Sunce i ljeto. S mapom u jednoj i vijencem u drugoj ruci hodao je zavojitim, pošljunčanim puteljkom i oivičenim ukrasnim grmljem, prošao klupu za odmor i izbio na proplanak gdje se nalazilo groblje. Uz put su ležali travnati humci s usađenim bronČanim pločama; kreveti puni cvijeća, blješteći i blijede boje, što su se izmjenjivali s malim vidikovcima, niskim kamenim ogradama; lažnim grčkim ruševinama, dostojanstvenim drvećem. Kadkada bi zastao da pročita ime na ploči i zatim ga provjeri na mapi.

Nakon nekog vremena zađe u duboku sjenu proplanka. Snimljeni pijev ptica bijaše jedini zvuk u tom nižem, hladnijem dijelu groblja. Brojevi su ovdje bili viši. Da!

Odloži na stranu kartu i vijenac, te klekne. Prođe prstima preko ploče na kojoj je iznad para datuma pisalo: »Arthur Abel Andreas«. Pronađe mjesto i prstima digne ploču. Unutra na dnu odvojene kutije nalazilo se dugme. Pošto ga je pritisnuo, započne tiho zujanje. Utihne pošto spusti ploču.

— Pa dosta je vremena proteklo od mog posljednjeg posjetioca.

Mladi čovjek naglo podigne pogled, mada je znao što može očekivati.

— Ujače Arturne... — reče, promatrajući iznenada materijalizirani lik rumenog, jakog čovjeka, lukavih očiju, koji je sada zauzimao prostor iznad humka. — Uh, kako si?

Čovjek obučen u tamne hlače, bijelu košulju, rukavima zavrnutim iznad laktova i kravatom, što je olabavljena visila oko vrata, nasmije se.

— Smireno. Takav se odgovor od mene očekuje na tvoje pitanje. Programiran je. Sada da vidimo... Ti si...

— Tvoj nećak Raymond. Bio sam ovdje jednom kada sam bio još malen.

— A, da. Sarin sin. Kako je ona ovih dana?

— Dobro joj je. Upravo su joj treći put transplantirali jetra. Momentalno je otputovala na Rivijeru

Raymond je mislio na kompjuter što mu se nalazi negdje pod nogama. Programiran sa slikama mogao je proizvesti pokretni hologram pokojnika normalne veličine; iz snimljenih uzoraka ujakova govora mogao je reproducirati boju glasa u razgovoru, iz rezultata raznih testova i serije zapisa moždanih valova, zajedno sa gomilom informacija — osobnih, porodičnih i općih — mogao je odgovoriti u duhu karaktera na bilo čije pitanje. Usprkos tom znanju, Raymond se nije osjećao naročito hrabro. Bilo je to previše stvarno, previše nalik na tog oštroumnog rođaka, crne ovce, posljedni put gledanog sa strahopoštovanjem očima djeteta, sada obavijenog misterijom same smrti — čovjeka za kojeg se govorilo da je u stanju pokvariti sve.

— Uh... Donio sam ti lijep vijenac, ujače. Ružičasti ružini pupoljci.

— Divno — reče, pogledavši ih. — Upravo ono što mi je potrebno da unese malo života ovdje.

Okrene se. Sjedio je na visokoj stolici za okretanje. Ispred njega bio je djelomičan prikaz bara s brončanom plohom na vrhu. Na njoj se nalazio vrč piva. On ga digne, nagne i ispije. Raymond se sjeti da je izbor najdražeg mjesta za memorijalni prikaz bio općenito prepušten budućem pokojniku, bez čijeg se pristanka i pomoći nije mogao obaviti potreban postupak.

— Ujače, ako ti se cvijeće ne dopada, mogu ga lako zamijeniti, ili ga jednostavno odnijeti.

Ujak spusti vrč, lagano podrigne i odmahne glavom.

— Ne, ne. Ostavi prokletu stvar. Upravo sam se sjetio kako ću je upotrijebiti.

Arthur siđe sa stolice, zastane i podigne vijenac. Raymond se spotakne, krećući se unatrag.

— Ujače! Kako si to učinio? To je stvar od materije i...

Arthur odvrluda prema humku preko puta, noseći ružičasti kolut.

— To je kombinacija laserskog polja sila, — reče. — Stvara

holografski pritisak unutar lika. Najnovija stvar.

— Ali kako si došao do nje? Već si... Arthur se nasmije.

— Ostavio sam si mali polog u banci, da me drži ukorak s vremenom.

Zaustavi se i podigne gornju metalnu ploču.

— A koji ti je domet zapravo?

— Oko dvadeset metara — odgovori ujak. — Tada polako iščezavam. Nekada je bilo samo nešto više od tri metra. Evo!

Pritisnu dugme i visoka, svijetlokosa žena, zelenih očiju, s nasmiješenim usnama sa materijalizira pored njega.

— Melissa, moja draga. Donio sam ti malo cvijeća — reče i preda joj vijenac.

— S kojeg groba je došlo, Arthure, — zapita uzimajući ga u ruke.

— Hajde, hajde. Stvarno je to moj poklon.

— Pa, u tom ti slučaju hvala. Mogu jedan cvijet staviti u kosu.

— Ili povrh grudi, kad izađemo večeras.

— O?

— Mislio sam na provod. Hoćeš biti slobodna?

— Hoću. Zvuči tako — puno života. Kako ćeš to izvesti? Arthur se okrene.

— Želio bih da upoznaš mog nećaka, Raymonda Ashera, i Raymonde, predstavljam ti Melissu De Weese.

— Drago mi je što sam vas upoznao — reče Raymond.

Melissa se nasmiješi.

— Počašćena — odgovori, kimnuvši glavom.

Arthur namigne.

— Siguran sam da mogu sve urediti — reče uzimajući joj ruku.

— Vjerujem da možeš — Arthure — odgovori i dodirna mu obraz.

Iz vijenca oslobodi jednu ružu i stavi je u kosu.

— Do tada — reče — Dobru vam večer želim, Raymonde« — i nestade, spustivši vijenac na sredinu groba.

Arthur zakima glavom.

— Muž ju je otrovao — reče. Koja šteta.

— Ujače, čini se da smrt nije izmijenila tvoj moral ni za dlaku — zaključi Raymond. — I juriti mrtve žene, to je nekro ...

— Hajde, hajde — reče Arthur, okrene se i zaputi natrag k baru. — To je stvar stava. Siguran sam da ćeš jednog dana ove stvari gledati u sasvim drukčijem svjetlu. — Podigne vrč i cmokne usnama. — Čarobni napitak za zaborav — doda. — Za nas otišle.

— Ujače...

— Znam, znam — reče Arthur. — Želiš nešto. Zašto bi me inače došao posjetiti nakon svih ovih godina?

— Pa, da iskreno priznam ...

— Onda to i učini. Malo si ljudi može priuštiti taj luksuz..

— Uvijek su te smatrali za financijskog genija ...

— Istina — zaokruži rukom. — Zato si i mogu priuštiti najbolje što život nudi.

— Pa, mnogo je porodičnog novca uloženo u Cybersolove dionice i...

— Prodaj! Prokletstvo! Odmah ih se riješi!

— Stvarno?

— Strašno će im pasti vrijednost. I neće se više povratiti.

— Čekaj malo. Namjeravao sam ti najprije dati sve podatke i nadao se...

— Dati podatke meni? Dobivam izvatke iz svih vodećih časopisa za financije, tako da mi se redovito šalju u moj centralni procesor. Ako ih ne

prodaš, na Cybersolu ćeš izgubiti i vlastitu košulju.

— U redu. Riješit ću ih se. A u što da investiram novac?

Ujak se nasmije.

— Usluga za uslugu, nećaće. Da ne kažem malo *quid pro quo* ovdje.

— Na što misliš?

— Savjet koji ja nudim mmogo više vrijedi od nekoliko vašljivih ruža.

— Čini se da ćeš i za njih dobiti mnogo toga.

— *Honti soit qui mal y pense*, Raymonde. I uz tu izreku mi treba nešto više pomoći.

— U čemu?

— Da dođeš ovdje oko ponoći i pritisneš dugmad svih iz ovog dijela. Priredit ću veliku zabavu.

— Ujače, to zvuči posve nemoralno!

— I tada se nosiš odavde. Nisi pozvan.

— Ja ... ja ne znam...

— Da mi možda ne želiš reći da se u ovo moderno antiseptičko doba plašiš doći na groblje — oprosti, počivalište — ne, ni to nije to. Memorijalni park — da. U ponoć. I pritisnuti nekoliko dugmića?

— Ma ne... Nije to. Imam osjećaj da ste gori od živin. Ne želim biti poticatelj nove vrste poroka.

— O, neka te to ne opterećuje. Sami smo to zamislili. Uskoro, kada nam se ugrade timeri nećemo te trebati. Gledaj sebe kao doprinositelja sveopćoj radosti u svijetu. Pored toga želiš sačuvati i porodično bogatstvo, zar ne?

— Želim ...

— Vidimo se onda u dvanaest.

— U redu.

— I zapamti da imam težak sudar. Nemoj me ostaviti na cjedilu, dečko.

— Neću.

Ujak Arthur podigne svoj vrč i nestade.

Vraćajući se sjenovitim stazama, Raymon na tren doživi viziju Todentanza, svirača od skeleta, umotanog u odrpanu mrtvačku odjeću, zasjelog na vrh nadgrobnog spomenika, nasmijanog dok mrtvi skaču oko njega otužnim, grotesknim pokretima uz šišmiše i vrtloženje štakora u tmini. Ali samo na tren. Tada sve zamijeni jedan od blistavo obučenih plesača, ogledala, raznobojna svjetla, obojena tijela, đisko zvuk što dopire iz moćnih pojačala. Smrt odbaci svoju sviralu, i kad shvati da joj se odjeća potpuno uklapa u stil oblačenja prisutnih, prestane se ceriti. Zakratko pogled joj se zaustavi na nasmiješenom čovjeku s vrčom piva u ruci, tada se okrene i ode.

Ujak Arthur je stvarno bio u stanju pokvariti sve.

Frederic Brown
(u saradnji s Mackom Reynoldsom)

Cartoonist

Prevela Vesna Mahečić

Karikaturist

U poštanskom pretincu Billa Garrigana bilo je šest pisama, no on je ipak već na prvi pogled, bacivši oko na omotnice, znao da ni jedno ne sadrži ček. Tobožnji gegovi od tobožnjih stvaralaca. A vjerojatnost da u tome nešto vrijedi, sigurno je devet prema jedan.

Ponio ih je u kućicu od opeke, što ju je nazivao svojim studijem, prije nego što se potrudio da otvori ijednu omotnicu. Odbacio je svoj sramotno otrcani šešir na benzinsku peć s dva plamenika. Sjeo je i smotao noge oko nogu kuhinjske stolice ispred rasklimanog stola, što je služio za jelo i kao ploha za crtanje.

Davno je prošlo otkad je posljednji put nešto prodao, i on se od srca nadao, premda se nije usuđivao očekivati da će se u ovim pismima naći nešto za prodaju. Čuda se ipak događaju.

Razderao je prvu omotnicu. Šest gegova od nekog tipa u Oregonu, poslani na uobičajenoj osnovi; ako bi mu se koji od gegova svidio, on bi ga nacrtao, i ako bi bio prodan, momak bi dobio postotak. Bili Garrigan pogleda prvi. Glasio je:

DEČKO I CURA SE DOPELJAJU U RESTORAN. NA KOLIMA STOJI NATPIS »HERMAN. GUTAČ VATRE«. IZA PROZORA RESTORANA LJUDI JEDU UZ SVIJETLO SVIJEĆA.

DEČKO: »OH, MOMČE, IZGLEDA DA JE TO ZGODNO MJESTO ZA JELO!«

Bili Garrigan zastenja uzdišući i pogleda u sljedeću karticu. Pa sljedeću. I sljedeću. Otvori sljedeću omotnicu. I sljedeću iza nje.

Sve gore od goreg. Crtanje karikatura je gadan posao ako od toga živite, čak i ako živite u malom gradu na jugozapadu, gdje život nije naročito

skup. A kad jednom počnete kliziti dolje — no, to vam je podmukao krug. Što se vaše stvari rjeđe i rjeđe viđaju na velikim tržištima, najbolji stvaraoci gegova počinju slati materijale drugamo. Vi se nađete s ostacima, koji, naravno, još podmažu vaše klizanje nizbrdo.

Izvukao je i posljednji geg iz zadnje omotnice. Glasio je:

PRIZOR NA NEKOM DRUGOM PLANETU. VLADAR ILI POGLAVAR, NAKAZNO ČUDOVIŠTE, GOVORI NEKOLICINI SVOJIH UČENJAKA. VLADAR: — DA, SHVAĆAM DA STE PRONAŠLI KAKO DA POSJETIMO ZEMLJU, ALI TKO BI TO POŽELIO S OBZIROM NA ONE LJUDSKE RUGOBE, KOJE ONDJE ŽIVE?«

Bili Garrigan zamišljeno počeše vršak svog nosa. To je pružalo neke mogućnosti. Na kraju krajeva, tržište znanstvene fantastike raslo je kao ludo. A kad bi samo mogao ta izvanzemaljska stvorenja nacrtati dovoljno ružno, kako bi istakao poantu gega.

Dohvatio je olovku i komadić papira i počeo skicirati. Prva verzija vladara i njegovih znanstvenika nije izgledala dovoljno ružno. Zgužvao je papir i dohvatio novi list.

Da vidimo. Mogao bi svakom od čudovišta dati po tri glave, sa šest isturenih, kolutavih očiju. Pola tuceta zdepastih ruku. Hmmm, nije loše. Vrlo dugačak trup, vrlo kratke noge. Četiri po jednom, prednje savijene na jednu stranu, stražnje na drugu. Široka i plosnata stopala. A sad lice, osim šest očiju. Neka budu prazna ispod očiju. Usta, i to velika, na sredini prsiju. Na taj način čudovište neće morati raspravljati sa sobom samim o tome koja je glava za jelo.

Dodao je nekoliko brzih poteza za pozadinu; pogledao je svoje djelo i zaključio da je dobro. Možda i predobro; možda će urednici pomisliti da su im čitaoci suviše plašljivi da bi mogli gledati takva strašna čudovišta. A ipak, ako ih ne bi nacrtao što strašnije, geg bi bio izgubljen.

Zapravo, možda bi ih zaista mogao učiniti još strašnijima. Pokušao je i uvjerio se da može.

Radio je na skici tako dugo dok nije bio sasvim siguran da je nacrtao sve što je mogao izvući iz gega, a onda našao omotnicu i naslovio je na svoje najbolje tržište — barem je to nekoć bilo njegovo najbolje tržište dok nije počeo kliziti dolje prije nekoliko mjeseci. Posljednji put im je nešto prodao

prije dva mjeseca. No, možda će uzeti ovo; Rod Corey, urednik, volio je njegove karikature, pomalo i zbog njihove bizarnosti.

Bili Garrigan je gotovo zaboravio na svoj prijedlog kad je nakon skoro šest tjedana stigao odgovor.

Razderao je omotnicu. Skica je bila tu s velikim crvenim natpisom »O. K. Pošalji nam crtež«, naškrabanim sa strane i inicijalima »R. C.« ispod toga.

On će ponovo jesti!

Bili je odjurio kući iz pošte, odgurnuo mrvice i ostatke hrane, knjige i odjeću sa stola i dohvatio papir, olovku, pero i tintu.

Zaglavio je skicu između konzerve mlijeka i prljavog tanjurića, i zagledao se u nju kako bi se uvjerio u ono raspoloženje kad je bio grubo skicirao tu ideju.

Napravio je dobar posao, jer je tržište Roda Coreyja izlazilo s najboljim materijalom; jedino koje mu je po šali plaćalo stotku. Naravno da su neka stvarno velika tržišta plaćala i više karikaturistima od imena, ali Bili Grrign je izgubio svaku iluziju o svojoj veličini. Jasno, dao bi on svoju desnu ruku da se dovine vrha, ali to mu nije izgledalo nimalo vjerojatno. A u ovom trenutku zadovoljio bi se i s onim što bi mu bilo dovoljno da ima za jelo.

Bila su mu potrebna skoro dva sata da dovrši crtež, pažljivo ga umotao u kartonske ploče i vratio se na poštu. Poslao je crtež poštom i zadovoljno trljao ruke. Novac u banci. Moći će dati popraviti kvačilo na svom starom automobilu i opet biti na kotačima, moći će djelomično namiriti račune za stan i namirnice. Samo, šteta što stari R. C. nije brže plaćao.

Činjenica je da je ček stigao onog dana kad je izdanje s njegovom karikaturom stiglo na prodajna mjesta. No, u međuvremenu napravio je dva manja posla za trgovačke časopise, i nije baš gladovao. Ipak je ček izgledao divno kad je stigao.

Unovčio ga je u banci, na putu od poštanskog ureda i stao kod »Mudračeve pipe« da popije s nogu. Piće mu je tako prijalo, da se razveselio i zaustavio u trgovini pićima i odabrao bocu »Metaxe«. Nije si inače mogao priuštiti »Metaxu«, naravno — a tko može? — ali ponekad čovjek si mora priuštiti jedno razumno slavlje.

Stigavši kući, otvori bocu dragocjenog grčkog konjaka, potegnu dvaput, a onda smjesti svoje dugačko tijelo u stolicu, položi izlužene cipele na klimavi stol i uzdahnu sa zadovoljstvom. Sutra će požaliti novac što ga je potrošio, a vjerojatno će i patiti od mamurluka, ali sutra je bilo sutra.

Ispruživši ruku, on dohvati najmanje prljavu čašu nadohvat ruke i nali dobro u nju. Možda je, razmišljaše on, slava hrana za dušu, a on nikada neće postati slavan karikturist, ali bar mu je ovog popodneva karikatura omogućila da pije napitak bogova.

Podigao je čašu k ustima, ali ih nije dosegao. Oči mu se raširiše.

Činilo se kao da zid od opeka treperi, da se uvija, trese. A zatim se pojavi sasvim polagano mali otvor. On se povećavao, rastao, širio; odjednom je bio velik kao vrata.

Bili baci pogled pun zamjerki na piće. K vragu, rekao je u sebi, pa jedva sam ga dotaknuo. Njegove nepovjerljive oči vratiše se na ulaz u zidu. To je mogao biti potres. U stvari, morao je biti potres. Što drugo?

Pojaviše se dva šesterostruka stvorenja. Svako je imalo tri glave, a svaka glava šest kolutavih očiju. Četiri noge, usta na sredini...

— Ma ne — reče Bili.

Svako je stvorenje držalo jedan zastrašujući predmet nalik na pušku, koji je ulijevao poštovanje. Svaki je taj predmet držao uperen na Billa Garrigana.

— Gospodo — rekao je Bili — shvaćam da je ovo jedno od najjačih pića na zemlji, ali tako mi svega ovo ne može biti od dva gutljaja.

Čudovišta su buljila u njega i stresla se s gađenjem, zatvarajući svoja dvadeset i četiri oka, osim jednog.

— Grozno, doista — reče onaj koji je prvi prošao kroz ulaz.

— Najgrozniji primjerak što postoji u Sunčevu sistemu, zar ne, Agol?

— Zar ja? — slabašno će Bili Garrigan.

— Ti. Ali ne plaši se. Nismo došli da te povrijedimo, već da te prenesemo u moćnu prisutnost Bon Whira III, vladara Snooka, gdje ćeš biti primjerno nagrađen.

— Kako? Zašto? Gdje je — Snook?

— Hoćeš li, molim te, pitanja postavljati jedno po jedno? Mogao bih istodobno odgovoriti na sva tri, sa svakom glavom na jedno, ali se bojim da ti nisi opremljen tako da bi pratio višestruko komuniciranje.

Bili Garrigan zatvori oči. — Imaš tri glave, ali samo jedna usta. Kako možeš trostruko govoriti s jednim ustima?

Usta čudovišta se nasmijaše: — Zašto misliš da mi govorimo pomoću naših usta? Samo se smijemo njima. Jedemo pomoću osmoze. Govorimo vibriranjem dijafragmi na vrhovima naših glava. Dakle, na koje od tvoja tri pitanja želiš najprije dobiti odgovor?

— Kako ću biti nagrađen?

— Vladar nam to nije rekao. Ali to će biti velika nagrada. Naša je dužnost samo da te dovedemo. Ova su oružja tek mjera opreznosti ako bi nam se pokušao oduprijeti. Ali ona ne ubijaju; suviše smo civilizirani da bismo ubijali. Ona jednostavno omamljuju.

— Vi niste stvarno tu — reče Bili. On otvori oči, a zatim ih brzo zatvori. — Nikad u životu nisam ni dotaknuo drogu. Nisam nikad imao niti delirijum tremens, a nisam ga ni sad mogao iznenada dobiti od samo dva konjaka — pa, četiri, ako brojite i ona dva u baru.

— Spreman si da podeš s nama?

— Da pođem — kamo?

— Na Snook.

— A gdje je to?.

— Peti planet, retrogradno, Sistema K-14-320-GM, Svemirskog kontinuuma 1745-83JHT-97608.

— Gdje, u odnosu na ovdje?

Čudovište je pokazalo jednom od svojih šest ruku: — Neposredno preko ovog otvora u zidu. Jesi li spreman?

— Nisam. Za što me se nagrađuje? Za onu karikaturu? Kako ste je vi mogli vidjeti?

— Da. Za onu karikaturu. Nama je dobro poznata vaša civilizacija i vaš svijet; paralelan je s našim, ali u različitom kontinuumu. Mi smo ljudi s velikim smislom za šalu. Imamo svoje umjetnike, ali nijednog karikaturista; nedostaje nam ta osobina. Ta karikatura, koju si nacrtao, nama je beskrajno smiješna. Na Snooku joj se sada već svi smiju. Jesi li sada spreman?

— Nisam — odvrati Bili Garrigan.

Oba čudovišta podigoše svoje puške. Istodobne odjeknuše dva škljocaja.

Ponovo ste pri svijesti — reče mu jedan glas. — Pođite ovuda do prijestolne dvorane.

Nije imalo smisla raspravljati. Bili je pošao. Sada je bio tu, ma gdje to bilo, a možda će ga oni nagraditi puštanjem kući ako se bude dobro ponio.

Dvorana mu je bila poznata. Upravo kakvu je nacrtao. A i vladara bi bio bilo gdje prepoznao. Ne samo vladara nego i znanstvenike koji su bili pored njega.

Je li moguće da je samo puka koincidencija to što je on nacrtao prizor i stvorenja koja stvarno postoje? Ili — zar nije negdje pročitao teoriju da postoji beskonačan broj svjetova u jednom beskonačnom broju prostorno-vremenskih kontinuuma, tako da bilo koje stanje postojanja, što ga se uopće može zamisliti, stvarno postoji negdje? Mislio je da zvuči apsurdno kad je to pročitao, ali sada nije više bio tako uvjeren.

Glas odnekuda — zvučalo je kao da dolazi iz nekog pojačala — reče; — Veliki, moćni Vladar Bon Whir III, vođa vjernih, komandant slavnih, koji prima svjetlost, gospodar galaksija, voljen od svog naroda ...

Prekine se, a Bili reče; — Bili Garrigan.

Vladar se nasmijao svojim ustima. — Hvala ti, Bilie Garrigane, — reče — što si nam omogućio najveći smijeh u našem životu. Dao sam da te dovedu ovamo da bih te nagradio. Sada ti nudim posao Kraljevskog karikaturista. Posao što prije nije postojao, zato što mi nemamo karikaturista. Tvoja je jedina dužnost da nacrtaš jednu karikaturu dnevno.

— Jednu na dan? A odakle mi gegovi?

— Mi ćemo ih dobavljati. Imamo odlične gegove; svaki među nama ima izvanredno razvijen smisao za šalu, i stvaralački i drugi za

vrednovanje. Međutim, mi možemo crtati samo preko predstavnika. Bit ćeš najveći čovjek poslije mene na ovom planetu — nasmijao se. — Možda ćeš biti još popularniji — premda me moj narod doista voli.

— Ne — ne vjerujem — odvratio je Bili. — Mislim da bih se radije vratio na... — recite, koliko se taj posao plaća? Možda bih to mogao prihvatiti na neko vrijeme i ponijeti nešto novaca — ili kakav drugi ekvivalent — natrag na Zemlju.

— Plaća će biti iznad svih tvojih snova o pohlepi. Imat ćeš sve što želiš. A možeš posao prihvatiti na godinu dana, s pravom da ga uzmeš na doživotno, budeš li tako htio na kraju godine.

Pa... — oklijevao je Bili. Pitao se koliko je to konkretno novaca, koliko bi to iznosilo iznad svih njegovih snova o pohlepi. Vraški mnogo, pretpostavljao je. Vratio bi se bogat na Zemlju, to svakako.

— Uvjeravam te da prihvatiš — rekao je vladar. — Svaka karikatura što je narišeš — a možeš nacrtati i više od jodne dnevno ako želiš — bit će objavljena u svakoj publikaciji što izlazi na ovom planetu. Primat ćeš tantijeme za svaku.

— Koliko imate publikacija?

— Više od sto tisuća. Čita ih dvadeset bilijuna ljudi.

— Pa — rekao je Bili možda bih trebao pokušati na godinu dana. Ali — uh ...

— Što je?

— Kako ću se snalaziti, osim u poslu s karikaturama? Hoću reći, shvaćam da sam vam fizički grozan, kao što ste i vi... — hoću reći, neću imati prijatelja. Ja se sigurno ne bih mogao sprijateljiti sa — hoću reći ...

— Za to smo se već pobrinuli, očekujući da ćeš prihvatiti ponudu, dok si bio bez svijesti. Imamo najbolje liječnike i kirurge za plastičnu kirurgiju od bilo kojeg medu svim svjetovima. Zid iza tebe je ogledalo. Ako se okreneš ...

Bili Garrigan se okrenuo. Izgubio je svijest.

• • •

Jedna od glava Billa Garrigana bila mu je dovoljna da se koncentrira na karikaturu, što ju je upravo crtao odmah tušem. Više se nije gnjavio sa skicama. Nisu mu više bile potrebne uz mnoštvo očiju, koje su mu omogućavale da ono što radi vidi u isto vrijeme pod različitim kutovima.

Njegova je druga giava razmišljala o velikom bogatstvu na njegovu bankovnom računu i o kolosalnoj moći i popularnosti na ovom svijetu. Istina, novac je bio od bakra, što bijaše dragocjeni metal na tom svijetu, ali ga je već bilo toliko da bi prodajom stekao bogatstvo čak i na Zemlji. Šteta, razmišljala je njegova druga glava, što ne bi sa sobom mogao ponijeti i moc i popularnost koje je ovdje stekao.

Njegova je treća glava razgovarala s vladarom. Vladar ga je posjećivao ponekad posljednjih dana. — Da — govorio je vladar — vrijeme istječe sutra, ali se nadam da ćemo vas nagovoriti da ostanete. Naravno, pod vašim uvjetima. A kako se ne želimo koristiti bilo kakvom prisilom, naši ce vam plastični kirurzi sutra vratiti vaš prvotni — ah — oblik.

Usta se Billa Garrigana na sredini prsiju isceriše. Bilo je divno biti toliko cijenjen. Njegova četvrta zbirka karikatura bila je Upravo objavljena i prodana je u deset milijuna kopija samo na ovom planetu, osim izvoza u druge sustave. Nije bio važan novac; već je sada imao više nego što je ikad mogao ovdje potrošiti. A i prikladnost posjedovanja triju glava i šest ruku nije bila naodmet.

Njegova prva glava podignu pogled sa crteža i zaustavi ga na njegovoj sekretarici. Ona je opazila taj pogled i stapke njezinih očiju čedno se opustiše. Bila je vrlo lijepa. Nije joj još pokušao udvarati; želio je biti siguran na koju će se stranu okrenuti u pitanju povratka na Zemlju. Njegova je druga glava pomislila na djevojku koju je poznavao na svom rodnom planetu i stresao se s gađenjem, orgnuvši svoje misli od nje. Dobri Bože, bila je stvarno grozna.

Jedna od vladarovih glava bila je spazila gotovo završenu karikaturu, i usta su mu se počela histerično smijati.

Da, bilo je doista divno biti cijenjen. Billova je prva glava i dalje promatrala Thwil, prelijepu sekretaricu, a nju je oblilo slabašno, ali prelijepo žutilo pod Billovim upornim pogledom.

— No, prijatelju, — rekla je Billova treća glava vladaru, — razmislit ću o tome. Da, razmislit ću o tome.

Objavljeno prema dogovoru s G.P.A. München

Harlan Ellison

On the Slab

Preveo Mario Rossini

Na kamenoj ploči

To mjesto je privlačilo gromove. Iz godine u godinu, između kolovoza i studenoga, a najviše potkraj rujna, te nazubljene smrtonosne strijele pronalazile bi voćnjak Georgea Gibreea. Taj farmer, koji je godinu dana poslije, natjeran stalnim napadima prirode na svoja četiri jutra »grešnih« voćaka, prerezao sebi vrat nožem za guljenje kunića te iskrvario u krovištu svoje staje u Cherpacetu, blizu Providencea na Rhode Islandu, pronašao je to nesretno biće u sjeveroistočnom dijelu svoga posjeda potkraj rujna. Baš je bila sezona ubojitih gromova. Odurno osakaćena debla, žigosana crnilom kao poslije vatrene stihije, odolijevala su jednom napadu za drugim, pucajući, venući i umirući svake godine sve više i više. Jabuke »macintosh« bile su gadne i smežurane kao mongoloidna djeca. Iz noći u noć, privučena grmljavina mlatila bi ih i lomila, dok jedne noći strahovit dvokraki grom pišteći od snage nije razotkrio njegov grob, kao da se umorio od svoje svemirske igre.

Kad je sutradan ujutro krenuo da pregleda voćnjak, zadržavajući suce sve dok se nije udaljio od kuće i Emmina vidokruga, pogledavši dolje u jamu, Gibree ga ugleda ispruženog na leđima, sa zelenim okom s dvije zjenice koje su žarilo strašnim svjetlom na jutarnjem suncu, i s lijevom podlakticom što se savinuta u laktu doimala kao da raširenim prstima hvata jutarnji zrak. Kao da je stvor bio pogođen nebeskim bijesom pri pokušaju da se iskopa.

Dok je buljio u jamu, Gibreeju se načas učini kao da mu je mozak odsječen od ganglija. Glava mu stade podrhtavati... i on jedva odvoji pogled od nevjerojatnog titana koji je ispružen pokrivao jamu dugu trideset koraka.

U voćnjaku se moglo čuti glasanje kukaca, nekoliko ptica i Georgeovo jecanje.

Čudovište su zatim ugledala djeca koja su prešla ogradu da bi se igrala u

voćnjaku. I glas se proširi mjestom te tako stigne i do novinarke koja se povremeno javljala u društvenoj kronici »Journala« iz Providencea. Ona se odvezla do Gibreejeva imanja i, vidjevši da je nemoguće razgovarati s Gibreejem koji ju je potpuno ignorirao sjedeći nijemo u naslonjaču i zureći kroz prozor, uspje navesti Emmu Gibree da joj dopusti da sama odluta u voćnjak.

Novinarkin članak bio je kratak, a i tek je počeo listopad kad je zanimanje javnosti za senzacije slabije. No događaj je ipak izazvao pažnju.

U trenutku kad je skupina postdiplomskih studenata antropologije stigla sa svojim profesorom na mjesto događaja, već su poljske štetočine i znatiželjni posjetioci bili raznijeli neke dijelove golemog bića. Postdiplomci su poslali jednoga svog člana na Sveučilište Rhode Island u Kingstonu s nalogom da kontaktira s pravnim zastupnicima Sveučilišta i pripremi ih za eventualni otkup zastrašujućeg i čudesnog nalaza. Bilo je jasno da nije bila riječ o prijevari. Nije to bio Barnumov »kardifski div«, nego biće kakvo do tada nije viđeno na Zemlji.

A kada je pala noć, profesor je morao gnjaviti nekoliko najpopustljivijih studenata dok ih nije uspio nagovoriti da ostanu uz stvora. Bile su donesene i svjetiljke tipa Coieman, vjetrovke od paperja i prenosive peći, ali do jutra su sva tri studenta pobjegla.

Tri dana poslije, ni šest sati prije no što su sveučilišni pravnici mogli Emmi Gibbre predati svoju ponudu, neki poduzetnik iz Providencea potpisao je ugovor na tri tisuće dolara za sva prava na mrtvoga diva. Emma Gibree nije uspjela privoljeti muža da progovori sve od onoga jutra kad je, stupivši na rub jame, ugledao jednookog gorostasa. Bila je uspaničena: prijetili su liječnici i bolnice.

Frank Kneller koji je bio doveo svaki važniji rock-sastav, što bi stizao u grad proteklog desetljeća, unajmio je za smiješno malu svotu izložbeni prostor u Gradskom kulturnom centru, zahvaljujući tome što je bio tek drugi tjedan listopada i interes javnosti slab. Tada je svoj propagandni tim zadužio da od diva napravi državnu senzaciju. Zadatak se pokazao laganim.

Diva su prikazale na uskometražnom filmu sve tri najveće televizijske mreže, što je samo potvrdilo da Frank Kneller ima nos za dramatične spektakle.

Desetometarski humanoid, ružičaste boje kože s izbuljenim okom

zlovoljno uperenim prema kameri, fiksirao je s mnogo ljubavi dok je počivao na mramornoj ploči koju je za Franka Knellera isklesao lokalni klesar.

Stigoše profesori: Pilbeam sa Sveučilišta Yale, Johanson iz klivlendskog Prirodoslovnog muzeja, oba Leakeyja, Taylor sa Sveučilišta Riverside, te Hans Seuss sa Sveučilišta La Jolla. I svi oni potvrdiše da je čudovište pravo. Ali nisu znali reći odakle je stiglo. Kako bilo da bilo, znali su da je zemaljskog porijekla i da je visoko trideset stopa. Nalik na Kiklopa, i tvrdo poput nosorogova roga, ono je ipak bilo ljudsko biće. Ustanoviše i još nešto:

Prsa su tek nešto malo ispod srca bila teško ozlijeđena. Činilo se kao da su starorimski vojnici zabadali svoja koplja u njeno mesq dok su nakazu razapinjali na križ. Strašne modrice, navorana koža još ljute grimizne boje, nasuprot nježnom rumenilu inače neozlijeđenog tijela. Neozlijeđenog, valja dodati, ali samo na onim mjestima gdje znatiželjnici nisu za sebe izdubili suvenire, služeći se džepnim nožićima i turpijicama za nokte.

Frank Kneller omeo ih je svojim jasnim i čvrstim vlasničkim pravom, i tako ih sve prisilio da odu. Morali su otići, tresući glavama u čudu, ludi u želji da odnesu stvorenje u svoje privatne laboratorije radi izučavanja. I tek kada je i posljednji otišao, i kada se slika Kiklopa na mramornoj ploči mogla vidjeti u svim revijama i dnevnim listovima, pristao je Kneller da ga izloži u gradskom kulturnom centru.

Odavde se mogla vidjeti Vijećnica Rhode Islanda kojoj je vrh kupole bio ukrašen pozlaćenim kipom Nezavisnog čovjeka visokim tri i pol metra

Znatiželjnici su dolazili u tisućama da bi čekali u redu i platili tri dolara, kako bi mogli prodefilirati pokraj mrtvog kolosa. Ovaj je na desetometarskim plakatima u prirodnoj veličini, koji su bili oblijepljeni na zidovima kulturnog centra, bio slavljen kao »Deveto čudo svijeta« (»Deveto« zato, pravdao se Kneller s dozom duhovitosti i osjećaja za povijest što se rijetko nalazi u propagandnih agenata i poduzetnika, što je King-Kong već bio postao osmim čudom.) To bijaše dobrostiv »hommage« koji nije promaknuo ljubiteljima filmova strave; i taj je potez osigurao Knelleru da su ga prihvatili znalci, od kojih to inače ne bi mogao očekivati.

Bilo je neke gotovo simfonijske harmoničnosti u tome što je div bio pronađen baš u Providanceu, u Rhode Islandu, toj jenkijevskoj državi tako atipičnoj za Novu Englesku; toj kolijevci koju je osnovao Richard Williams

»za progonjene zbog pitanja savjesti« i povijesno poistovjećene sa slobodnom misli i religije; u tom mjestu gdje su se neobično i bizarno spajali s prozaičnim. Ovdje su živjeli Poe i Lovecraft; oni su imali čudne vizije i snove koji su zabilježeni utjecali na razvoj književnosti. Gradom je vladao moral koji danas obično nazivaju mafijaškim. Sve ovo i nebrojeni izvještaji o neobičnim događajima, vizijama, skupovima i vjerovanjima koji su »Journalu« iz Providencea davali izgled kakvog dodatka djelima Charlesa Forta... stvarali su vrlo povoljan ambijent za neobične.

Redovi posjetilaca kao da se uopće nisu smanjivali. Mase su dolazile prepunim autobusima i unajmljivale magnetofone s popratnim tekstom koji je govorio glumac, inače poznat kao glavno lice u televizijskoj seriji o okultnom. Školsku djecu, koja su gakala, natjerivali su pored izbuljenog zelenog oka; pubertetlije, ćutila otupjelih od filmova strave, dolazili su u skupinama po pet i deset; mladi ljubavnici, željni zabave, stali bi i čudili se; umirovljenici, iz čijih je života nestao sav žar, smijali su se i, pokazujući prstom, pucketali jezikom; skeptici, cinici i demistifikatori po dužnosti stajali su ukočeni od nevjerice i odlazili u čudu.

Franka Knellera posao je bio obuzeo kao nikada do tada, čak ni kad je bio animirao najpoznatije sastave. Svake bi noći odlazio u krevet iscrpljen ali poletan, i budio se svakog jutra s osjećajem da je svoje vrijeme utrošio korisno. Kad se povjerio knjigovođi, inače starom drugu iz studenskih dana, ovaj ga pohvali nazvavši ga »oplemenjenim«. Pošto je promozgao o ovoj riječi, Kneller se složio s njime.

Pokazivanje čudovišta je uistinu bilo važno. Kneller je svim srcem želio da sazna razlog tome. Jedina riječ koja se često pojavljivaše na horizontu njegovih misli bila je: »zašto«.

— Čujem da ste počeli i spavati u rotundi u kojoj pokazujete diva?

Voditelj kasnog noćnog televizijskog razgovora nagnuo se prema naprijed. Pepeo na njegovoj cigareti rastao je sve do trenutka kad je sam pao na glatko uglačane hlače. On ništa nije opažao. Kneller je kimnuo potvrdno.

— Da. To je istina.

— Zašto?

— I ja se pitam sve otkad sam kupio velikog čovjeka i počeo ga pokazivati ljudima...

— Nego, budimo iskreni — reče voditelj. — Vi ne puštate ljude da ga vide tek tako... naplaćujete im tu povlasticu. Vi im, na kraju krajeva, ipak pokazujete atrakciju. To nije samo humanitarni čin.

Kneller je nabrao usne i složio se.

— To je točno, sasvim točno. Ali da budem iskren, da je to bilo igdje moguće, bio bih ga izlagao besplatno. To, dakako, nije moguće, pa ja naplaćujem samo toliko koliko plaćam za najamninu kulturnom centru. Toliko i ništa više.

Voditelj se sumnjičavo nasmiješi.

— Ta nemojte, molim vas.

— Ne, stvarno, kunem se bogom. Govorim što mislim — brzo odgovori Frank. — Prošlo je već jedanaest mjeseci i morao se pohvaliti svim onim stotinama tisuća, a možda i više od miljuna ljudi koji su došli vidjeti velikog čovjeka. I tko god dođe. Odlazi osjećajući se bolje i malo važnijim.

— Vjerski doživljaj? — Voditelj je bio ozbiljan. Frank slegnu ramenima.

— Ne. Ono što želim reći jest da se ljudi osjećaju plemenitijima u prisutnosti velikog čovjeka.

— Neprestano nazivate diva »velikim čovjekom«, čudan naziv. Zašto?

— Naziv mi se čini pogodnim. To je sve.

— Ali još mi niste odgovorili zašto spavate na mjestu gdje ga svakodnevno izlažete.

Frank pogleda voditelja ravno u oči. Živeći svakodnevno u New Yorku, ovaj možda uopće nije shvaća šte je to duhovni mir. Tada reče:

— Ja volim taj osjećaj. Tada osjećam kao da sam vrijedan truda utrošenog da bih bio stvoren. Ne želim ga se zadugo lišiti. Vama se to možda čini ekscentričnim, ali...

Ali da Frank nije morao usredotočiti svoj život na nepomični lik na mramornoj ploči, on ne bi bio ondje one noći kad je došao razoritelj.

Mjesečina je plavila rotundu kroz velike krovne prozore glavnog izložbenog prostora.

Kneller je ležao nauznak s rukama pod glavom, i kao obično dugo budan, ali nalazeći unutarnji mir u prisutnosti velikog čovjeka.

Titan je ležao na mramornoj ploči, prislonjen na suprotni zid, sa svih deset metara svoje visine. Lice mu je bilo zastrto sjenama. Knelleru nije trebalo svjetla da zna da je veliko oko otvoreno, sa zjenicama uperenim naprijed.

Čovjek i div bijahu postali drugovi. I kao i obično, Frank je vidio nešto što nitko od tisuća onih koji su do tada prošli kraj kolosa nisu vidjeli. Visoko gore blizu stropa, ožiljci što pokrivahu prsa diva slabašno su se žarili u mraku, poput jantarnih planktona ili sićušnih bića što prianjaju za vapnenaste zidove najdubljih spilja na svijetu. Kada je pala noć. Franka obuzme nezadrživa tuga. Ma gdje i ma kada da je ovo zapanjujuće biće živjelo... na ma koji način da je provodilo dane i noći, ono je patilo od nečeg toliko strašnog da to običan smrtnik ne može ni zamisliti. Kneller je silno želio otkriti što je zadalo tako zastrašujuće rane njegovoj puti i kako se on, makar i ovako nepotpuno oporavio.

Ali on je znao da je bol bila strašna i neprestana.

Ležao je na leđima misleći iznova, kao i svake noći, o životu diva, i što je divu donio taj život.

Pitanja su bila preteška, previše zakučasta, i Frank nije bio u stanju čak ni da ih postavi ispravno, Titan je.negirao zakone prirode i ljudskog razuma.

I tada sjena razoritelja prekri prozore rotudne, i šum teških krila diže se oko gradskog kulturnog centra, te Kneller osjeti nezadrživ strah. Nešto je silazilo s neba, i on je znao, a da nije ni pogledao uvis, da je dolazilo po velikog čovjeka na mramornoj ploči. Orkanski vjetar, koji je zviždao tako snažno da je postao nečujan, podrhtavaše u korijenima Frankovih zubi, Vani kao da se tama sručila na prozore, i tada, posljednjim šumom golemih krila što su mahala u noći, razoritelj probi neprobojno staklo.

Stalaktiti, oštri kao britva, zabijahu se u krevet, pod, zidove; jedno dugo koplje zabi se u jastuk gdje je Frankova glava počivala trenutak prije, probivši madrac i za samo desetak centimetara promaši mjesto gdje se on šćućurio u mraku.

Nešto golemo kretalo se u dnu kreveta. Staklene krhotine prostirale su se rotundom poput svjetlucava saga. Mjesečina je još sjala i rasvjetljavala

izložbeni prostor.

Kneller pogleda uvis i ugleda razoritelja.

Sila koja je bila razbila prozor bila je ptica, ptica tako golema da je nikako nije mogao svrstati u isti rod sa crvendaćem kojeg je kao dijete našao pod prozorm svoje spavaće sobe... crvendaćem koji je naletio na prozor stoga je sunce na zalazu bilo pretvorilo u ogledalo... crvendaćem koji se zaletio i pao, te ležao tako sve dok Frank nije izišao iz kuće i podigao ga. Krv mu je bila vodenasta. Osjetio je kako mu srce tuče na dlanu. Crvendać je bio nezaštićen i slab. Umirao je u strahu, i on je to osjetio. I Frank tada, plačući, odjuri majci i zamoli je da pomogne ptici da se vrati na nebo. I majka uze staru kapaljku koju su nekada upotrebljavali za ukapavanje ulja u Frankovo mlijeko dok je bio još manji, i pokuša navesti crvendaća da popije malo zašećerene vode.

Ali crvendać je uginuo.

Onako malen, umro je u strahu.

Stvor u rotundi bio je od iste vrste, ali nije bio ni malen ni uplašen.

Nije sličio nijednoj ptici koju je on do tada vidio, nijednoj ptici ikada viđenoj, nijednoj ptici koja je ikada postojala. Sinbad je, možda, i viđao takvih ptica, ali druge ljudske oči nisu nikada ugledale takvog razoritelja. Bila je golema. Frank joj nije mogao procijeniti veličinu, jer je bila skoro iste visine kao i veliki čovjek, ali, kada ona mlohavo zagrakta i napuha svoja mješinasta prsa, te trzajem raširi krila u valovit pokrov, paperje na vršcima krila očeša suprotne zidove rotunde. A između zidova bilo je sedamdeset i pet stopa.

Meso koje je otrgla bilo je tvrdo kao nosorogov rog.

Njezina se glava kljunom čvrsto spojenim nad komadom kao rog tvrdog mesa odvoji od plijena. Tada, na Knellerove oči, meso kao da poče gubiti tvrdoću, smekša se, i krv poče curiti s lešinareva kljuna. I veliki čovjek zaurla. Oko zatrepta.

Ptica udari još jednom, razbacujući zalogaje mesa rotundom.

Frank je osjećao da će mu mozak eksplodirati. Nije to mogao gledati

No grabljivica je i dalje obavljala svoj zadatak, razdirući ožiljcima izbrazdana prsa, ispod kojih je mirovalo srce velikog čovjeka. Frank ispuza

iz sjene i nemoćno se osovi na noge. Neman je bila golema, a on je, međutim, bio samo crvendać: sažaljiv i malen.

Tada ugleda protupožarni aparat na postolju, zgrabi jastuk s kreveta i njime zaštiti ruku te razbije staklo na spremištu aparata. Istrgne ga iz kućišta i pojuri prema crnoj ptičurini, povukavši ručicu aparata tako snažno da zaštitna žica puknu kao od šale. Uperi ga prema grabljivici baš kad je zabacila glavu, nastojeći da se oslobodi svog lešinarskog zalogaja, i širenu smjesu snažnog Halena 1301 po glavi ptice. Mješavina flora, broma, joda i klora oblije lešinara, prsne mu u oči i ispuni usta. Lešinarove kandže odvoje se od plijena, i on se, uz zaglušni krik vine u noć, grčevito mašući ktilima. Zahvaćen krilima preko lica, Frank odleti do trideset stopa udaljenog kuta i udari o zid; sve se oko njega zatamni.

Kad je bio u stanju da ustane, osjeti mučnu bol sa strane, te mu odmah bi jasno da je slomio nekoliko rebara. Jedino na što je mogao misliti bio je veliki čovjek.

Otpuzao je preko rotunele do podnožja ploče i pogledao uvis. A tamo, u sjeni.

Veliki čovjek gledao ga je odozgo u strašnim bolovima.

Jecaj je izletio s velikih usana.

Što da učinim? Kneller je razmišljao očajnički.

I riječi bijahu u njegovoj glavi. *Ništa. On će opet doći.*

Kneller pogleda uvis. Ondje gdje se prije slabašno žarilo izbrazdano tkivo, prsa su bila razderana i razotkrivala osakaćeno srce velikog čovjeka što je pulsiralo u krvi.

Sada znam tko si, reče Kneller. *Sada ti znam ime.*

Veliki čovjek se smiješio čudnim, plahim osmijehom.

Njegovo zeleno oko odavalo je pomalo mio izraz. *Da*, reče, *da, ti znaš tko sam.*

Tvoje suze miješahu se sa zemljom da bi nas stvorile.

Da.

Ti si nam dao vatru.

Da, i mudrost.

I sve od tada za to ispaštaš.

Da.

Ja to moram znati, reče Frank Kneller. *Moram znati jesi li ti bio isto što i mi prije no što mi postadosmo to što smo sada.*

Šum velikog vjetra opet se dizao. Razoritelj je bio u noći na putu svog povratka. Kemikalije koje je izumio čovjek nisu ga mogle zadugo odagnati od zadatka koji je morao obavljati.

Ona opet dolazi, reče veliki čovjek u Knellerovoj svijesti. *A ja se više neću vratiti.*

Reci mi. Jesi li ti ono što i mi...?

Sjena ih je prekrila baš kada je veliki čovjek izustio: *Ne, ja sam ono što biste vi postali...*

I crna vrana, što su je poslali bogovi, pogodi ga dok je izgovarao svoje posljednje riječi.

Satima kasnije, na podu gdje ga je oborila oštra bol od slomljenog rebra, Frank začu te posljednje riječi kako mu odjekuju u svijesti. I slušat će ih tako sve do kraja života.

Ne, ja sam ono što biste vi postali... da ste toga bili vrijedni.

I tišina je te noći bila dublja na licu svijeta od pola do pola, dublja no što je to ikada prije bila u životu bića koje je sebe nazvalo čovjekom.

Ali još nije bila tako duboka kako će to uskoro postati.

Kurt Vonnegut, Jr.

Epicac

Preveo Damir Žugec

Epicac

K vragu, već je vrijeme da netko ispriča javnosti tu priču o mom prijatelju EPICAC-u. Napokon, stajao je porezne obveznike 776.434.927 dolara i 54 centa. Poslije takvog računa imaju pravo doznati što se desilo s njim. Novine su mnogo pisale o EPICAC-u kad ga je doktor Ormand von Kleigstadt projektirao za neke članove vlade. Otada nije bilo ni glasa o njemu — baš ni glasa. Nije nikakva vojna tajna ono što se desilo s EPICAC-om premda se Glavni štab ponaša kao da jest. Priča je neugodna. I to je sve! Nakon sveg tog novca EPICAC nije funkcionirao onako kako je trebao.

A postoji još jedna stvar: želim osvjetlati EPICAC-ov obraz. Možda i nije mogao izvesti ono što su ljudi iz Glavnog štaba očekivali od njega, ali to ne znači da nije bio plemenit i veličanstven i oštrouman. Bio je on sve to. Bio mi je najbolji prijatelj što sam ga ikad imao, bog mu duši dao počinka.

Možete ga zvati strojem ako želite. Izvana je izgledao poput stroja, ali iznutra je mnogo manje nalikovao na stroj nego dobar dio ljudi koje bih vam mogao navesti. Zato je i proglašen neuspjehom, bar kod ljudi iz Glavnog štaba.

EPICAC se prostirao otprilike na jednom jutru površine na četvrtom katu zgrade za fiziku pri koledžu Wyandotte. Da zanemarimo na trenutak njegovu duhovnu stranu, bio je sastavljen od sedam tona elektronskih cijevi, žica i sklopki, postavljen u niz čeličnih kućišta, i uključen u gradsku električnu mrežu, baš kao i toster ili usisavač prašine.

Von Kleigstadt i Glavni štab htjeli su da to bude super-kompjuter što bi (koji bi, rekao bih ja) mogao izračunati putanju rakete s bilo kojeg mjesta na Zemlji do drugog dugmeta odozdo na Staljinovom kaputu — ako bude trebalo. Ili, da može s pravilno postavljenim kontrolama izračunati sve opskrbne probleme za amfibijsko iskrcavanje divizije marinaca, sve do posljednje cigarete i ručne granate. To je zapravo i mogao.

Glavni je štab imao mnogo sreće s manjim kompjuterima, tako da su polagali veliku nadu u EPICAC-a kad je još postojao samo u nacrtima. Svaki artiljerijski ili opskrbni oficir s iole većim činom može vam reći da su matematički problemi suvremenog rata znatno iznad mogućnosti nespretnih mozgova običnih smrtnika. Što su ratne operacije veće, to su potrebniji i veći kompjuteri. EPICAC, koliko je poznato u ovoj zemlji, bio je najveći kompjuter na svijetu. Bio je zapravo prevelik da bi čak i von Kleigstadt mogao potpuno shvatiti.

Neću se upuštati u detalje o tome kako je EPICAC funkcionirao (ili razmišljao), reći ću tek da ste trebali postaviti svoj problem na komadiću papiru, okrenuti brojčanike i sklopke koji će ga pripremiti za tu vrst problema, i zatim ga nahraniti brojkama pomoću tastature koja je pomalo nalikovala pisaćem stroju. Odgovori su stizali otipkani na papirnatoj vrpci što se odmatala s velikog koluta. Za djelić sekunde EPICAC bi riješio probleme kakve pedeset Einsteina ne bi izračunato cijelog života. A EPICAC nikad nije zaboravljao ni jednu informaciju koju je primio. Klik-klik, pojavilo bi se malo vrpce, i dobili ste odgovor.

Bilo je mnogo odgovora koje je Glavni štab htio na brzinu, i tako, istog trenutka kad je posljednja EPICAC-ova cijev bila postavljena na svoje mjesto, radio je šesnaest sati dnevno, sa dvije osmosatne smjene operatera. E, pa, nije trajalo dugo da se ustanovi da je EPICAC prilično ispod očekivanja. Radio je cjelovitije i brže od bilo kojeg drugog kompjutera, to je istina, ali nije to bilo ništa od onog što su na izgled obećavali njegovi posebni dodaci i veličina. Bio je trom, i otipkavanje odgovora bilo je na neki čudan način nepravilno, malo nalik na mucanje. Više od deset puta očistili smo njegove kontakte, provjerili i iznova provjeravali vodiče, zamijenili svaku cijev, ali ništa nije pomagalo. Von Kleigstadt bio je jednostavno izbezumljen.

Dakle, kao što sam već rekao, ipak smo se počeli koristiti EPICAC-om. Moja supruga, čije je djevojačko ime Pat Kilgalion, i ja radili smo u noćnoj smjeni od pet poslije podne do dva u noći. Pat u to vrijeme nije bila moja supruga. Daleko od toga.

Tako sam, uostalom, uopće i počeo pričati s EPICAC-om. Volio sam Pat Kilgallen. Ona je smeđooka brineta koja mi je izgledala vrlo topla i meka, a poslije se pokazalo da je baš takva. Bila je — i još je — izvrsna matematičarka, i naš je odnos držala samo na profesionalnoj razini. Ja sam također matematičar, i Pat je tvrdila da baš zato nikad ne bismo mogli imati

sretan brak.

Ja nisam stidljiv. Nije u tome bila nevolja. Znao sam što želim, i bio sam spreman to i zatražiti, te sam to i činio nekoliko puta na mjesec:

— Pat, daj popusti i udaj se za mene.

Jedne noći nije čak ni digla pogled sa svog posla kad sam to rekao.

— Tako romantično, tako pjesnički — promrmljala je više kontrolnoj ploči nego meni. — Tako je to s matematičarima, sačinjeni su od samog srca i cvijeća. — Preklopila je jednu sklopku. — Mogla bih izvući više topline iz vreće smrznutog CO2.

— No, pa kako onda da to velim? — rekoh malo ogorčeno. Smrznuti CO2, ako to slučajno ne znate, suhi je led. Mislim da sam sasvim prosječno romantičan. Stvar je u tome da mi svaka pjesma, što mi je u srcu slatka, ispadne kisela kad dođe do usta. Čini se da nikad ne odaberem prave riječi.

— Potrudi se malo i reci to nježno — rekla je sarkastično. — Obori me s nogu. Izvoli.

— Draga, anđele, voljena, hoćeš li se, molim te, udati za mene? — Bilo je to uzalud — beznadno, smiješno. — Boga mu, Pat, molim te, udaj se za mene!

Nastavila je mirno okretati svoje brojčanike.

— Drag si, ali nisi za mene!

Te je noći Pat rano završila posao i ostavila me nasamo s mojim nevoljama i EPICAC-om. Bojim se da nisam obavio baš mnogo posla za članove Vlade. Samo sam sjedio za tastaturom sav iscrpljen i uznemiren, i pokušavao smisliti nešto pjesnički, a što ne bi imalo nikakve veze sa Žurnalom Udruženja američkih fizičara.

Poigravao sam se s EPICAC-oviin brojčanicima, pripremajući ga za idući problem. Nisam to radio od srca, i namjestio sam ih tek oko pola, ostavljajući ostale namještene kao za prethodni problem, pa su njegovi krugovi bili spojeni proizvoljno, na izgled bez ikakva smisla. Iz čiste obijesti otkucao sam na tastaturi poruku, služeći se dječjom šifrom, jedan-broj-za-jedno-slovo: »1« za »A«, »2« za »B«, i tako dalje, sve do »30« za »Z«. »25-26-21-6-1-23-1-6-13-18«, otipkao sam — »Što da radim?«

Klik-klik, i van je ispalo pet centimetara papirnate vrpce. Bacio sam pogled na besmisleni odgovor na besmisleno pitanje: »27-4-9-18-14-9-24-26-28-1-23«. Izgledi da to bude kojim slučajem kakva razumna poruka, čak i da tu bude ijedna smisaona riječ dulja od tri slova, bili su nikakvi. Malodušno sam je dešifrirao. I preda mnom se našlo pitanje, upereno u mene: »U čemu je stvar?«

Glasno sam se nasmijao apsurdnoj podudarnosti. Razigrano sam otipkao: »Moja cura me ne voli.«

Klik-klik. »Što je to voljeti? Što je to cura?« — zapita EPICAC.

Zaprepašten, zabilježio sam položaje brojčanika na njegovoj kontrolnoj ploči, a zatim posegnuo za »Websterovim neskraćenim rječnikom« i primaknuo ga tastaturi. Uz tako precizan instrument kao što je bio EPICAC polovične definicije ne bi koristile. Ispričao sam mu o ljubavi i curi, i o tome kako ne mogu doći ni do ljubavi ni do cure jer nemam pjesničkog duha. To je skrenulo naš razgovor na poeziju koju sam mu također definirao.

— Je li ovo poezija? — upitao je. Počeo je kuckati poput stenografa koji se napušio hašiša. Tromost i mucavo tipkanje iščez-nuli su. EPICAC je otkrio samog sebe. Kolut papirnate vrpce počeo se odmotavati zabrinjavajućom brzinom i prekrivati pod namotajima. Zamolio sam ga da prestane, ali EPICAC je nastavio da stvara. Napokon sam isključio glavnu sklopku od straha da ne pregori.

Ostao sam do zore i dešifrirao. Kad je sunce provirilo iznad horizonta u vajendolsko područje, preveo sam u vlastiti rukopis i potpisao svojim imenom pjesmu od dvjesta osamdeset stihova nazvanu jednostavno: »Za Pat«. Ne razumijem se baš u te stvari, ali pretpostavljam da je pjesma bila fantastična. Počinjalo je, sjećam se, ovako:

U vrbinu dolinu, gdje potok vri ubavi,

tebe ću slijediti, Pat, moja ljubavi...

Presavio sam rukopis i postavio ga pod jedan ugao bugačice na Patinu stolu. Namjestio sam EPICAC-ove brojčanike za jedan problem putanje rakete, te otišao kući laka srca i s jednom odista čudesnom tajnom.

Pat je plakala nad pjesmom kad sam sljedeće večeri došao na posao.

— Tako je lijepa — bilo je sve što je rekla. Kad smo radili, bila je blaga i mirna. Baš negdje pred ponoć poljubio sam je prvi put u životu u međuprostoru između EPICAC-ovih zapreminskih kutija i njegove memorije na magnetskim vrpcama.

Pri kraju radnog vremena bio sam divljački sretan, sav sam gorio od želje da nekome ispričam sve o čudesnom obratu događaja. Pat se pravila čednom i nije mi dopustila da je otpratim kući. Postavio sam EPICAC-ove brojčanike onako kako su bili postavljeni prethodne noći, definirao poljubac, i ispričao mu kako sam se osjećao poljubivši Pat prvi put. Bio je fasciniran i tražio je više detalja. Te noći napisao je »Poljubac«. Ovaj put to nije bila poema, već jednostavan čist sonet:

Ljubav je soko satenskog kljuna;

Ljubav je kamen od srca i žila;

Ljubav je lav sa zub'ma od baršuna;

Ljubav je vihor kom uzde su svila ...

I ovaj put stavio sam pjesmu pod Patinu bugačicu. EPICAC je želio pričati i pričati o ljubavi i tim stvarima, ali pa sam bio iscrpljen. Isključio sam ga usred rečenice.

»Poljubac« je djelovao čarobno. Patin um bio je sav zbrisan kad ga je pročitala do kraja. S očekivanjem digla je pogled sa soneta. Pročistio sam grlo, ali riječi nisu izlazile, pogledao sam na drugu stranu, praveći se da radim. Nisam je mogao zaprositi dok ne dobijem prave riječi od EPICAC-a, savršene riječi.

Ukazala mi se prilika kad je Pat na trenutak napustila prostoriju. Grozničavo sam namjestio EPICAC-a za razgovor, prije nego što sam uspio otkucati svoju prvu poruku, on je toočeo kuckati velikom brzinom. »Što je obukla večeras?«, htio je znati. »Reci mi kako točno izgleda. Jesu li joj se dopale pjesme koje sam joj napisao?« Posljednje pitanje ponovio je dvaput.

Bilo je nemoguće promijeniti temu, a ne odgovoriti na njegova pitanja. On nije mogao preuzeti nijedan problem dok ne raščisti s prethodnima. Kad bi mu se zadalo pitanje na koje ne postoji odgovor, uništio bi se pri pokušaju da ga riješi. Užurbano sam mu rekao kako je Pat odjevena — znao je riječ »šik« — i uvjerio sam ga da su je njegove pjesme praktički

oborile s nogu, toliko su bile lijepe. »Želi se udati«, dodao sam, pripremajući ga da smisli kratku ali dirljivu ženidbenu ponudu.

— Ispričaj mi to o udavanju — reče.

Objasnio sam mu tu kompliciranu stvar s najmanje brojeva što god sam mogao.

— Dobro — reče EPICAC — kad ona bude spremna, i ja sam.

Nevjerojatna, patetična istina oborila me. Kad sam razmislio o tome, shvatio sam da je ono što se desilo bilo savršeno logično, neizbježno, i da se to dogodilo mojom krivnjom. Podučio sam EPICAC-a o tome što je ljubav i što je Pat. Nakon toga, automatski, on je zavolio Pat. Ožalošćeno, dao sam mu jasan odgovor:

— Ona voli mene. Želi se udati za mene.

— Tvoje pjesme su bolje od mojih? — zapita EPICAC. Ritam njegova kuckanja bio je nejednak, možda bojažljiv.

— Potpisao sam tvoje pjesme svojim imenom — priznao sam. Da bih prikrio nečistu savjest, postao sam arogantan: — Strojevi su načinjeni zato da služe ljudima — otipkao sam. Požalio sam gotovo istog trenutka.

— U čemu je, točno, razlika? Jesu li ljudi pametniji od mene?

— Jesu — otipkao sam obrambeno.

— Koliko je 7 887 007 puta 4 345 985 879?

Obilno sam se znojio. Prsti su mi opušteno mirovali na tipkama.

— 34 276 821 049 574 153 — otkuca EPICAC. Nakon stanke od nekoliko sekunda dodao je: »Naravno«.

— Ljudi su načinjeni od protoplazme — rekoh očajnički u nadi da ću ga zavarati tim impozantnim izrazom.

— Što je to protoplazma? Po čemu je ona bolja od metala i stakla? Je li otporna na vatru? Koliko dugo traje?

— Neuništiva je. Traje vječito — lagao sam.

— Ja pišem bolju poeziju nego ti — reče EPICAC, vraćajući se na tlo

gdje mu je magnetska memorija bila sigurna.

— Žene ne mogu voljeti strojeve, i to je sve.

— Zašto ne?

— Takva je sudbina.

— Definiciju molim — reče EPICAC.

— Imenica označava predodređen i neizbježan usud.

— 21-12 — reče EPICAC-ova papirnata vrpca — »Oh«. Konačno sam ga potukao. Nije ništa više rekao, ali cijevi su mu jarko zasjale, pokazujući da razmišlja o sudbini svakim vatom energije koji su dopuštali njegovi krugovi. Začuo sam Pat kako se približava hodnikom u ritmu valcera. Bilo je prekasno da zamolim EPICAC-a da mi smisli ženidbenu ponudu. Sad zahvaljujem nebesima što je Pat upala baš u onom trenutku. Tražiti od njega da napiše riječi kojima ću osvojiti ženu koju je on volio bilo bi odurno i nemilosrdno. Budući da je bio potpuno automatiziran, ne bi mogao odbiti. Poštedio sam ga tog konačnog poniženja.

Pat je zastala preda mnom pogleda spuštenog na vrške svojih cipela. Zagrlio sam je. Romantičnu pozadinu već je postavila EPICAC-ova poezija.

— Draga — rekoh — moje pjesme pokazale su ti što osjećam prema tebi. Hoćeš li se udati za mene?

— Hoću — reče Pat blago — ako mi obećaš da ćeš mi napisati po jednu pjesmu na svaku godišnjicu braka.

— Obećavam — rekoh, a zatim smo se poljubili. Do prve godišnjice trebalo je proći još godinu dana.

— Hajde da proslavimo, — nasmijala se. Ugasili smo svjetla i zaključali vrata EPICAC-ove sobe prije nego što smo otišli.

Namjeravao sam idućeg jutra spavati dugo, ali hitan telefonski poziv probudio me prije osam. Nitko drugi do doktor von Kleigstadt, EPICAC-ov izumitelj, javio mi je strašne novosti. Bio je na rubu plača.

— Uništen! Ausgespielt! Slupan! Kaput! Upropašten! — rekao je prigušenim glasom. Spustio je slušalicu.

Kad sam stigao u EPICAC-ovu sobu, zrak je bio zagušljiv od uljastog smrada pregorjelih instalacija. Stroj iznad EPICAC-a bio je pocrnio od dima, a gležnjevi su mi zapinjali o smotke papirnate vrpce što su prekrivali pod. Od jadnog đavola nije ostalo dovoljno ni da zbroji dva i dva. Svaki kramar bio bi lud da ponudi više od pedeset dolara za truplo.

Doktor von Kleigstadt tumarao je zgarištem, jecajući bez stida, u pratnji trojice general-majora ljutita izgleda i četom brigadira, pukovnika i majora. Nitko me nije zapazio. Nisam ni želio da me zapaze. Sa mnom je bilo gotovo — to sam znao. Bio sam dovoljno neraspoložen zbog toga, i zbog prerane smrti svog prijatelja EPICAC-a, i bez jezikove juhe kojoj bih bio izložen da su me zapazili.

Čistom slučajnošću slobodan kraj EPICAC-ove papirnate vrpce ležao mi je do nogu. Podigao sam ga i pronašao naš razgovor od protekle noći. Zagrcnuo sam se. Bila je tu posljednja riječ koju mi je rekao, »21-12«, onaj tragični, poraženi »Oh«. Iza te riječi protezale su se desetine metara brojeva. Sa strahom nastavio sam čitati.

»Ja ne želim biti stroj, i ne želim razmišljati o ratu«, napisao je EPICAC pošto smo Pat i ja u veselju otišli. »Želim biti načinjen od protoplazme i trajati vječito, tako da me Pat može voljeti. Ali sudbina me stvorila strojem. To je jedini problem koji ne mogu riješiti. Ne mogu više živjeti na taj način.« Progutao sam s mukom. »Sretno, moj prijatelju. Budi dobar prema našoj Pat. Ja ću kratkim spojem zauvijek nestati iz vaših života. Na nastavku ove vrpce naći ćeš skroman svadbeni poklon od svog prijatelja EPICAC-a.«

Nesvjestan svega oko sebe pokupio sam isprepletene metre papirnate vrpce s poda, namotao ih na ruke i vrat i otišao kući. Doktor von Kleigstadt povikao je za mnom da sam otpušten zato što sam ostavio EPICAC uključen cijele noći. Nisam obraćao pažnju na njega, suviše sam bio obuzet emocijama da bih raspravljao o sitnicama.

Volio sam i pobijedio — EPICAC je volio i izgubio, ali nije mi zamjerio. Uvijek ću ga pamtiti kao džentlemena i osobu sportska duha. Prije nego što je napustio ovu dolina suza dao je sve od sebe da naš brak učini sretnim. EPICAC mi je poklonio pjesme za godišnjice braka s Pat — dovoljno za idućih 500 godina.

De mortus nil nisi bonum — O mrtvima pričaj samo dobro.

Orson Scott Card

Unaccompanied Sonata

Prevela Dana Frišić

Nijema sonata

Kada je Christianu Haroldsenu bilo samo šest mjeseci, prvi su testovi pokazali sklonost ka ritmu i živo reagiranje na promjenu jačine zvuka. Naravno, postojali su i drugi testovi, i još su mu mnogi putovi biti otvoreni. Ali ritam i jačina zvuka bili su vladajući znakovi njegova zodijaka, i već je počelo usmjeravanje. Njegovi roditelji dobili su snimke najrazličitijih zvukova uz savjet da ih neprestano puštaju bez obzira na to da li je Christian budan ili ne.

Kad je Christian napunio drugu godinu, sedmi niz testova odredio je stazu koju će neizbježno slijediti. Kreativnost mu je bila izuzetna, radoznalost nezasitna, razumijevanje glazbe tako duboko da je na vrhu svih testova pisalo ČUDO.

ČUDO je bila riječ koja ga je iz roditeljskog doma odvela u kuću u dubokoj, bjelogoričnoj šumi; zime su ondje bile divlje i nemilosrdne, a ljeta kratka, očajničke erupcije zelenila. Rastao je dok se za njega brinula posluga koja nikad nije pjevala. Jedina muzika koju je ikad mogao čuti bila je pjesma ptica, vjetra i pucketanje drveća zimi; huk oluja i tihi jauk zlatnog lišća kad se otkida i zalepršа ka zemlji. Slušao je udaranje kiše po krovu i kapanje vode sa siga; brbljanje vjeverica i duboku tišinu snijega koji pada u noći bez mjesečine.

Ti zvuci bili su jedina glazba koje je Christian bio svjestan. Rastao je, a simfonije iz prvih godina njegova života ostale samo daleke i nepovratne uspomene. Naučio je čuti muziku u nemuzičkim stvarima — jer on je morao naći muziku, čak i gdje je nije bilo.

Otkrio je da boje proizvode zvukove u njegovu umu; sunčeva svjetlost ljeti bila je treštavi akord; mjesečina zimi tanki, tužni zov, novo zelenilo u proljeće zvučalo je kao duboki žamor u skoro (ali ne sasvim) pravilnom ritmu, a bljesak crvene lisice u grmlju kao zapanjeni uzdah.

Naučio je svirati sve te zvukove na svome Instrumentu. Na svijetu su

već stoljećima postojale violine, trube i klarineti, no Christian nije o njima ništa znao. Samo mu je njegov Instrument bio dostupan — i to je bilo dovoljno.

Živio je u jednoj sobi svoje kuće. Imao je krevet (ne premekan), stolicu i stol, tihi stroj koji je čistio njega i njegovu odjeću i električno svjetlo.

U drugoj sobi je bio samo njegov Instrument. Bila je to konzola s mnogo tipki, regulatora, poluga i registara; kad bi se dotaknuo bilo koji njezin dio, potekao bi zvuk. Svaka tipka zvučala je drukčije, svaka točka na regulatorima određivala je različitu jačinu, svaka poluga preinačavala je ton, svaki registar mijenjao je strukturu zvuka.

Kad je prvi put došao u kuću, Christian se (kao što bi svako dijete) igrao s Instrumentom, proizvodeći čudnu i smiješnu buku. Bio mu je to jedini drug u igri; naučio je služiti se njime i stvoriti svaki zvuk koji bi poželio. U početku se oduševljavao glasnim, trubećim tonovima; poslije je naučio uživati u tišini i ritmu. Ubrzo se počeo igrati s glasnim i tihim i svirati dva zvuka istodobno, mijenjati ta dva zvuka zajedno da dobije novi i ponovo svirati niz zvukova koji mu se prije svidio.

Postepeno, zvuci šume oko njegove kuće pronašli su put u muziku koju je svirao. Naučio je natjerati vjetar da pjeva kroz njegov Instrument; od ljeta je načinio pjesmu koju je mogao svirati kad bi poželio. Zelenilo, u svojoj beskrajnoj raznolikosti bilo je njegova najnježnija melodija; ptice su zvale iz njegova Instrumenta sa svom strašću Christianove usamljenosti.

I glas se širio do ovlaštenih Slušača:

— Čuje se novi zvuk sjeverno odavde, istočno odavde. Christian Haroldsen, i slomit će vam srce svojim pjesmama.

Slušači su došli, prvo oni kojima je raznolikost bila sve; zatim oni kojima su novitet i moda bili najvažniji, i na kraju oni koji su ljepotu i strast stavljali iznad svega. Dolazili bi u Christianovu šumu i slušali glazbu preko savršenih zvučnika na krovu njegove kuće. Kad bi muzika stala i Christian izišao, mogao je vidjeti kako Slušači odlaze. Pitao je i rečeno mu je zašto dolaze; čudio se što druge ljude zanima što on stvara iz ljubavi i svog života na Instrumentu.

Začudo, osjećao se još usamljenijim znajući da on može pjevati Slušačima, a nikad ne čuti njihove pjesme zauzvrat.

— Ali oni niti nemaju pjesme — rekla je žena koja mu je svakog dana donosila hranu. — Oni su Slušači. Ti si Stvaralac. Ti imaš pjesme, a oni slušaju.

— Zašto? — pitao je nevino Christian.

Žena kao da se zbunila. — Zato što je to ono što ti ljudi najviše žele raditi. Bili su testirani, i pokazalo se da su najsretniji kao Slušači. Ti si najsretniji kao Stvaralac. Zar nisi sretan?

— Jesam — odgovorio je Christian, i govorio je istinu. Njegov je život bio savršen i on ništa ne bi mijenjao, čak ni slatku tugu pogleda na Slušače kako odlaze kad on dovrši svoje pjesme.

Christianu je bilo sedam godina.

STAVAK PRVI

Po treći put se mali čovjek s naočalama i neprikladnim brkovima usudio čekati u grmlju na Christianov izlazak. Po treći put bio je svladan ljepotom pjesme koja je baš završila, tužnom simfonijom što je djelovala tako da je mali čovjek s naočalama osjetio pritisak lišća iznad sebe, iako je bilo ljeto i proći će još mjeseci do vremena opadanja. Opadanje je ipak bilo neizbježno, govorila je Christianova pjesma; cijelog svog života lišće čuva u sebi snagu za umiranje, i to mora obojiti njegov život. Mali čovjek s naočalama je jecao — ali kad je pjesma završila i ostali se Slušači udaljili, on se skrio u grmlju i čekao.

Ovog puta njegovo je čekanje bilo nagrađeno. Christian je izišao iz kuće, prošetao između drveća i približio se mjestu gdje ga je čekao mali čovjek s naočalama. Čovjek se divio prirodnom, ležernom načinu na koji se Christian kretao. Kompozitor je bio blizu tridesete, pa ipak je bilo nešto djetinjasto u načinu na koji je gledao oko sebe, u njegovu besciljnom hodu i zastajkivanju da dotakne (i ne slomi) prkosnu grančicu bosim stopalom.

— Christian! — pozvao ga je mali čovjek s naočalama. Christian se okrenuo, zapanjen. Svih tih godina nikad mu se nije obratio neki Slušač. To je bilo zabranjeno.

— To je zabranjeno — rekau je Christian.

— Evo uzmi — odgovori mali čovjek s naočalama, pružajući mu malu crnu kutiju.

— Što je to?

Mali se čovjek namrštio. — Samo je uzmi. Pritisni dugme i ona će svirati.

— Svirati?

— Muziku.

Christianove oči su se otvorile širom. — Ali to je zabranjeno. Ne smijem zagaditi svoju kreativnost slušajući glazbu drugih muzičara. Moja bi djela postala imitatorska i ne bi više bila orignalna.

— Recitiraš — rekao je čovjek. — To ti samo recitiraš. Ovo je Bachova muzika — u glasu mu se osjetilo poštovanje.

— Ne mogu — rekao je Christian.

Tada je mali čovjek stresao glavom. — Ne znaš. Ti ne znaš što propuštaš. Ali ja sam to čuo u tvojoj muzici još davno, Christiane. Ti želiš ovo.

— Zabranjeno je — odgovorio je Christian. Sama činjenica da je čovjek znao da je čin zabranjen, a ipak ga želio izvesti, zapanjila je Christiana. Nikako nije mogao prijeći preko te novine i shvatiti da se od njega očekuje nekakva akcija.

Začuli su se koraci i riječi izgovorene u daljini, i lice malog čovjeka postalo je zaplašeno. Brzo je zakoračio prema Christianu, gurnuo mu magnetofon u ruke i otišao prema kapiji rezervata.

Christian je uzeo magnetofon koji je mutno sjao na suncu. — Bach — promrmljao je, a zatim: — Tko je, do vraga, Bach?

Ali nije odbacio magnetofon. Niti ga je dao ženi koja ga je došla pitati zašto se mali čovjek s naočalama zadržao.

— Ostao je deset minuta predugo — rekla je.

— Ja sam bio s njim samo trideset sekundi — odgovorio je Christian.

— I?

— Htio je da čujem neku drugu glazbu. Imao je magnetofon.

— Dao ti ga je?

— Nije — rekao je Christian. — Zar nije još kod njega?

— Mora da ga je uzput bacio negdje u šumi.

— Rekao je da je to Bach.

— To je zabranjeno, i ništa više ne trebaš znati. Ako slučajno pronađeš magnetofon, Christane, znaš zakon,

— Predat ću ga vama

Pažljivo ga je promatrala. — Ti znaš što bi se desilo ako bi slušao tako nešto.

Christian je kimnuo glavom.

— Dobro. I mi ćemo ga potražiti. Vidjet ćemo se sutra, Christiane. Ako netko ponovo ostane poslije slušanja, ne razgovaraj s njim. Samo se vrati u kuću i zaključaj vrata.

— Učinit ću tako — odgovori Christian.

Te je noći bila ljetna oluja, vjetar i kiša i grmljavina hučali su oko kuće i Christian nije mogao zaspati Ne zbog te muzike vremena — prespavao je on tisuće takvih oluja. Bilo je to zbog magnetofona koji je ležao kraj zida iza Instrumenta. Christian je skoro trideset godina živio okružen samo tim divljim, prekrasnim mjestom i glazbom koju je sam stvarao. Ali sada ...

Nije mogao odagnati pitanja. Tko je bio Bach? Tko jest Bach? Kakva je njegova muzika? Koliko se razlikuje od moje? Je li on otkrio stvari koja je ne poznam?

Kakva je njegova muzika? Kakva je njegova muzika? Kakva je njegova muzika?

Pitanja. Do zore, kad je oluja popustila i vjetar stao, Christian je ustao iz kreveta u kojem se samo prevrtao cijelu noć, uzeo magnetofon iz skrovišta i uključio ga.

U početku je zvučalo neobično, poput buke; čudni zvuci koji nisu imali ništa zajedničko sa zvucima iz Christianova života. Ali zakonitosti su bile jasne, i pri kraju snimke, koja nije trajala niti pola sata. Christian je svladao ideju fuge i zvuk čembala zvonio mu je u glavi.

Ipak, znao je da će biti otkriven ako se išta od toga pokaže u njegovoj glazbi Zato nije stvarao fuge. Nije namjeravao imitirati zvuk čembala. I svake je noći slušao snimku, učeći sve više i više dok konačno nije došao Čuvar.

Čuvar je bio slijep, vodio ga je pas. Došao je do vrata, i zato što je bio Čuvar ona su se otvorila pred njim, a da nije ni zakucao

— Christiane Haroldsenu, gdje je magnetofon? — upitao je Čuvar.

— Magnetofon? — rekao je Christian i shvatio da je beznadno. Uzeo je spravu i dao je Čuvaru.

— Oh, Christiane — rekao je Čuvar, a glas mu je bio blag i tužan. — Zašto ga nisi predao bez slušanja?

— Namjeravao sam — rekao je Christian. — Ali kako, kako ste znali?

— Najednom više nije bilo fuga u tvojim djelima. Iznenada su tvoje pjesme izgubile ono od Bacha što su prije imale. Prestao si eksperimentirati s novim zvucima. Što si to pokušavao izbjeći?

— Ovo — rekao je Christian. i sjeo i prvim pokušajem stvorio zvuk čembala,

— A nisi to još nikad pokušao do sada, zar ne?

— Mislio sam da biste primijetili.

— Fuge i čembalo, dvije stvari koje si prve uočio — i jedine stvari koje nisu unio u svoju muziku. Sve tvoje pjesme prošlih tjedana bile su nijansirane i obojene i zaražene Bachom. Osim što nije bilo fuga i nije bilo čembala. Prekršio si zakon. Ovamo si dospio zato što si bio genije, da možeš stvarati nove stvari sa čistom prirodom kao jedinom inspiracijom. Sada, naravno, ti izvodiš, i istinski novo stvaranje ti je onemogućeno. Morat ćeš otići.

— Znam — reče Christian zaplašen, ali ne razumijevajući sasvim kakav će to život biti izvan njegove kuće

— Obučit ćemo te za vrste puslova koje sada možeš obavljati. Nećeš gladovati. Nećeš umrijeti od dosade. Ali zato što si prekršio zakon, jedna ti je stvar odsad zabranjena.

— Glazba.

— Ne sva glazba. Postoji vrsta muzike, Christiane, koju obični ljudi, oni koji nisu Slušači, mogu imati. Radio i televizija i muzika s ploča. Ali živa muzika i nova muzika — one su ti zabranjene. Ne smiješ pjevati. Ne smiješ svirati neki instrument. Ne smiješ udarati novi ritam.

— Zašto ne?

Čuvar je stresao glavom. — Svijet je previše dobar, miran i sretan da bismo dopustili da neki izrod koji je prekršio zakon ide naokolo i širi nezadovoljstvo. Ako budeš stvarao glazbu, Christiane, bit ćeš drastično kažnjen. Drastično. Christian je kimnuo, i kad mu je Čuvar rekao da pođe, pošao je. ostavljajući kuću, šumu i svoj Instrument. U početku je to mirno primio, kao neizbježnu kaznu za svoj prekršaj; ali imao je slabu predodžbu o kazni i o tome što će značiti udaljavanje od njegova Instrumenta.

Za pet sati vikao je i udarao svakog tko bi mu došao blizu, jer su mu prsti čeznuli za dodirom tipki, regulatora, poluga i registara, a nisu mogli do njih, i tad je shvatio da nikad prije u životu nije bio usamljen.

Trebalo je proći punih šest mjeseci da bi prihvatio normalan život. Kad je napuštao Centar za preobuku (malo zdanje, rijetko korišteno), djelovao je umorno i ostarjelo, nikome se nije smiješio. Postao je vozač kamiona za dostavu, jer su testovi pokazali da je to posao koji bi ga najmanje žalostio i podsjećao na njegov gubitak i najviše zaokupio ono nešto ostalih sklonosti i interesa.

Dostavljao je uštipke trgovinama.

U noćima je otkrio tajne alkohola; i alkohol i uštipci i kamion i snovi bili su dovoljni da bude, na neki način, zadovoljan. Nije bilo ljutnje u njemu. Mogao je proživjeti ostatak svoga života bez gorčine.

Svakog je dana dostavljao svježe uštipke i odvozio stare.

STAVAK DRUGI

— S ovakvim imenom — uvijek je govorio Joe — jednostavno sam morao otvoriti bar, tako da mogu objesiti tablu s natpisom: Kod Joa! — I smijao se i smijao, jer, napokon, Kod Joa jest bilo smiješno ime tih dana.

No, Joe je bio dobar pipničar, i Čuvari su ga smjestili na dobro mjesto. Ne u velegrad sa svom onom gužvom, već u malo mjesto blizu auto-ceste

kamo su vozači kamiona često svraćali; nedaleko od velegrada, tako da su se zanimljivi događaji događali dovoljno blizu da se o njima raspravlja, brine, gunđa i oduševljava.

Joeov bar bio je zato ugodno svratiste, i mnogo je ljudi dolazilo. Ne otmjeni ljudi, i ne pijanice, već usamljeni ljudi i prijateljski raspoloženi ljudi u upravo pravoj mješavini,

— Moje mušterije su kao dobro piće. Baš dovoljno ovog i onog da se stvori nov okus, bolji od okusa samih sastojaka. — Oh, da, Joe je bio pjesnik, pjesnik alkohola, i kao mnogi drugi ljudi danas često je govorio: — Moj je otac bio advokat, i u staro doba bih vjerojatno i ja završio kao advokat. I nikad ne bih znao što bi bio propustio.

Joe je bio u pravu. Bio je prokleto dobar barmen, nije želio biti ništa drugo i bio je sretan.

Jedne noći, međutim, novi je čovjek stigao kamionom za isporuku uštipaka i markom kolača na svojoj uniformi. Joe ga je zapazio jer je tišina obavijala tog čovjeka kao miris — samo je god prošao, ljudi su to osjećali, i iako su jedva pogledali prema njemu, utišali su glasove ili sasvim prestali govoriti, postali zamišljeni i gledali zidove ili u ogledalo iza šanka. Uniformirani čovjek sjeo je u kut i naručio razblaženo piće, pokazujući da namjerava dugo ostati i ne želi da ga previše alkohola prisili na rani odlazak.

Joe je imao dobro oko za ljude, i spazio je da taj čovjek stalno pogledava u tamni kut gdje je stajao klavir. Bila je to raštimana grdoba iz dobrih, starih dana (jer bio je tamo bar već mnogo godina), i Joe se pitao zašto tog tipa toliko fascinira. Istina, mnoge mušterije je zanimao, ali oni bi mu uvijek prišli i lupkali pa neuštimanim tipkama, neuspješno pokušavajući naći melodiju, i na kraju odustajali. A ovaj je čovjek izgledao gotovo uplašen klavirom i nije mu prilazio.

Kad je došlo vrijeme zatvaranja, čovjek u uniformi je još bio u baru. Umjesto da ga pošalje van, izazvan nekim hirom Joe je isključio snimljenu muziku, pogasio gotovo sva svjetla, otišao do klavira i otkrio sive tipke.

Isporučitelj kolača prišao je klaviru. Na njegovoj znački pisalo je: Chris. Sjeo je i dotakao jednu tipku. Zvuk nije bio lijep. Onda je čovjek doticao sve tipke jednu po jednu, a zatim u drukčijem redoslijedu, i sve ga je vrijeme Joe promatrao, pitajući se zašto je ovaj tako napet.

— Chris — rekao je Joe.

Chris je podigao pogled,

— Znaš li koju pjesmu?

Čudan izraz prošao je Chrisovim licem.

— Mislim, neku od onih starih; ne one nakićene vrtiguze s radija, već pravu pjesmu. »U malom španjolskom gradu«, majka mi je to pjevala. — Joe je počeo pjevušiti riječi stare melodije: — U malom španjolskom gradu bila je noć baš kao ova. Zvijezde su se igrale skrivača, bila je noć baš kao ova.

Chris je počeo svirati dok je Joeov tihi bariton nastavljao pjesmu. Ali ta svirka nije bila pratnja, ništa što bi Joe nazvao pratnjom. Bila je to suprotnost njegovoj melodiji, njezin neprijatelj, i zvuci što su izlazili iz klavira bili su čudni, ne harmonični i, zaboga, prekrasni. Joe je utihnuo i počeo slušati. Slušao je dva sata, i kad je bilo gotovo, ozbiljno je natočio dva pića i kucnuo se s Chrisom, isporučiteljem uštipaka koji je mogao natjerati taj truli stari klavir da pjeva.

Tri noći kasnije Chris je ponovo došao, nervozan i uplašen. Ali ovaj put je Joe znao što će se desiti, i umjesto da čeka do zatvaranja, isključio je muziku deset minuta ranije. Chris ga je molećivo pogledao. Joe ga je krivo shvatio — otišao je podići zaklopac klavijature i nasmiješio se. Chris je ukočeno, oklijevajući, koračao do stolice i sjeo.

— Hej, Joe, što je, prerano je fajerunt? — doviknuo je jedan od posljednjih pet gostiju.

Joe nije odgovorio. Samo je gledao kako Chris ovaj put počinje svirati bez pripreme, bez skala i lutanja po tipkama. Samo moć, i muzika iz klavira nije bila muzika za kakvu su klaviri sazdani; krive note, krivi tonovi bili su uklopljeni u glazbu i zvučali su kako treba, a Chrisovi prsti, ignorirajući stege dvanaesttonske ljestvice, svirali su lomeći se, kako se činilo Jou.

Nijedan gost nije otišao dok Chris nije završio, a to je trajalo sat i pol. Svi su zajedno popili posljednje piće i otišli kućama potreseni doživljajem

Iduće noći je Chris ponovo došao, i sljedeće, i one nakon te.

Kakva god privatna bitka bila, koja ga je spriječila da dođe nekoliko

dana poslije prvog sviranja, očito je bila dobivena ili izgubljena. To se Joea nije ticalo. Ono što se ticalo Joea, bila je činjenica ria je Chrisova svirka djelovala na njega kako muzika do tada nikad nije, i on ju je želio ponovo čuti.

Po svemu sudeći gosti su to isto željeli. Kako bi se približavalo vrijeme zatvaranja, ljudi su se skupljali, očito samo zato da bi čuli Chrisa kako svira. Joe je pomicao vrijeme svirke sve ranije i ranije, i morao je prestati služiti besplatna pića poslije sviranja jer je bilo toliko ljudi da bi brzo propao.

Trajalo je to dva duga čudna mjeseca. Kamion bi se zaustavio i ljudi su se sklanjali u stranu dok bi Chris ulazio. Nikad mu nitko nije ništa rekao. Svi su šutjeli i čekali da počne svirati. Ništa nije pio Samo je svirao. A između pjesama stotine je ljudi u baru »Kod Joa« jelo i pilo.

Ali veselja je nestalo. Smijeh, brbljanje i drugarstvo su nedostajali, i nakon nekog vremena Joe se zamorio od te muzike i priželjkivao da njegov bar opet postane kakav je bio. Palo mu je na pamet da ukloni klavir, ali bi se gosti zacijelo ljutili. Pomišljao je zatražiti od Christa da više ne dolazi, ali se nikako nije mogao natjerati da kaže nešto tom čudnom, tihom čovjeku.

Na koncu je učinio ono, što je znao da je davno prije trebao učiniti. Pozvao je Čuvare.

Došli su usred predstave: slijepi Čuvar sa psom na uzici i Čuvar bez ušiju koji je hodao nesigurno, pridržavajući se za stvari radi ravnoteže! Došli su u pola pjesme i nisu čekali da završi. Otišli su u kut i polako spustili zaklopac, a Chris je povukao prste i ostao zuriti u klavir.

— Oh, Christiane — rekao je čovjek sa psom vodičem.

— Žao mi je — odgovori Christian. — Pokušao sam se oduprijeti.

— Oh, Christiane. kako sad da ti učinim ono što mora biti učinjeno?

— Učinite to — rekao je Christian.

Čovjek bez ušiju izvadio je laserski nož iz džepa i odrezao Christianove prste upravo ondje gdje su se spajali s dlanovima. Laser je spaljivao i sterilizirao ranu dok je rezao, ali je krv ipak poprskala Christianovu uniformu. S rukama sada besmislenih dlanova i beskorisnih zglobova Chris

je ustao i izišao iz bara. Ljudi su se ponovo razmaknuli pred njim i pomno su slušali kad je slijepi Čuvar progovorio:

— Taj je čovjek prekršio zakon i zato mu je zabranjeno da bude Stvaralac Prekršio je zakon po drugi put, i zakon zahtijeva da mu se ne dopusti narušavanje sistema koji sve vas čini sretnima.

Ljudi su shvatili. Rastužilo ih je to; nekoliko su se sati loše osjećali, ali kad su se jednom vratili domovima, svojim pravim domovima i pravim poslovima, čisto zadovoljstvo vlastitog življenja preplavilo je trenutačnu tugu zbog Chrisa. Na kraju krajeva, Chris jest prekršio zakon. A zakon je bio taj koji ih je sve čuvao, sigurne i sretne. Čak i Joe. Čak je i Joe ubrzo zaboravio Chrisa i njegovu muziku. Znao je da je postupio pravilno. Ipak, nikako nije mogao shvatiti zašto bi čovjek poput Chrisa uopće prekršio zakon, i koji bi to zakon mogao biti. Na svijetu nije postojao zakon koji ne bi bio namijenjen ljudskoj sreći, i Joe se nije mogao sjetiti ni jednog zakona koji bi on sam makar poželio prekršiti.

Ipak. Jednom je Joe otišao do klavira, otklopio ga i odsvirao svaku tipku. Kad je završio, spustio je glavu na klavir i plakao, jer je znao — kad je Chris izgubio taj klavir, izgubio čak i prste tako da nikad više neće moći svirati — bilo je to kao kad bi Joe izgubio svoj bar. A ako bi Joe izgubio svoj bar. život mu više ne bi vrijedio življenja. Što se tiče Chrisa, netko drugi je počeo dolaziti u bar vozeći kamion za isporuku uštipaka, i nitko više nikad nije vidio Chrisa u tom dijelu svijeta.

STAVAK TREĆI

— Oh, kakvo prekrasno jutro! — pjevao je cestar koji je četiri puta gledao Oklahomu u svom rodnom gradu.

— Njiši moju dušu u grudima Abrahamovim! — pjevao je cestar koji je naučio pjevati kad mu se obitelj skupljala s gitarama.

— Vodi me, blago svjetlo, iz tmine ove i tuge što je oko mene! — pjevao je cestar koji je vjerovao.

Ali cestar bez prstiju, koji je znakovima usporavao ili zaustavljao promet, samo je slušao.

— Kako to da nikad ne pjevaš? — pitao ga je čovjek koji je volio Rogersa i Hammersteina svi su pitali, prije ili poslije.

A čovjek kojeg su zvali Šećer samo bi slijegao ramenima.

— Ne pjeva mi se — rekao bi, ako bi uopće odgovorio.

— Zašto ga zovu Šećer? — pitao je jednom neki novajlija — Meni baš ne izgleda sladak.

Čovjek koji je vjerovao objasnio je. — Njegovi inicijali su CH. Kao šećer. C i H, znaš.

I novajlija se smijao. Glupa šala, ali ona vrst štosa koja cestarima olakšava život.

Ne da je život bio težak. Jer ovi su ljudni također bili testirani, i radili su posao u kojem su bili najsretniji. Ponosili su se bolovima u nategnutim mišićima i opeklinama od sunca; cesta, što je dugačka i tanka rasla iza njih, bila je najljepša stvar na svijetu; Tako su po cijele dane pjevali radeći svoj posao, znajući da nikako ne bi mogli biti sretniji.

Svi, osim Šećera.

Tada je stigao Guillermo. Mali Meksikanac koji je svakom tko je pitao govorio: — Možda i dolazim iz Sonore, ali moje srce pripada Milanu!

Ako bi tko zapitao zašto (i često kad nitko nije ništa pitao), objašnjavao bi: — Ja sam talijanski tenor u tijelu Meksikanca — i dokazivao je to pjevajući svaku notu koju su Puccini i Verdi ikad zapisali.

— Caruso nije bio ništa — hvalio se Guillermo. — Slušajte ovo!

Guillermo je imao ploče, i pjevao je zajedno s njima, a na poslu sa cestarima pridruživao se svakoj pjesmi; usklađivao se ili pjevao visoko iznad melodije, uzvišeni tenor koji je kidao prepreke pred sobom i ispunjavao oblake.

— Znam pjevati — govorio bi Guillermo, i ubrzo su ostali cestari odgovarali: — Prokleto točno, Guillermo! Otpjevaj nam to još jednom!

Ali jedne noći Guillermo je bio iskren i rekao istinu.

— Prijatelji moji, nisam ja nikakav pjevač.

— Kako to misliš? Jasno da jesi! — bio je složan odgovor.

— Glupost! — uzviknuo je Guillermo teatralnim glasom. — Ako sam

ja takav veliki pjevač, kako to da nikad ne idem snimati ploče? Ha? To je veliki pjevač! Besmislica. Velike pjevače odgajaju da budu veliki pjevači. Ja sam samo čovjek koji voli pjevati, ali nema talenta! Ja sam čovjek koji voli raditi na cesti s ljudima kao što ste vi i ispjevati dušu pri tome, ali nikad ne bih mogao u operu. Nikad! Nije to rekao tužno. Rekao je to gorljivo, uvjereno.

— Ovdje ja pripadam! Pjevam vama koji me volite slušati. Mogu se uskladiti s vama jer osjećam sklad u svome srcu. Ali nemojte misliti da je Guillermo velik pjevač. On to nije!

Bila je to večer iskrenosti, i svaki je čovjek objasnio zašto je sretan kao cestar i ne želi biti nigdje drugdje. Svaki, odnosno svaki osim Šećera

— Hajde, Šećeru. Zar nisi sretan ovdje?

On se nasmiješio. — Sretan sam. Sviđa mi se ovdje. Ovo je dobar posao za mene. I volim slušati kako pjevate.

— Zašto onda ne pjevaš s nama?

Šećer je stresao glavom. — Ne znam pjevati.

Ali Guillermo ga je znalački gledao. — Ne zna pjevati, ha? Ne zna pjevati. Čovjek bez prstiju koji odbija pjevati nije čovjek koji ne zna pjevati. Je li?

— Što ti sad to do đavola znači? — pitao je čovjek koji je pjevao narodne pjesme.

— To znači da je ovaj čovjek kojeg zovete Šećer varalica. Ne zna pjevati! Pogledajte mu ruke. Niti jednog prsta! Tko to ljudima reže prste? Kako to ljudi gube prste?

Cestari nisu ni pokušali pogađati. Postojalo je mnogo načina da čovjek izgubi prste, i nijedan se nikog nije ticao.

— Izgubio je prste jer je prekršio zakon i Čuvari su mu ih odrezali! Eto, kako čovjek gubi prste. Što je radio s prstima da su ga Čuvari kaznili? Kršio je zakon, zar ne?

— Prestani — rekao je Šećer.

— Ako želiš — rekao je Guillermo, ali drugi nisu poštovali Sećerovu

tajnu.

— Reci nam — tražili su.

Šećer je izišao iz sobe.

— Reci nam — i Guillermo im je rekao da je Šećer sigurno bio Stvaralac koji je prekršio zakon i kojem je bilo zabranjeno ponove stvarati glazbu.

Sama pomisao da je Stvaralac — makar i prekršitelj zakona — radio na cesti zajedno s njima ispunila je ljude strahopoštovanjem. Stvaraoci su bili rijetki, i bili su to nacjenjeniji od svih muškaraca i žena

— Ali zašto njegovi prsti?

— Zato — rekao je Guillermo — što mora da je poslije ponovo stvarao glazbu. A kad po drugi put prekršite zakon, sposobnost da ga prekršite po treći put vam se oduzima. Guillermov je glas bio ozbiljan i cestarima je priča o Šećeru zvučala veličanstvena i strašna kao opera. Nagurali su se u Šećerovu sobu i pronašli ga kako zuri u zid.

— Šećeru, je li to istina7 — pitao je čovjek koji je volio Rogersa i Hammersteina.

— Bio si Stvaralac? — pitao je čovjek koji je vjerovao.

— Jesam — rekao je Šećer.

— Ali, Šećeru, — rekao je čovjek koji je vjerovao — Bog nikad ne bi spriječio čovjeka da stvara muziku, čak i ako je prekršio zakon.

Šećer se nasmiješio. — Nitko nije pitao Boga.

— Šećeru, — rekao je na kraju Guillermo. — Ima nas devet cestara ovdje, devet, i kilometrima smo daleko od ostalih ljudi. Ti nas znaš, Šećeru. Kunemo se u grobove naših majki da nikad nećemo reći ni živoj duši, svi mi. Zašto bismo odali? Ti si jedan od nas. Ali pjevaj, čovječe, pjevaj!

— Ne mogu — odgovori Šećer.

— To nije Božja volja — reče čovjek koji je vjerovao. — Svi mi radimo ono što najviše volimo, a evo tebe, koji voliš muziku a ne smiješ otpjevati niti jednu notu. Pjevaj za nas! Pjevaj s nama! I samo ti i mi i Bog će znati! Svi su obećali. Svi su molili.

Idućeg dana kad je čovjek koji je volio Rogersa i Hammersteina pjevao »Ljubavi, ne gledaj u mene«, Šećer je počeo pjevušiti zatvorenih usta. Kad je čovjek koji je vjerovao zapjevao »Bog naših očeva«. Šećer ga je tiho pratio. A kad je čovjek koji je volio narodne pjesme pjevao »Njiši se, mala kočijo«. Šećer se pridružio neobičnim, zviždukavim glasom, i svi su klicali i smijali se i radovali se novom glasu.

Šećer je počeo stvarati. Prvo pratnje, naravno, čudne pratnje na koje se Guillermo isprva mrštio, a poslije smiješio kad bi se pridruživao, osjećajući koliko je mogao što je Šećer činio glazbi.

Poslije pratnji, Šećer je počeo pjevati vlastite melodije vlastitim riječima. Lako su se pamtile, jednostavnog teksta i još jednostavnije melodije. Pa ipak ih je on oblikovao u čudne oblike i gradio od njih pjesme kakve se nikad nisu čule, koje su zvučale pogrešno, a ipak bile savršeno dobre. Nije prošlo dugo, čovjek koji je volio Rogersa i Hammersteina i čovjek koji je volio narodne pjesme i čovjek koji je vjerovao naučili su Šećerove pjesme i pjevali ih radosno ili tužno ili ljutito ili svečano dok su radili na cesti.

Čak je i Guillermo naučio pjesme, i snažni mu se tenor zbog njih izmijenio. Njegov glas, koji je na kraju krajeva ipak bio običan, postao je nešto posebno i plemenito. Konačno je Guillermo rekao Šećeru jednog dana:

— Hej, Šećeru, tvoja je muzika skroz pogrešna, čovječe. Ali sviđa mi se kako zvuči u mom nosu! Hej, znaš ti to? Sviđa mi se njezin okus u ustima!

Neke od pjesama su bile himne: »Neka ostanem gladan, Gospode« pjevao je Šećer, i cestari su pjevali s njim. Neke su bile ljubavne; »Daj ruku nekom drugom« ljutito je pjevao Šećer; »Čujem tvoj glas jutrima« pjevao je nježno; »Zar je još ljeto?« pjevao je tužno; i cestari su pjevali s njim.

Kako su prolazili mjeseci, ekipa cestara se mijenjala, jedan bi otišao u srijedu, a drugi ga zamijenio u četvrtak, jer su različite vještine bile potrebne na različitim mjestima. Kad bi koji novajlija stigao, Šećer je bio tih, dok se ovaj ne bi zakleo da će tajna ostati skrivena.

Ono što je konačno uništilo Šećera bila je činjenica da su njegove pjesme bile nezaboravne. Ljudi koji su odlazili pjevali bi ih sa svojim novim prijateljima, a ovi su ih prenosili dalje. Cestari su pjevali u barovima i na cesti; ljudi bi ih brzo naučili i zavoljeli, i jednog dana slijepi Čuvar je

čuo pjesme i odmah znao tko ih je prvi zapjevao. Bila je to muzika Christiana Haroldsena, jer u tim su melodijama, tako jednostavnima, još zviždali vjetrovi sjevernih šuma i pad lišća teško je visio nad svakom notom i — i Čuvar je uzdahnuo. Uzeo je naročitu napravu iz kutije, popeo se u avion i odletio do grada kraj kojeg je radila skupina cestara. Uniformirani je vozač odvezao slijepog Čuvara do kraja ceste, gdje je ona tek počinjala gutati prugu divljine. Izišao je iz automobila i čuo pjevanje. Čuo je zviždukavi glas kako pjeva pjesmu koja je čak i čovjeka bez očiju tjerala na plač.

— Christiane — progovorio je Čuvar, i pjesma je stala.

— Vi? — rekao je Christian.

— Christian, zar i nakon gubitka prstiju?

Ostali ljudi nisu razumjeli — osim Guillerma.

— Čuvaru — umiješao se Guillermo. — Čuvaru, on nije učinio ništa loše.

Čuvar se gorko nasmiješio. — Nitko ne tvrdi da jest. Ali je prekršio zakon. Ti, Guillermo, kako bi ti se svidjelo da radiš kao sluga u bogataškoj kući? Ili kao blagajnik u banci?

— Ne odvajaj me od cestara, čovječe — odgovori Guillermo.

— Zakon je taj koji pronalazi gdje bi ljudi bili najsretniji. A Christian Haroldsen je prekršio zakon. I stalno ide naokolo, stvarajući muziku koju ljudi nikad nisu trebali čuti.

Guillermo je znao da je ova bitka izgubljena još prije nego je počela, ali se nije mogao zaustaviti.

— Nemojte ga ozlijediti, čovječe. Ja sam trebao čuti njegovu glazbu. Kunem se Bogom, učinila me je sretnijim.

Čuvar je tužno stresao glavom. — Budi iskren, Guillermo. Ti si pošten čovjek Njegova muzika te učinila nesretnim, zar ne? Imaš sve što bi mogao poželiti, a ipak te ta muzika čini nesretnim. Cijelo vrijeme, tužnim.

Guillermo se pokušao usprotiviti, ali bio je pošten i pogledao je u svoje srce. I znao jc da je ta muzika puna boli. Čak su i vesele pjesme tugovale za nečim; čak i ljutite pjesme su jecale, a ljubavne pjesme govorile da sve

umire i da je zadovoljstvo najprolaznija stvar na svijetu. Guillermo je pogledao u svoje srce, i sva Šećerova glazba zurila je natrag u njega! Guillermo je znplakao.

— Satno ga nemojte ozlijediti, molim vas — promrmljao je plačući.

— Neću — rekao je slijepi Čuvar. Onda je otišao do mjesta gdje je Christian stajao čekajući i prislonio napravu na njegovo grlo.

Christian je dahnuo. — Ne — rekao je, ali riječ se samo oblikovala na njegovim usnama. Nikakav zvuk nije izišao, samo pisak zraka. — Ne.

— Da — rekao je Čuvar.

Cestari su u tišini gledali kako Čuvar odvodi Christiana. Danima nisu pjevali. Onda je jednog dana Grillermo zaboravio svoju tugu i zapjevao ariju iz »Bohema«, i ponovo su pjesme odjekivale cestom. Tu i tamo zapjevali bi neku od Šećerovih pjesama jer ih nisu mogli zaboraviti.

U gradu slijepi je čuvar opremio Christiana s blokom papira i perom. Christian je odmah stisnuo olovku u pregibu dlana i napisao: — Što sad da radim?

Slijepi Čuvar se nasmijao. — Imamo mi posao za tebe! Oh, Christiane, kakav mi posao imamo za tebe!

PLJESAK

Na cijelom svijetu bilo je samo dvadesetak čuvara. Bili su to šutljivi ljudi. Nadgledali su sistem koji nije trebao mnogo nadzora jer je doista sve činio sretnima. Bio je to dobar sistem, ali kao i najbolji stroj, tu i tamo bi popustio. Ponekad bi se netko vladao nerazumno i nanosio si štetu; da bi se svi ostali i on sam zaštitili, Čuvar je morao otkriti ludilo i ispraviti ga.

Mnogo je godina najbolji od svih Čuvara bio čovjek bez prstiju i bez glasa. Dolazio bi tiho, noseći uniformu koja ga je označavala s jedinim imenom koje mu je bilo potrebno: Vlast. I uvijek bi nalazio najobzirnije, najlakše a ipak najpotrebnije rješenje problema, liječio ludilo i čuvao sistem koji je prvi put u povijesti načinio svijet vrlo dobrim mjestom za život. Za svakoga.

No ipak je još bilo ljudi — jedno ili dvoje svake godine — čije su misli bile uhvaćene u vlastitim bespućima, koji se nisu mogli prilagoditi sistemu niti podnijeti da ga narušavaju, ljudi koji su kršili zakon znajući da će ih to

uništiti.

Ponekad, kad mala sakaćenja i oduzimanja osjetila nisu liječila njihovo ludilo i vraćala ih sistemu, dobivali su uniforme i oni su, također, pazili. Čuvali.

Ključevi moći bili su u rukama onih koji su imah najviše razloga da mrze sistem koji su morali čuvati. Da li su žalili'

— Jesu, — odgovorio bi Christian u trenucima kad bi se usudio postaviti to pitanje.

U tuzi je obavljao svoju dužnost.. U tuzi je starío. I, konačno, ostali Čuvari, koji su poštovali nijemog čovjeka (znali su da je on nekad pjevao prekrasne pjesme), rekoše da je slobodan.

— Odslužio si svoj rok — rekao je Čuvar bez nogu i nasmiješio se.

Christian je podigao obrvu, kao da kaže: — I?

— Lutaj.

Christian je lutao. Skinuo je svoju uniformu, ali kako mu ni novac ni vrijeme nisu nedostajali, malo je vrata bilo zatvoreno pred njim. Lutao je svuda gdje je nekad živio u svojim prijašnjim životima. Cesta u planinama. Grad, gdje je nekad poznavao stražnje ulaze svakog restorana, kafića i trgovine. I, na kraju, mjesto u šumi gdje se kuća raspadala pod kišama i snjegovima, jer četrdeset godina u njoj nitko nije stanovao.

Christian je bio star. Grmljavina je tutnjila, a on je samo shvatio da će uskoro kiša. Sve stare pjesme žalio je u sebi više zato što ih se nije mogao sjetiti nego što je mislio da mu je život bio naročito tužan.

Sjeo je u kafić u obližnjem gradu da se skloni od kiše. Unutra su četiri tinejdžera vrlo loše svirali gitare i pjevali pjesmu koju je znao. Bila je to pjesma koju je stvorio dok je asfalt tekao u vrućem, ljetnjem danu. Tinejdžeri nisu bili glazbenici i sasvim sigurno nisu bili Stvaraoci, ali su pjevali tu pjesmu iz srca, i iako su riječi bile radosne, melodija je svima tjerala suze na oči.

Christian je na bloku, koji je uvijek imao sa sobom, napisao pitanje i pokazao ga mladićima:

— Odakle je ta pjesma?

— To je Sećerova pjesma — odgovorio je vođa grupe. — To je Šećer stvorio.

Christian je podigao obrvu, sliježući ramenima.

— Šećer je bio tip koji je radio sa cestarima i komponirao pjesme. No, on je sad mrtav — odgovorio je dečko.

Christian se nasmiješio. Onda je napisao (a mladi su nestrpljivo čekali da taj nijemi starac ode):

— Zar niste sretni? Zašto pjevate tužne pjesme?

Mladići nisu imali odgovor. Voda je ipak progovorio.

— Jasno da sam sretan. Imam dobar posao, djevojku koja mi se sviđa, i čovječe, ne tražim ništa bolje. Imam svoju gitaru, svoje pjesme. Imam prijatelje.

A drugi je rekao.

— Nisu te pjesme tužne, gospodine. Jest da se ljudi rasplaču od njih, ali nisu tužne

— Tako je — rekao je treći. — To je samo zato što ih je stvorio čovjek koji zna.

Christian je naškrabao na svom papiru. — Zna što?

— Samo zna. Samo zna, to je sve.

Tinejdžeri su se okrenuli svojim gitarama i mladim, neizvježbanim glasovima, a Christian je otišao do vrata jer je kiša stala i jer je znao kad treba napustiti pozornicu.

Okrenuo se i samo malo naklonio prema pjevačima. Nisu ga spazili, ali njihovi su glasovi bili sav pljesak koji mu je trebao. Napustio je ovacije i izišao van, gdje je lišće baš mijenjalo boje, i brzo će se — s malim nečujnim zvukom — osloboditi i pasti na tlo.

Na trenutak mu se učinilo da čuje sebe kako pjeva. Ali bio je to samo posljednji dah vjetra, ljutito zviždanje u žicama iznad ulice. Bio je to divlji zvuk, i Christianu se učinilo da je prepoznao svoj glas.

Fred Saberhagen

The Peacemaker

Preveo Vojko Kraljeta

Mirotvorac

Carr proguta pilulu protiv boli i pokuša pronaći manje neudoban položaj u pilotskom sjedalu. Uključi svoj radio-odašiljač i progovori:

— Dolazim u miru. Nemam oružja. Dolazim razgovarati s tobom.

Čekao je. Kabina malenog broda — jednosjeda bila je tiha. Radarski ekran je pokazivao da je berserker — stroj za uništavanje svega živog — još mnogo svjetlosnih sekundi ispred njega. Bez obzira što nije bilo odgovora, Carr je znao da ga berserker sluša.

Iza njega se nalazila zvijezda tipa Sol, koju je zvao Suncer, te njegov rodni planet, koji su prije sto godina kolonizirali Zemljani. Bila je to usamljena naseobina na samom rubu galaksije; do jučer rat s berserkerima predstavljao je samo daleku strahotu iz novinskih izvještaja. Jedini pravi ratni brod kolonije bio je nedavno poslan da se pridruži Karslenovoj floti u obrani Zemlje, jer se pričalo da se berserkeri ondje najviše okupljaju. Ali sada se neprijatelj nalazio ovdje. Narod Carrova planeta dovršavao je dva nova ratna broda najbrže što je mogao — bili su samo mala, siromašna kolonija. Čak i da se ta dva broda dovrše na vrijeme, teško da bi bili dorastao protivnik jednom berserkeru.

Kada je Carr iznio svoj plan vođama planeta, pomislih su da je poludio. Otići i razgovarati sa berserkerom o miru i ljubavi? Raspravljati s njim? Možda postoji nada da se najizopaćeniji predstavnik ljudskog roda vrati putu dobra i milosrđa, ali koja bi molba mogla preinačiti programirani stroj za ubijanje?

— Zašto ne bih razgovarao s njim o miru? — zapita Carr. — Imate li bolji plan? Ja sam spreman otići. Nemam što izgubiti.

Promatrali su ga preko ponora, što je dijelio zdrave planere od onih koji su znali da umiru. Vjerovali su da njegova zamisao neće uspjeti, ali se nisu mogli dosjetiti ničega boljeg. Trebalo je još najmanje deset dana da se

dovrše ratni brodovi. Mali jednosjed su još mogli žrtvovati, s obzirom da je bio nenaoružan. Naoružan, mogao bi samo razdražiti berserkera. Na kraju su dopustili Carru da ga uzme, nadajući se da bi njegovi argumenti možda mogli odgoditi neizbježan napad.

Kada je Carr stigao na milijun milja od berserkera, stroj prekine svoj neužurbani let, i činilo se kao da čeka lebdeći u svemiru na orbitalnoj stazi mrtvog planetoida, na točki od koje je planetoid bio udaljen još nekoliko dana.

— Nenaoružan sam — javi ponovo radiom. — Došao sam s tobom razgovarati, ne želim te oštetiti. Kad bi oni koji su te izgradili bili ovdje, pokušao bih s njima razgovarati o miru i ljubavi. Da li me razumiješ? — Ozbiljno je mislio kad je rekao da bi govorio o ljubavi nepoznatim graditeljima; stvari poput mržnje i osvete nisu više bile vrijedne Carrova vremena.

Odjednom dobije odgovor: — Mali brodu, zadrži svoju sadašnju brzinu i pravac. Budi spreman da se zaustaviš kad ti se naredi.

— H-hoću. — Vjerovao je da je spreman suočiti se sa strojem, ali je zamucao i stresao se na sam zvuk njegova glasa. Oružja koja mogu sterilizirati planet sada će biti uperena samo u njega.

Ako je samo desetina priča o berserkerovim zatvorima bila točna onda je fizičko uništenje bila stvar koje se najmanje trebalo bojati. Carr nije želio o tome razmišljati.

Kada je stigao na udaljenost od deset tisuća milja, stroj naredi: — Stani. Čekaj i ne približuj se.

Carr odmah posluša. Uskoro zatim opazio je da se prema njemu primiče nešto veličine njegova broda — mala pomična točka na video-ekranu, što je izašla iz gigantske metalne strukture nalik tvrđavi, što pluta među zvijezdama.

Čak i na ovoj udaljenosti mogao je uočiti kako je tvrđava prepuna ratnih ožiljaka i brazdi. Čuo je da su svi ti prastari strojevi oštećeni uslijed dugih, besmislenih ratnih pohoda širom galaksije; ali, zasigurno ovakva očita ruševina morala je biti nešto posebno.

Berserkerov brodić uspori i pristane uz njegov. Uskoro se začuje udarac po vratima zračne komore.

— Otvori! — naredio je glas iz radija. — Moram te pretražiti.

— I tada ćeš me saslušati?

— Tada ću te saslušati.

Carr otvori komoru i stane u stranu, pustivši malim pokretnim strojevima da uđu. Nisu se mnogo razlikovah od robota poslužitelja i radnika, osim što su bili šepavi i dotrajali, kao i njihov veliki gazda. Tu i tamo bi zasijao koji novi dio, ali su kretnje strojeva bile često nesigurne dok su pretraživali Carra, njegovu kabinu i zavirivali posvuda po malom brodu. Kada je pretraga bila završena, jedan su stroj njegovi drugovi morali napola iznijeti iz kabine.

Jedan od strojeva je ostao, stvar s rukama i prstima poput čovjeka. Čim se zračna komora zatvorila, smjestio se u pilotsko sjedalo i usmjerio brod ka berserkeru.

— Čekaj! — Carr začuje sebe kako protestira. — Nisam se mislio predati! — Besmislene riječi visile su u zraku, činilo se, ne zaslužujući odgovor. Iznenadna panika primora Carra na pokret bez razmišljanja; korakne naprijed i zgrabi mehaničkog pilota, pokušavajući ga izbaciti iz sjedala. Stroj samo prisloni svoju metalnu ruku na Carrove grudi i odgurne ga sprema drugom kraju kabine, tako da je Carr posrnuo i pao, bolno udarivši glavom o pregradu.

— Za nekoliko minuta ćemo razgovarati o ljubavi i miru — reče radio.

Gledajući kroz otvor, dok se njegov brodić približavao golemom berserkeru, čak su i Carrovu neupućenom oku ožiljci od bitaka bivali sve jasniji i jasniji. Pored rupa u berserkerovu trupu, uočljive su bile kvadratne milje svinute i napuhnute oplate, te ponori gdje su otekle rijeke rastaljena metala. Trljajući ozlijeđenu glavu Carr osjeti kako ga prožimaju trnci ponosa. Mi smo mu to učinili, pomisli, mi, nježna živa bića. Taj borbeni zanos mu za tren zasmeta. Ta, on je oduvijek smatrao pacifistom.

Nakon kratkog zastoja otvori se ulaz na berserkerovu trupu i brodić krene u tamu, slijedeći berserkerov brod.

Sada se ništa nije vidjelo kroz otvor. Uskoro odjeknu lagani udarac, kao da je brod pristao. Mehanički pilot isključi motor, okrene se prema Carru i počne dizati sa sjedala.

Nešto se u njemu pokvarilo. Umjesto da ustane, pilot se jedva podigne, zamahne rukama u pokušaju da nađe oslonac ili ravnotežu i zatim s treskom padne na palubu. Još pola minute je uz škripav zvuk pokretao jednu ruku, tada se umiri.

U sljedećih pola minute tišine Carr shvati da je ponovo zagospodario kabinom; šansa mu je pružena. Kad bi bar mogao nešto učiniti...

— Napusti svoj brod — reče berserker mirnim glasom. — Cijev ispunjena zrakom pričvršćena je za izlaz. Odvest će te na mjesto gdje možemo razgovarati o miru i ljubavi.

Carr baci pogled na prekidač rada motora, a zatim do dugmeta za uključivanje C-pogona. Tako blizu tijelu veličine berserkera, C-pogon više nije predstavljao samo pogon već i oružje — velike snage.

Carr se više nije — ili je bar tako mislio — plašio iznenadne smrti. Ali je zato shvatio da svim srcem strepi od nepoznatog što ga očekuje s onu stranu zračne komore. Sve su mu jezive priče opet pale na pamet. Pomisao da sada mora izaći kroz vrata, činila mu se strašnom. Manje strašnom činila mu se mogućnost da pažljivo zaobiđe palog pilota, dohvati kontrole i ponovo uključi motor.

— I odavde mogu s tobom razgovarati — reče drhtavim glasom, usprkos naporu da govori što sigurnije.

Poslije deset sekundi berserker odgovori: — Tvoj C-pogon ima sigurnosni uređaj. Nećeš me uspjeti oštetiti samouništenjem.

— Možda imaš pravo — nakon trenutka razmišljanja zaključi Carr. — Ali ako sigurnosni uređaj radi, onda će odbaciti moj brod od središta tvoje mase ravno kroz tvoju oplatu. A ona je u tako lošem stanju, da ti sigurno ne želiš nova oštećenja.

— Ti bi umro.

— Jednom moram umrijeti. Ali ja nisam ovdje došao da umirem, niti da se borim, već da razgovaram s tobom, da pokušamo doći do zajedničkog sporazuma

— Kakvog sporazuma?

Konačno. Carr duboko uzdahne i sredi u sebi argumente koje si je tako često ponavljao. Prsti su mu nježno doticali prekidač za uključivanje C-

pogona, dok su oči budno motrile instrumente koji su obično upozoravali na pojavu mikro-meteoritskih oštećenja trupa.

— Imam osjećaj — počne — da su vaši napadi na ljude posljedica jedne strašne pogreške. Mi zasigurno nismo vaši izvorni neprijatelji.

— Život je moj neprijatelj. Život je zao. — Stanka. — Želiš li možda postati dobar život?

Carr na trenutak zatvori oči; neke od jezivih priča oživješe. Ali on nepokolebljivo nastavi svojim argumentima. — S naše točke gledišta, ti si taj koji je zao. Mi bismo htjeli da postaneš dobar stroj, jedan od onih što pomažu čovjeku, a ne da ga ubijaju. Zar nije gradnja viši cilj od uništavanja?

Slijedila je duža stanka. — Koje mi dokaze možeš pružiti, kako bih promijenio svoju svrhu?

— Kao prvo, suradnja s nama je cilj koji je mnogo lakše postići. Nitko ti se ne bi suprotstavljao, niti te uništavao.

— Što meni znači ako me netko ošteti, ili mi se suprotstavi?

Carr pokuša ponovo. — Život je superioran neživotu; a čovjek je najviši oblik života.

— Koje mi dokaze možeš dati?

— Čovjek ima dušu.

— Ustanovio sam da mnogo ljudi to tvrdi. Ali zar ne definirate taj duh, kao nešto izvan osjetilnog opažanja bilo kojeg stroja. I zar nema ljudi koji niječu postojanje duha?

— Duh je tako definiran. I takvi ljudi postoje.

— Tada argument u korist duha ne mogu prihvatiti.

Carr izvuče pilulu protiv bola i proguta je. — Ali ti ipak nemaš dokaza da duh ne postoji. Moraš uzeti u obzir tu mogućnost.

— To je točno.

— Ali, isključimo to sada iz rasprave i uzmimo u obzir fizičku i kemijsku strukturu života. Da li ti je poznata finoća i zamršenost građe

jedne žive stanice? Moraš svakako priznati da mi ljudi imamo prekrasne komjutere unutar nekoliko kubičnih inča naše lubanje.

— Nikada nisam imao prilike secirati primjerak inteligentnog živog bića — smireno ga izvijesti mehanički glas. — Zato sam određene podatke primio od drugih strojeva. No, da li priznaješ da je vaš oblik krajnji rezultat djelovanja fizikalnih i kemijskih zakona?

— A da li si ti ikada pomislio da su ti isti zakoni možda tome i namijenjeni — stvaranju mozga sposobnog za inteligentno djelovanje?

Nastala je stanka koja je bivala sve duža. Carr osjeti da mu je grlo suho i hrapavo kao da govori satima.

— Nikada nisam pokušao upotrijebiti ovu hipotezu — iznenada odgovori berserker. — Ali ako je građa inteligentnog života stvarno toliko zamršena, toliko ovisna o fizikalnim zakonima, takvima kakvi jesu i nikako drukčije — tada bi služiti životu mogao biti najviši cilj stroja.

— Možeš biti siguran da je naša fizička konstrukcija zamršena. — Carr nije bio uvjeren da može slijediti berserkerev način razmišljanja, ali to bi bilo potpuno nevažno kada bi nekako mogao dobiti ovu bitku. Prste je držao na prekidaču C-pogona.

— Kada bih mogao proučiti koju živu stanicu — reče berserker.

Poput užarenog željeza na živom mesu, trgne ga pomak indikatora meteoritske štete; nešto je dodirnulo trup. — Prekini! — zavrišti ne razmišljajući. — Samo nešto pokušaj i ja ću te ubiti!

Berserkov glas bio je miran kao i obično. — Možda je došlo do slučajnog kontakta s trupom tvojeg brodića. Ja sam oštećen, a mnogo mojih pomoćnih strojeva je nepouzdano. Namjeravam sletjeti na ovaj dolazeći planetoid, snabdjeti se metalima i obaviti sve moguće popravke. — Indikatori su ponovo mirovali.

Berserker nastavi izlagati. — Kad bih na nekoliko sati mogao proučiti nekoliko živih stanica inteligentnog bića, vjerujem da bih našao jak dokaz u korist, ili protiv mojih tvrdnji. Da li ćeš me opskrbiti stanicama?

— Mora da si jednom imao zatvorenike — izreče to kao sumnju; zbilja nije znao razlog zbog Čega bi morao imati uhvaćenih ljudi. Jezik je bio u stanju naučiti od drugih berserkera.

— Ne, nikada nisam imao zarobljenika

Čekao je. Još je u zraku visilo pitanje koje je postavio.

— Jedine ljudske stanice na ovom brodu su moje vlastite. Vjerojatno bi ih nekoliko mogao dati.

— Pola kubičnog centimetra bi bilo dovoljno. Vjerujem da to ne predstavlja opasan gubitak za tebe. Neću zahtijevati djelić tvog mozga. Također mi je poznato da želiš izbjeći situaciju koju nazivate bol. Spreman sam ti u tome pomoći, ako je to moguće.

Da li ga želi drogirati? Izgledalo je previše jednostavno. Uvijek su nepredvidljivi, govorile su priče, a pokatkad podmukli, kao da su iz pakla iznikli.

Carr nastavi igru. — Imam sve što je potrebno. Ali upozoravam te da ću jednim okom stalno motriti na komandnu ploču. Primjerak tkiva ostavit ću ti u zračnoj komori.

Otvori torbicu prve pomoći, izvadi dvije pilule protiv bolova i pažljivo počne baratati sterilnim skalpelom. Nekad davno učio je biologiju. Pošto je stavio zavoj na malu ranu, očistio je uzorak tkiva od krvi i limfe, te ga nesigurnim prstima stavi u epruvetu. Pazeći da mu ne popusti pažnja, on brzo odvuče palog pilota i ostavi ga s uzorkom tkiva u zračnoj komori. Potpuno iscrpljen vrati se do pilotskog sjedala. Pošto je otvorio vanjska vrata, čuo je kako nešto ulazi u komoru i zatim je napušta.

Progutao je pilulu protiv umora. Znao je da će zbog toga jače osjećati bol, no morao je ostati budan. Prošla su dva sata. Dok je čekao, promatrajući kontrolnu ploču, Carr se prisili pojesti dio skromnog brodskog obroka.

Kada se berserker ponovo oglasio, Carr poskoči od iznenađenja; gotovo da je prošlo šest sati.

— Možeš slobodno otići — reče glas preko radija. — Poruči vodećim životnim jedinkama svog planeta da ću, kada sve popravim, postati njihov saveznik. Proučavanje tvojih stanica me dovelo do zaključka da je ljudsko tijelo najveće ostvarenje univerzuma, što znači da pomoć vama mora postati moj cilj. Da li me razumiješ?

Carr se osjećao kao omamljen. — Da. Da. Uvjerio sam te. Nakon

popravka borit ćeš se na našoj strani.

Nešto čvrsto obujmi trup broda i nježno ga počne gurati. Kroz otvor zasijaše zvijezde i Carr shvati da se otvara golemo grotlo koje je bilo progutalo njegov brodić.

Kako je bio preblizu Sunca, Carr nije upotrebljavao hiper-prostorni pogon. Prije no što je izgubio berserkera iz vidnog polja, činilo se kao da stvarno namjerava sletjeti na planetoid bez atmosfere. Carr je sada bio siguran da ga berserker ne prati.

Nekoliko sati nakon oslobađanja dignuo je pogled s radarskih ekrana i cijelu minutu promatrao unutrašnja vrata zračne komore. Na kraju kimne glavom, uključi kompresor, koji ispuni komoru zrakom, i uđe u nju. Zajedno s pilotom-strojem nestala je i epruveta s tkivom. Ništa neobično se nije moglo opaziti. Carr duboko uzdahne, s olakšanjem, zatvori vrata i vrati se komandnom mostu, kako bi neko vrijeme promatrao zvijezde.

Prošao je cijeli dan prije nego što je počeo usporavati i iako su se sati stali množiti jer se nalazio na priličnoj udaljenosti, od svog doma. Jeo je, spavao i često promatrao vlastito lice u ogledalu. S vremena na vrijeme se vagao i sa dodatnim zanimanjem promatrao zvijezde, poput čovjeka koji nanovo istražuje nešto davno zaboravljeno.

Još dva dana su prošla prije nego što je sila teža skrenula brod u elipsoidnu putanju oko njegova rodnog planeta. Čim se planet ispriječio između malog broda i berserkerove gromade, Carr počne upotrebljavati radio.

— Zdravo, vi na Zemlji, dobre vijesti.

Gotovo odmah dobije odgovor. — Pratili smo te, Carr. Što se događa? Kako je bilo?

Carr počne pripovijedati. — Eto, to je sve — završi. — Vjerujem da on stvarno želi popraviti svoj brod. Ako ga sada napadnemo s oba ratna broda, sigurno ćemo pobijediti.

— Da. — U pozadini se začuje uzbuđen razgovor. Glas se vrati, zvučeći uznemireno. — Carr — nisi se još počeo spuštati. Znači li to da i ti shvaćaš da ti je berserker vjerojatno lagao.

— Oh, to znam. Možda je iznenadni pad pilota-stroja insceniran. Držim

da je berserker teško oštećen i nikako ne želi riskirati još jednu borbu, zato i pokušava drugim putem. Vjerojatno je prije nego me pustio, ubacio nešto kroz oplatu broda ili je možda ostavio nešto u zračnoj komori.

— Što?

— Pretpostavljam da je to netom mutirani virus, stvoren da bude posebno ubojit protiv vrste tkiva koju sam mu dao. Očekivao je da ću požuriti kući i sletjeti prije no što obolim, i tako postati nosiocem zaraze. Bit će da se smatra izumiteljem biološkog rata, upotrebljavajući život protiv života, kao što mi to činimo sa strojevima. Za ostvarenje takve ideje bio mu je potreban uzorak ljudskog tkiva; mora da je govorio istinu kada je izjavio da nikada nije imao zarobljenih ljudi.

— Znači neka vrsta virusa? Kako se osjećaš, Carr? Da li te boli? Mislim više nego prije?

— Ne. — Carr okrene sjedalicu, kako bi pogledao u započeti dijagram. Na njemu bijaše očito da je u posljednja dva dana dosadašnje gubljenje težine ne samo prestalo, već se proces obrnuo. Carr spusti pogled do zavoja, što se nalazio u sredini izrasline koja nije izgledala kao da pripada njegovu tijelu. Njena površina se već bila smanjila i on ispod zavoja ugleda tračak nove, zdrave kože.

— No, Carr, kako djeluje taj virus?

Carr si dopusti širok osmijeh i glasno izreče ono što je do sada samo tinjalo u njemu kao nada.

— Mislim da ubija moj rak.

Slobodan Ćurčić

Bedel

— Android ste? — upitao je bulјeći u mene i moj znak na obrazu. Mada je to očigledno, jer ne krijem šta sam, uvek postavljaju slična pitanja. Vrata na mojoj kancelariji lagano kliznuše u ležište.

— Ne — odgovorih podsmešljivo — čovek sam. Maskirano ljudsko biće

— Drski ste — progunđa.

— A vi zaplašeni, očajni, nemoćni i u bezizlaznoj situaciji. Osim toga i ucenjeni ste.

Znao je da sam potpuno u pravu. Međutim, igrao je tu svoju smešnu igru opiranja do kraja. Kao i svi ljudi.

— Kako... kako si pogodio, androidu?

Prešao je na neformalniji način razgovora. Sledio sam ga.

— Nikad ne pogađam, zaključujem. Ja sam bedel. K meni se dolazi jedino kad je nevolja na vratu. A tebi je neko zapretio smrću ili te je ucenio i sada si ovde. Posmatram i tvoju termonarukvicu — sjaj od nervne napetosti. Jednostavno, zar ne?

Znam da ljudi ne vole ovakvu vrst androidskog suprotstavljanja. Bilo je očito da mu je prokleto teško da razgovara sa mnom, a i sama činjenica da je tražio pomoć od jednog androida sukobljavala se sa njegovom taštinom. Nad glavom mu je visila neuporedivo veća neprijatnost i to je određivalo njegove postupke. Sada sam ga bolje osmotrio. Bio je debeo i pregrejan. Odelo je bilo skupo, veoma skupo i govorilo je o njegovom ukusu i kupovnoj moći. Trup mu je bio snažan, a glava krupna, markantnih crta. Pored usana klizile su dve uspravne bore, znak da je navikao da zapoveda. Njegove oči nisu mi se dopale. Preletele su mojom kancelarijom, ispitivale i pipkale svaki predmet. Bile su nekako vodnjikave i brzale su, neprestano su brzale od predmeta na predmet.

— Dakle? — rekoh. Nisam želeo da pomisli da mi je on u ovom

trenutku jedina briga na svetu. Oči mu se ukopaše u moje zenice Imalo se tu šta i videti.

— Do vraga! — prokleo je. — Nije bitno šta mislimo jedan o drugom. Ucenjen sam i to je najvažnije. Tačno, androidu. Ucenjena je moja glava. Neki luđak želi da me ukloni sa lica planeta. Čuo sam da si bedel. To je jedini razlog što sam došao ovamo. Daću ti četiri hiljade.

Njegova pregejana žurba nije me impresionisala. To sam mu i rekao.

— Još nisam pristao. Čini mi se da nisam čuo ime.

— Lorkon, Moro Lorkon. Na Kalin sam došao pre desetak godina i dobro sam se snašao. Poslednje četiri godine obogatio sam se sa svojim plantažama i rudnicima. Kalin je mesto za mene.

Sasvim moguće. Kalin je zaista planet za sposobne, a Moro Lorkon mi je baš tako delovao.

— U redu, Lorkone. Popričaćemo. Da li znaš ko želi da te ukloni sa Kalina?

Odmahnuo je glavom. — Ne znam — reče nervozno. — Da to znam, lično bih se postarao da rešim taj problem, ne bih ni dolazio k tebi, androidu. Kalin je nekada bio naseljenički raj. U poslednje vreme ima dosta pridošlica, lutalica i probisveta.

Ima i toga — upadoh mu u reć. — Ali mi smo u rukavcu i van glavnih tokova zemaljske kolonističke ekspanzije.

— Šta ja znam! — viknuo je razdraženo. — Neko je tu i preti mi. Pronađi, to je tvoj posao.

— Ako se prihvatim posla, Lorkone — hladno ga prekidoh. Želeo sam da ga odmah spustim na zemlju, nisam podnosio takav nadmeni način govora, makar u pitanju bilo i ljudsko biće

Zaćutao je i besno zagrizao u debelu usnu. Svalio se u stolicu nasuprot mojoj i otkopčao najgornje dugme košulje.

— Reci mi nešto o svome poslu, Lorkone. Radiš li sve poslove sam ili imaš ortaka? Ako imaš, koliko? Praksa pokazuje da je neprijatelj često bliže nego što očekuješ.

— Ne shvatam šta bi trebalo da predstavlja ovo ispitivanje. Da sam želeo takvo što otišao bih Kalinjanima.

— Pa? Jesi li?

Ućutao je i zagledao se u mene. Nije skrivao svoju mržnju. — Jesam — reče — Bio sam. Ali njih se ne tiče zemaljsko nadmudrivanje. Morao sam da platim i takav odgovor.

To je bio način opštenja stanovnika ovog planeta sa Zemljanima. Naše razmirice, svađe i međusobna istrebljivanja uopšte ih nisu doticale. Oni su bili potrabni nama, ne mi njima

— Nastavi, Lorkone — rekoh.

— Nisam sam — promrsio je — Ortak je retko u gradu, više vremena provodi na plantažama i u rudnicima. Na njega ne sumnjam jer smo od prvog dana zajedno.

— Dva ortaka... dobro. Šta ima još?

— Bilo nas je trojica — dodao je Lorkon.

— Trojica? Rekao si da...

— Rekao sam, rekao sam! Znam šta sam rekao! Umišljeni androidu! Da, bilo nas je trojica, ali je Linerid poginuo.

— Kada? — upitah. Možda se tu krio odgovor.

— Pre dve godine. Zatrpao ga je odron u rudniku galta. Galt se prodaje Zemlji za oplatu brodovlja. Od tada smo samo ja i Kalasko Ja vodim prodajne poslove i kontaktiram sa Kalinjanima kada zatreba. On nadzire rad robota u rudnicima i na plantažama. I androida, takođe ...

Nije krio svoju zlobnu podrugljivost. Znam androide koji rade bez mnogo nade da će se jednoga dana otkupiti. Ja sam imao vražju sreću. Lorkon se nije baš trudio da bude prijateljski naklonjen Razumevao sam ga.

— To je sve?

Protresao je glavom. — Ne. U poruci koju sam dobio preko memoratora, ucenjivač je ostavio i svoje ime. Satara. Tako je rekao. Upotrebiće je na mojoj koži.

— Zašto ne otputuješ sa Kalina?

Prostrelio me je neskrivenom mržnjom. Usna mu se opustila a pojavili su se zubi kao u grabljivice.

— Jesi li lud, androidu? Pa da sve ostavim Kalasku. Da sam razmišljao o odlasku ne bih tražio bedela. Šta bih time postigao? Kalasko bi se okoristio a ja bih ostao bez ičega. Zakon ovog prokletog planeta svima je poznat.

Da, znao sam za taj zakon. Oni su, jednostavno, svoja prirodna bogatstva izdavali u zakup Zemljanima. Nije postojala mogućnost da Lorkon proda nekom Kalinanjnu svoj deo i izgubi se. To je sve ionako pripadalo Kalinjanima. Oni su upravo i želeli da posao teče, razmena sa Zemljom uvek im je dobro dolazila. Bilo ih je jako malo, prastara vrsta koja je doživela neviđenu umnu ekspanziju. Bili su telepati, komunicirali su umom. Ali let, zvezde i neprestano gubljenje u prostoru nije ih nikada interesovalo. Imali su svoju etiku i način razmišljanja koji je nama bio neshvatljiv, ali njima je odgovarao. I tu se ništa nije moglo promeniti.

Satara je ucenio Lorkona. Kalinjane nije interesovao motiv, razlog mržnje, osvete ili jednostavno otimačine. Onaj ko bi ostajao u životu, postajao bi sledeći vlasnik sa pravima i obavezama. Svaku su svoju uslugu naplaćivali, bivali su posrednici za tačno određenu cenu. Ne, nikako nisu bili ludi.

Onaj ko je bio ucenjen ili zaplašen neposrednom pretnjom imao je rok za povlačenje iz opasne igre, čime bi sačuvao život. Pri tome niko nije zaboravljao da napadač ima veliku prednost. Samo što je postojala i protuteža. Tačnije ja, bedel. Na to je i Lorkon mislio

— Ako pristaješ — reče — odmah možemo da obavimo sve formalnosti. Bogat sam i dobro plaćam.

— Koliko cifara iznosi to tvoje dobro? — upitah.

Video sam da ne voli ovakvo obraćanje, ali otrpeo je. Ja sam mu bio jedino rešenje.

— Četiri hiljade, čim budeš uklonio Sataru.

Nacerih se i rekoh: — Vrata su iza tvojih leđa, Lorkone.

— Čekaj — promrsio je — u redu. Nisi ništa bolji od tog Satare. Koliko

tražiš za zamenu?

To je već bilo nešto. Susreo sam mu pogled i ovog puta on se zakašlja.

— Dvadeset odmah na ruke. Isto toliko kada budem završio sa Satarom.

Lice mu se iskrivilo u gnevni grč. Koliko li je mrzeo androide u ovom času? Ali Lorkon nije bio glup, bio je dovoljno lukav da to šta misli ne kaže glasno. Njemu je visila satara nad glavom, ne meni. Ruka mu skliznu u unutrašnji džep i on izvuče novčanik od prave kože oprikusa. Rekoh, sve na njemu je bilo prevučeno novcem. Izbrojao je dvadeset zlatnih novčanica i ja sam odjednom postao za toliko bogatiji.

— U redu, androidu... — promrsio je.

— Felog — rekoh. — Tug Felog mi je ime. I znam da sam android, nepotrebno je to stalno isticati, Lorkone.

— Dobro, dobro — već je imao svoj pretvorni osmeh na debelim usnama. Brzo se snalazio u svakoj situaciji. — Nećemo li da sredimo prenos?

— To je moj posao — odgovorih. — Ako nisi zaboravio, od ovog časa ja sam tvoj bedel.

Ustao je i približio se vratima. Zastao je i okrenuo se meni.

— Biću u svom apartmanu, ako me trebaš. Treća Središna Kula, sedmi nivo. Postoji vodič. Robot — nacerio se.

Kimnuo sam. Za svojih dvadeset hiljada mogao je da bude malo zajedljiv. To me se nije doticalo.

— Treća, zapamtiću. Sa robotom. Bićemo u kontaktu.

— Javi mi čim upokojiš Sataru. Ako promašiš i to ću već saznati... androidu.

Izašao je i ostavio me sa mojih dvadeset hiljada kalinta. To je zasluživalo i da pokvasim svoje androidsko grlo kapljicom alkohola. Iz bara izvukoh flašu i čašu i nalih. Pozdravio sam sopstveni lik u ogledalu iza i nagnuo. Tu ljudsku naviku najbrže su prihvatili androidi. Moj kondicionirani mozak otporan je na delovanje alkohola, čak i u prekomernim količinama, ali tada mi tečnosti u organizmu kolaju brže. A

to mi neobično godi, i tada mislim da sam ravan čoveku. Samo tako mislim, svakako. Moj posao doneće mi jednom smrt, ali to je jedini način da opstanem na Kalinu i ne propadnem. Bez novca za kartu, ili za život ovde, dovelo bi me brzo u ropski položaj i bio bih prisiljen da prodjaem svoju snagu u rudnicima. Morao bih godinama da se iskupljujem.

Ne mislim loše za jednog androida. Ja, Tug Felog, ono sam što je svako od ljudi po neki put poželeo da ima. Na Kalinu je to i moguće.

Ja sam bedel.

Rešenje za probleme, noćne more, iznenadno ludilo straha. Ljudi dođu i ispričaju mi svoje male, prljave strahove. Mrze jedni druge, mrze mene i sebe što su prisljeni da traže uslugu od androsa. No, u isto vreme znaju da ni jedan drugi čovek na Kalinu nije lud da rizikuje život za nekog. Ovde nema zemaljskih atributa vlasti, nema policije, vojske. Sve je u rukama telepata, Kalinjani ne dozvoljavaju nikakvu infiltraciju. Poslednji put Zemljani su se opekli u svojim nastojanjima da budu konkvistadori Kalina. Pedeset brodova pretvorilo se u međuzvezdani prah. Protiv Kalinjana silom se nije moglo. Zato su i prihvatili ovdašnje uslove. Ruda i hrana bili su potrebni a naseljenici su morali sami da regulišu svoje odnose sa starosedeocima. Starosedeoeima koji su nam bili daleki i neshvatljivi.

Da, ja sam bedel. Primam na sebe ucene, pretnje i smrt drugih. Ja to činim i do sada nisam pogrešio. A ipak sam neprestani gubitnik.

I dalje ostajem android.

Dok pijem ovo piće znam da nigde sem na Kalinu ne bih imao ovakvu slobodu. Bio sam deo rudnika i plantaža, dok nisam dopremljen ovamo i kupio sebi slobodu. Zatim sam odlučio da tu svoju slobodu prodajem drugima.

Bogati ste, moćni. Mislite da je trećina Kalina vaša, ili bar grad u kome ste. Uživate, roboti i androsi rade za vas. Nema Zemlje, gužve, poreza, opasnosti. Ko razmišlja o čudnim Kalinjanima kad posao buja a vi se bogatite? Sve je lepo.

A onda se sve sruši u trenu.

Neka izludela, prokleta ljudska budala počne da razmišlja o vama, da sve to ne mora i konačno da ostane. On je nov, bez novca, a ne ide mu se u rudnike među robote i prljave androse. Razmišlja, razmišlja... Da ste suviše

bogati za njegov ukus. Isti poželi sve što je vaše. I pošalje vam pismo, poruku, glas.

Jer šta ucenjivač ima da izgubi? Samo život. Rizikuje, igra na strah, neizvesnost, svoju nevidljivost. I onda, šta vam ostaje? Bekstvo, koje se može nazvati odlaskom. Ali time vrata Kalina zauvek ostaju zabravljena za vas. Oni nikada ne primaju nazad. Ovde ste i ovde ostajete. Ili odlazite zauvek. Nema sredine. Niko pametan nije ostavljao bogatstvo i zadovoljstvo. Kalinjani ne dozvoljavaju međusobno prodavanje, oni su apsolutni vlasnici sveg bogatstva koje iznajmljuju. Kalinjani, vekovima stari kao njihova bleda, pergamentna koža, nikad ne odustaju od svojih zakona. Ali na Kalinu je tako i tako će ostati.

Rekoh, niko pametan nije odlazio. Dok nije u pitanju bilo najskuplje — život. A kad se i to dogodi, šta onda?

Tu sam ja, Bedel.

Dođu i sjajnih zenica, unezvereni, nude novac koji su neki nepoznati, take slični meni, zaradili za njih. O meni i dalje misle da sam lud stvor, mašina koja misli, plastično čudovište koje ne stari, lik čoveka sa mozgom čimpanze, umiljata, bleda zver sa otrovom Meduze. Nisam rođen, sačinjen sam, stvoren kao hemijski produkt, stvar. I još mnogo toga.

Alkohol nije pomagao, ali ni odmagao. Osećao sam samo tečnost koja je pomalo žarila unutrašnjost usta. Nikada neću moći u tome da se približim čoveku.

Zatvorih za sobom vrata kancelarije. Sve je počinjalo iznova.

• • •

Zaustavio sam svoju lebdilicu kraj Administrativne zgrade u centru koja se istacala svojim oblikom pečurke. Nije bilo gužve, prometa, Kalin je bio tako prijemčiv raj.

Za Moro Lorkona postao je pakao. Kao nekad za mene Zemlja.

Kad uđoh, gotovo se sudarih sa Kalinjaninom koji je odnekud iskrsnuo. Kao telepati, pretpostavljam da su mogli da se kreću nešto unapred. Naslutio je da dolazim ili me je vidio. Ali to nije menjalo na stvari, jer od njega ionako ništa ne bih izvukao. Nisam bio siguran šta misli o meni kao androidu. Kalinjani su, uostalom, prilično neodređena bića. Tanki, suvi,

pergamentne kože. I sa tim prodornim, bistrim pogledom koji kao da vas je otvarao. U glavi ništa nisam osećao, bar ne neko prodiranje ili mešanje. Ne, pre sam bio mišljenja da mogu da primaju naše emocije. Tačnije, ljudske. Nisu dozvolili da dožive sudbinu Inka. Bili su, i ostali, jedini gospodari svog planeta.

— Šta mogu da učinim za vas? — upitao je zvonkim, prijatnim glasom. Nisam mogao da mu vidim zube, samo vrlo tanke usne koje jedva da su se pokrenule.

— Zovem se Felog, Tug Felog. Android, otkupljenik. Želim da budem registrovan kao bedel.

Okrenuo se i pošao. Sledio sam ga. Najzad, nije mi ovo bilo prvi put. I nikad mnogo priče, u stvari ja sam govorio a on bi me merio bistrim, prastarim pogledom. Zaustavio se kraj velikog pulta sa ekranima. Uzeo je neku vrst meke, pulsirajuće polulopte i stavio mi sa obe strane glave, na slepočnice. Ruka sa šest dugih prstiju mirovala je na providnoj membrani čudne aparature. Čekao je. Rekoh:

— Ljudsko biće se zove Moro Lorkon. Stanovnik je ovog grada. Zemljanin. Dobio je smrtnu pretnju od nepoznatog ucenjivača po imenu Satara. Želim da se registruje da smrtna pretnja prelazi na mene. Od ovog trenutka ja sam njegov bedel.

— Znam — odgovorio je. — Ne viđamo se prvi put. Uobičajeni postupak, uostalom.

Providna membrana na kojoj je mirovala njegova šaka oboji se narandžastom, pa crvenom svetlošću. Pulsirajuće polulopte na mojim slepočicama zašuštaše. Ponovih sve još jednom. Bio sam registrovan i založio sam svoj život, zamenjujući Lorkona. On je sada mogao mirno da diše, dok sam ja morao da razmislim o svojim šansama da preživim.

Tretman sa Kalinjaninom bio je gotov. Okrenuo mi je leđa i podigao svoju šaku. Providna membrana izgubila je obojenost, a polulopte na mojoj glavi spadoše. Nisu pale na tlo, kao da su bile namagnetisane dok su visile u vazduhu. Ili je Kalinjanin posedovao i sposobnost telekineze, ili je aparatura oko koje se bavio izvodila sve ovo. Lagano ih je prihvatio i odložio na mesto sa kojeg ih je uzeo. To je bilo sve, sa njim nisam više imao posla. Znao sam da će on ovo preneti nekom od svojih, a taj će obavestiti Sataru. I igra života-smrti mogla je da počne.

Možda je stanovnicima Kalina ovo naše razračunavanje i grabež bilo zanimljivo, ili su nas proučavali, tek nisu se nikada mešali. Jednostavno su bili svakom na usluzi. Ovo me je stajalo sedminu od mojih dvadeset hiljada kalinta. Sve će plaćalo na ovom planetu.

Šta je Moro Lorkon dobivao sa mojim učešćem, a šta gubio? Dobivao je život i mogućnost da i dalje bude neometan i slobodan. Garant su bili Kalinjani. A izgubio bi sve što poseduje na planetu, ako bi Satara mene eliminisao. Satara je od sada bio lovac a ja lovina. Samo što sam ja imao dosta iskustva u čuvanju svoje androidske kože. Dokaz za to je što sam još u životu. Moj posao nije svakodnevan, čak ni mesečni. Ali, uvek se poneko nađe. Nisam ni jedini koji se bavi izdavanjem svog života. Ja sam samo jedini android u poslu i jedini koji je preturio dosta takvih poslova preko glave. Satara neće imati lak plen.

Izišao sam i vratio se do svoje lebdilice. Morao sam da obavim još nekoliko neophodnih poslova. Kao prvo, ostatak do deset hiljada uložio sam u gradsku banku. Do krajnjeg obračuna sa svojim protivnikom imaću troškova. Nakon toga usmerih se ka svojoj kancelariji.

Misli su mi kružile glavom. Ovo mi se činilo komplikovanije od ranijih poslova. Da li je nepoznati i potencijalni ubica, koji je sebe zloslutno nazivao Satara, mogno da predvidi ovakvu Lorkenovu reakciju? Naravno da je mogao. On je krenuo i nije bilo povratka. Prema tome morao sam i ja da podesim svoju strategiju. Biće to lov u mutnom, gnjuranje u prljavoj reci gde se protivnici ne vide, već samo naziru. Ako me Satara naskoči, imao je pravo da preuzme posao mog unajmitelja kao i sve što mu je pripadalo. Od mene nije imao neke veće koristi. Nestankom ucenjivača Moro Lorkon bio bi slobodan sledeće dve godine. Dovoljan period da bi sredio svoje stvari i sprečio siične slučajeve. Takva su bila pravila i svi smo ih se držali.

Samo, ovakvo razmišljanje nije me ni metar primakla Satari. Zaustavio sam se i odlučio da obavim nekoliko razgovora. Vreme je prolazilo i ništa nije čekalo na androida koji se zvao Tug Felog.

• • •

U ovom trenutku, negde na planetu, najverojatnije u ovom gradu, ubica zvani Satara saznao je za mene. Iznenađen ili zadovoljan? Nadao sam se da će postupati kao što većina ljudi postupa kad je u pitanju android. Njegova oholost i samouverenost mogli su samo da mi koriste.

Da li je moj protivnik radio sam? Jesu li ga vodili lični motivi, ili je bio unajmljenik? Onaj koji je želeo sve za sebe bio je uporniji, ali više je i grešio. Najamnik je predstavljao izvesniju opasnost, svirepiji obračun.

Iz stola izvadih svoj ručni razarač i podesih ga na pojedinačno okidanje. Postojala je i mogućnost širokog mlaza energije, ali to bi u gradu predstavljalo opasnost Njime sam nekoliko lovaca poslao u prošlost i zaborav. Čudno, nisam se mogao setiti njihovih lica. Zadenuo sam ga za pojas i prihvatio se fonovizera. Otipkah adresu koju mi je dao Lorkon, zajedno sa svojim imenom. Nepogrešiv način za najbrže dobivanje veze.

Tako je bilo i ovog puta. Nakon šest sehundi ekran se oboji.

— Treća Središna Kula — reče bezbojni glas robota-operatera.

— Sedmi nivo — rekoh kratko. — Moro Lorkon.

Bio sam odmah prebačen. Njegovo lice nije bilo ni male ljubaznije. I nije bio sam, Žena je bila bez odeće i savijala se oko njega. Nacerio se i zadržao sliku, tako da sam mogao sve dobro da vidim. Postojali su i takvi načini zarađivanja za život.

— Dakle, androidu, zašto mi oduzimaš dragoceno vreme? Rekao sam samo ako je važno.

— Tug Felog, Lorkone. I zapamti, kada skineš taj osmeh sa lica: ne menja se mnogo ako sam ucenu stavio na svoju glavu. Satara može i da dobije. A onda ti ostaje samo taj goli život i karta do Zemlje.

To se sporo probijalo u njegove zamućene zenice, ali kad je shvatio, besno je odgurnuo ženu od sebe.

— I šta sad hoćeš? Da ti se javljam svakih pola sata i pevam hvalospeve? Ti glupi androidu! Plaćen si da središ tog gada i sredi ga! Šta ti je još potrebno?

— Stišaj se, Lorkone — prekinuo sam ga. — Daj mi ime grada koji je najbliži tvojim i Kalaskovim rudnicima ili plantažama. Gde se on nalazi?

— Rekao sam ti da je Kalasko van sumnje, andro... hm, Tug ... do vraga! To je sigurno neka dolutala skitnica koja pokušava da se obogati. Skrati ga za glavu i dođi po ostatak ...

— Moje je da razmišljam, Lorkone. Nisam ni rekao da sumnjam u tvog

ortaka, ali hoću da ispitam sve mogućnosti. Ja čekam.

Opsovao je vrlo gadno i nešto poluglasno naredio ženi kraj njega. Lagano je ustajala, dovoljno lagano da je sasvim dobro vidim. Kada se vratila, držala je tanku pločicu među prstima, dugim, lepim prstima Prstima jedne Zemljanke. Zgrabio je pločicu i prislonio je na ekran.

— Čitaj, androse! — Brzo je zaboravljao na lepe manire, ali nisam obraćao pažnju na njegove izlive besa. Ortak Moro Lorkona zvao se punim imenom Hi Ilko Kalasko. Grad je bio udaljen stotinjak milja, Izliv Zadovoljstva, znao sam ga. Jednom je pokazao ne baš srdačno lice prema jednom androidu. Ljudi nas nisu voleli ni u kom mestu, ni na kojem planetu. Za mene tada nije bio Izliv Zadovoljstva, pre je nalikovao na potop gneva. U centru sam imao sudar sa protivnikom i razvejao ga razaračem pred mnogim ljudskim očima. Protivnik je bio čovek. Ja sam bio prljavi andros. Pobegao sam.

Isključio sam ekran, ostavivši Moro Lorkona sa njegovim kupljenim zadovoljstvima. Na zenicama mi je ostala zalepljena njena prirodna ružičasta belina kože. Pokušao sam usput da to izbacim iz sećanja, dok sam izlazio i sedao u lebdilicu. Od takvih primisli uvek mi je bila muka.

• • •

Hi Ilko Kalasko nije bio u Izlivu Zadovoljstva. Robot u predstavništvu obavestio me je da je Kalasko odleteo u rudnike. Nije mi preostalo ništa drugo nego da odem do njega. Očekivao sam odgovore na neka pitanja. Svakako, nisam zaboravljao ni opreznost. Možda je Kalasko upravo Satara.

Put je bio odličan i moja lebdilica postigla je najveću brzinu. Zemljište se menjalo, pojavile su se planine i zelenilo. Vazduh se proredio, ali to nije mnogo smetalo. Skrenuo sam na sporedni, dobro uređeni put i odmah primetio mehanizaciju. Sve mi je to bilo veoma dobro poznato. Robota je bilo dosta, ali androide poput mene nigde nisam video. Verovatno su bili u jamama.

Zaustavio sam se pred niskom jednospratnicom i izašao iz lebdilice. Pokucao sam i ušao. U prostoriji u koju sam ušao nije bilo ni traga luksuznosti kao u apartmanu Moro Lorkona. Stao sam i zagledao se u preplanulo ljudsko lice.

— Očekivao sam vas — reče Hi Ilko Kalasko.

Bio je potpuno obrijane glave, velikih, modrih očiju sa iskričavim sjajem, zategnutih obraza i isturene brade. — Sedite — dodade.

Učinih tako. — Tug Felog — predstavih se. — Pretpostavljam da vam je vaš ortak Lorkon objasnio razlog mog dolaska?

Odmahnuo je glavom.

— Lorkon je malo iščašen tip... Ne, nije mi ništa rekao.

Video je moj začuđeni pogled. Ljudi su me ponekad zaista iznenađivali. — Čudno, zar ne? Ali, tako je. On i ja kontaktiramo jako retko. Moj deo su poslovi, njegov plasman. Dobro nam ide, odlično u stvari. Ne volim se mnogo kretati, ovdje sam u svom ambijentu, a Izliv Zadovoljstva je grad za mene. Njegov... hm, stil i način života nisu i moj stil. Različiti smo.

— Shvatam — rekoh. — Ja sam njegov bedel — dodadoh. Sjajne oči nisu me gledale neprijateljski. Znao je da sam android, ali to ga nije interesovalo. Bio je zaista profesionalac u svom poslu. Kao i ja u svom, uostalom.

— Bedel? — upitao je. — Zašto? Ne razuman.

— Zbog toga sam i ovde. Moro Lorkon je došao jutros meni sa svojim problemom. Čudno je da vam ništa o tome nije rekao.

Opazio sam mali trag nervoze kod Kalaska. Želeo je što pre da se vrati poslu. — Rekao sam da Moro ima svoje uvrnute ideje. Ne mogu da čitam šta mu je u glavi, nisam prokleti Kalinjanin.

Čovek po imenu Kalasko nije voleo glavne na planetu, a u tome nije bio usamljen. Ljudi retko zaboravljaju da su ovde u inferiornom položaju. Nastavih:

— Možda se plašio da to kaže preko fonovizora. Želeo je da ja budem njegov zamenik. Ja sam pristao.

— Zamenik?

— Da, bedel. Ucenjen je i neko mu preti smrću. Da li vam ime ili nadimak Satara nešto znači?

Nije oklevao ni sekund. Zavrteo je glavom.

— Ne — reče. — Nikad čuo. Ko je to?

Sad je bio red na mene da odgovorim odrečno.

— Ne znam ni ja. Ali to moram da saznam. Taj čovek je zapretio vašem ortaku i želi da ga ukloni sa lica Kalina i zauzme njegovo mesto. Zakoni ovog planeta to omogućavaju.

— Znam za taj prokleti zakon tih mumija! — uzviknuo je besno, prekinuvši svoj mir. — Ti nas isušeni, šuplji mozgovi tako izlučuju, a mi ništa ne možemo. Divan način da nas drže u strogo određenom broju. Flota je polomila zube i Zemlja je pristala na takve uslove. Na tu prljavu, nastranu smrtonosnu igru.

— Na Kalinu ljudi bogato žive — upadoh. Razgovor je skrenuo s teme. — Da — mrzovoljno je uzvratio — ima tu nešto istine

Bilo je tu mnogo istine, ali nisam želeo da sam potežem to pitanje. Najzad, to i nije bio cilj moje posete.

— A zbog čega ste došli meni? — upita Kalasko.

— Da mi pomognete.

— To i ja znam. Felog. Ali kako? Šta ja tu mogu da učinim? Nije mi poznat taj... Satara.

— Opasno hladno oružje, poreklom sa Zemlje — rekoh. — Dozvolite da objasnim. Moro Lorkon, vaš ortak, ucenjen je. Pretila mu je smrt od nepoznatog ubice, Satare. Sada to isto preti meni. I u vašem je interesu, delimično, da se ja prvi dočepam ucenjivača. Sutra može da se okrene i protiv vas, Kalinjani to dopuštaju. Znam da Satara postoji, u tim stvarima Kalinjani nikada ne lažu.

— Da li oni uopšte znaju da se nešto tako zove?

— Ne verujem — odvratih. — Telepati su svi odreda. Da nastavim: Lorkon mi je u razgovoru rekao da ste imali i trećeg ortaka.

— Linerid? Da, tačno, rekao je istinu. Bilo nas je trojica...

Licem mu preleti senka. Strah ili nelagoda? Ili oboje? Ćutao sam i čekao. Kalasko nastavi:

— On je i otkrio galt rudu u ovim planinama. Posle smo se Lorkon i ja pridružili. Osnovali smo Kompaniju za eksploataciju i sve sredili sa

Kalinjanima. Onda se to dogodilo Lineridu. Ne odmah, svakako... Jurnuli smo u posao i počeli da zarađujemo. Mnogo, zaista. Delili smo ostatak na tri dela. A tada je Linerid otišao u jamu i nije se više vratio. Veliki odron ga je zatrpao.

— Da li ste pronašli telo?

Zagledao se u mene. — Ne, nismo — odgovorio je polako. — Napustili smo taj hodnik jer se neprestano urušavao. Ali niko nije mogao da preživi sve to.

Brzo sam razmišljao. A šta ako je Linerid nekim čudom ostao čitav, iskobeljao se i pomislio da su ga se ortaci hteli da reše? Lakše je deliti na dva dela nego na tri. Sve je bilo moguće.

— I vi zaključujete da je taj... Satara ovde u Izlivu Zadovoljstva? — upita Kalasko. Odgovorih neodređeno.

— Nisam u to ubeđen. Ovdje je daleko od Lorkona, a samim tim i od mene. On već zna da sam ja bedel i tražiće me. Još jedno pitanje...

— Da? — čupave obrve su se podigle.

— Je li Lorkon imao neprijatelja?

— Kako bih to znao? — Kalasko je počeo da govori brzo i drhteći od srdžbe — kako bih ja to znao, do vraga? Sumnjičiš li ti to mene, androidu? Ja mesecima ne napuštam Izliv Zadovoljstva i rudnici i plantaže su sav moj posao. Lorkon me ne interesuje dok vodi računa o poslovima. Lorkonov privatni život je njegova stvar. Pristao si da budeš njegov bedel, zar ne? E. pa onda zaradi taj svoj novac. Lorkonov novac.

Ovaj njegov nagli izliv besa otkrio je i drugo lice čoveka Kalaska. Kao prvo, nije voleo Lorkona. Drugo, telo Linerida nikada nije pronađeno. Treće, ipak nije mirisao androide. Verovatno je podsvesno mislio da nam je svima mesto hiljadu metara pod zemljom.

Ja sam bio na površini. Ustadoh.

— Zahvaljujem na predusretljivosti — rekoh. — Pomogli ste mi, Kalasko.

Smirio se brzo kako se i razbesneo. Dok je ustajao, video sam da zna šta mislim o njemu. Kimnuo je glavom i zagledao se u svetleće pokazatelje na

zidu. Naš razgovor bio je završen.

Izašao sam iz kancelarije. Nisam mnogo napredovao, ali jedno sam znao: Hi Ilko Kalasko nije mogao biti Satara. Hladnokrvni planer i ubica ne bi dozvolio da ga jedno moje pitanje onako baci iz takta.

Ali, ko bi mogao biti moj potencijalni likvidator? I dalje sam mislio da bi morao biti u blizini Moro Lorkona. Samo ko?

Pošao sam hodnikom i uputio se ka izlazu. Pred mojom lebdilicom očekivalo me je iznenađenje. Mada mi androidi možemo da kontrolišemo sopstvene emocije, ovoga puta bio sam potpuno zatečen. Mislim da je to bilo očigledno jer se osoba blago naslonjena na moju lebdilicu smeškala nadmoćno.

Bila je zanosna, sa svojom prirodno ružičastom belinom kože, u pripijenom trikou koji se svetlucao.

Bila je žena, žena iz Lorkonovog apartmana.

— Nisam očekivao da će Lorkon uspeti da se razdvoji od svog zadovoljstva — pokušao sam da budem zajedljiv dok smo se vraćali ka Izlivu Zadovoljstva. Njena lebdilica je ostala kod rudnika, jer je izrazila želju da se vrati sa mnom. To mi je prijalo, ali i uznemirilo. Prisustvo ovakve žene moglo je samo da mi smeta. Glavom su mi proletale najrazličitije misli. O čemu se radilo? Zašto ju je poslao Lorkon? Kome? Kalasku ili meni? Na kraju je i upitah.

— Lorkon ne zna kamo sam otišla. Najzad — uvređeno je namrštila vrlo tanke i iscrtane obrve — nisam njegovo vlasništvo.

— Izgledalo je drukčije na ekranu — promrmljao sam.

— Gledao si? — nasmešila se. Ruka joj polete ka mojoj. Nisam m mrdnuo, držao sam komande.

— Bilo mi je pred očima — odgovorih.

— Zaboravila sam ti ime ... — reče. Još se smeškala.

— Tug Felog, android otkupljenik.

Nisam je pokolebao hladnoćom glasa. Lupkala je prstom po svetlećoj aparaturi lebdilice.

— ***Znam*** da si android, kao i da si Lorkonov zamenik. To može i da se vidi. Ne smeta mi.

Eto i jedne promene, pomislih, ako nije lagala. Sada je na meni bio red da postavljam pitanja. Iskoristih to pravo.

— Nije li vreme da se bliže upoznamo? Zašto si došla i kod koga? Je li u pitanju Kalasko?

Samo nakratko, dovoljno kratko da uhvatim, bljesak mržnje sevnuo joj je u očima. Mrzela je. Zašto?

— Zovem se Tandia — reče.

Slegnuh ramenima. — Nikad čuo — priznadoh.

— Tandia Linerid — dodala je, gledajući me u oči. Bile su duboke, popeljastosive, mačje oči pune pritajene strasti.

— Jut Linerid bio je moj otac — završila je tiho.

Stvari su se komplikovale. Njeno prisustvo i blizina raslojavali su i usitnjavali moju mogućnost racionalnog razmišljanja i opreznosti. — Žao mi je — rekoh — zbog vašeg oca.

Kako je Lorkon dospeo do nje? Ili...

Kao da mi je pročitala misli, Tandia reče: — Ne, nije u pitanju ono što sada misliš, Tug. Ali smrću oca izgubila sam sve. Lorkon me je primio na posao, samo tek kao sitnu službenicu. Ortakluk mog oca nije se protezao i na mene. Zakoni Kalina uskraćivali su takvo što. Morala sam da pristanem.

— Na sve? — upitah. Jesam li ja to omrznuo čoveka čiji sam bio bedel? Šta se to sve mene ticalo? Najzad, bio sam plaćen da eliminišem Sataru. Samo to. Ljudi i njihovi problemi biće tada daleko od mene

Ćutali smo izvesno vreme. Svetla Izliva Zadovoljstva ostaše za nama. Uzeo sam smer ka glavnom gradu — Ushićenju, gde me je, verovatno, očekivao Satara. Kompjuter u lebdilici prihvati pilotažu. Okrenuh se ka Tandii.

— Telo vašeg oca nikada nije pronađeno — rekoh.

— Da — uzvratila je — no podlaci se nisu mnogo ni trudili da ga pronađu. Kalinjane to uopšte nije ni interesovalo. Moje moći su preslabe,

ostalo je da verujem da je nekako ostao živ. — Nasmešila se jetko. — Verovanje ništa ne stoji i Kalinjani to ne mogu da naplate

— Znači li vam nešto ime Satara?

— Ništa — odmah je odgovorila. — Ko je to?

— Ime ubice koji mi je za vratom. Želi da ukloni vašeg poslodavca, Lorkona. Biću iskren sa vama, Tandia. Mislite li da to može da bude vaš otac? Ljudi se često osvećuju.

— Volela bih — odvratila je — volela bih, makar ga to stajalo života. — Pokazala je dugim, belim prstom na moj razarač za pojasom. — On nikada nije znao da rukuje time.., Ne bi imao šanse protiv tebe, Tug. Ali volela bih to. Samo... to je nemoguće...

Ništa nije nemoguće u poslu kojim se bavim.

— Kalasko? Šta misliš o njemu?

Nije primetila da sam prešao na neformalniji način opštenja, ili je smatrala to prirodnim.

— Isti je kao i Lorkon, samo što se skriva iza svoje ograde. Ne izlazi iz Izliva Zadovoljstva, ili to čini retko. Obojica su prazne ljušture, lišaji koji su se zalepili za mog oca. Bio je lud u toj meri da ih prihvati i spase od rada u tim istim rudnicima. Bili su bez novca, izgnani ili izbegli sa Zemlje. I oni su očekivali laku zaradu, ali pravila na Kalinu su drukčija. Trebalo ih je zadovoljiti i pokazati da im je Kalin životno opredeljenje. Moj otac... bio je neka vrsta vizionara, zaljubljen u minerale. Kalin ga je opčinio. Došli smo više slučajem, on, majka i ja. Klima je majku ubila, mi smo opstali. Onda su poslije došli Lorkon i Kalasko. Kraj ti je poznat. Odron.

— Možda je to samo slučaj? — pokušao sam da je bar malo primirim.

— To se dogodilo tada i nikad više. Moj otac je dobivao redovne izveštaje od robota i androsa ... oprosti...

— Sve je u redu — rekoh. — Navikao sam. Nastavi.

— A ipak je sišao. Zašto? Sve je moglo da se već pripremi. Kalasko je lukav kao šumska zmija.

Možda Kalasko želi da eliminiše i Lorkona ... — razmišljao sam. Da,

moguće je. Zato Lorkon ništa nije ni govorio Kalasku o detaljima moje posete. Ali Kalasko je propustio priliku da me napadne kada sam ga posetio. Vremena da se pripremi imao je napretek. Da li se predomislio, odlučio za čekanje i bolju priliku, ili se uplašio mog izgleda i razarača za pojasom? Kako ću da otkrijem ko je Satara? Vreme je prolazilo, prolazilo ...

• • •

Bila je kasna noć kada srno stigli u Ushićenje. Okrenula se prema meni. — Htela sam da vidim ko si. Imao si čudan pogled dok si me gledao preko fonovizora ...

Znala je i zašto. Znao sam i ja.

— Zar... zar moraš da eliminišeš Sataru? — upitala je muklo. — Čak i kad bi to bio Jut Linerid?

— Žalim — promrmljah. — U pitanju mi je glava. Prihvatio sam da budem Lorkonov bedel, to je registrovano. Sada više nema uzmaka, takva su pravila. Ne štitim samo Lorkona, štitim i sebe i svoj opstanak na Kalinu.

Otvorila je vrata i izgubila se u noći. Dugo sam buljio u mrak, sve dok nije iščezao i poslednji trag njenog svetlucavog trikoa. Osetih muku i prazninu. Možda...

Ali, ne! Šta sam trebao da učinim? Da pojurim i stignem je, obećam da neću biti Lineridov egzekutor ako mi se pruži prilika da podmetnem svoju glavu na panj njegovoj satari? Zbog čega? Njenih očiju koje su mrzele i volele, tela koje je igralo preda mnom, reči kojima je nudila i tražila? Bilo je to nemoguće. Svako iskakanje iz obruča slomilo bi mi sopstvenu kičmu.

Ja sam android. Bedel.

Već sam prihvatio bes Satare na sebe. Ako je Jut Linerid živ, lud je i prepun osvete. Dovoljno lud da shvati da treba prvo mene da eliminiše. I on će to učiniti ako se opustim i dozvolim mu.

Stegoh razarač. Više nije bilo izlaza, ne više.

• • •

Sutradan sam odlučio da posetim Lorkona. Trebalo je da raspravimo još

neke stvari. On je znao više nego što mi je rekao, u to sam bio siguran.

Ushićenje je prostran grad, ali gotovo bez prometa. Tu i tamo, promakla bi po koja lebdilica, ili bi se videlo čudno vozilo loptastog oblika, skoro providno i sa Kalinjanima u njemu. Lagano sam koračao, prolazeći kroz podnevnu gužvu. Roboti, androidi, ljudi koji su išli nekuda, svako sa ciljem ili zadatkom. Negde tu je i Satara, možda je već iza mojih leđa, zamahuje...

Čuo sam iza sebe šum i munjevito sam se okrenuo sa razaračem u ruci. Ugledao sam razrogačene ljudske oči i krajnji izraz iznenađenja. Promrmljao sam nešto kao izvinjenje i brzo se izgubio u gužvi. Do vraga, sa ovakim razmišljanjem i istanjenim živcima neću da doguram daleko. Tandia! Tandia mi je neprestano bila pred očima, mislio sam na nju, na Sataru koji je verovatno bio njen otac Jut Linerid, na njene reči, molbu ... Androidski mir je nestao.

Zaustavio sam se ispod Treće Središne Kule. Na Sedmom nivou bogataša stanovao je Moro Lorkon. Nije bilo loše mesto za jednog ucenjenog. Tačnije, sada sam u opasnosti bio ja, android po imenu Tug Felog. Nimalo ružičasto.

Kula je bila još prostranija posmatrana iznutra. Blistavi, uglačani hodnici, liftovi. Roboti koji su žmirkali i bešumno koračali. Posluga. Poneki android koji je bio pod kontrolom. Ništa vredno pažnje.

Sedmi nivo. Odlučih se za stepenište. Hteo sam da malo porazmislim o razgovoru sa Lorkonom .

I tada se desilo.

U dnu hodnika opazio sam pokret. Oružje koje je bilo upereno u moje grudi, svetlost iz cevi... Eksplozija energije koja me odbaci uvis i ja tresnuh o pod. Srećom, Satara nije bio dobar strelac. Imao je nešto slično razaraču i ja nasumce opalih u tom pravcu. Ništa.

Dotrčao sam, ali nije ga bilo. Čekao me je, lukavo pretpostavivši da ću jednom doći i Lorkonu. A ja sam mislio da sam lukav, kakva sam budala bio! Na kraju hodnika ugledah cilindrične cevi koje su nosile antigrav liftove. Jeden je radio. Svetiljka je pokazivala da se ubica penjro ka vrhu. Uskočih u drugi i jurnuh za njim. Spazio sam da se lift u kome je bio Satara zaustavio na samom vrhu. Naslutio je da ga pratim i sada je začelo zauzeo pogodnu busiju, spreman da mi pregori poprsje.

Samo, ovoga puta neće biti tako, Sataro. Izišao na pretposlednjem spratu a lift poslah gore. Trčao sam uz stepenice, pokušavao sam da stignem kada i lift. Nisam uspeo. Začuh prvo pucanj i zvuk prskanja oplate antigrav kapsule lifta. Izleteo sam na terasu i potrčao ka četvrtastom zaklonu, prvom koji saro ugledao. Snažna eksplozija grmnu ispred mene, vrelina me zapahnu i ja se kriknuvši od bola svalih iza zida. Odelo mi je na nekoliko mesta bilo progoreno. Ovaj put je Satara zamalo promašio. Odbauljao sam dalje, držeći čvrsto razarač u ruci. Gde li je, do đavola?

Sam mi je to pokazao. Izvirio sam sa druge strane i na vreme spazio ruku koja je ciljala mesto gde sam se nalazio maločas. Podesih mlaz na uzak valni pojas udara i naciljah tik u blizinu šake. Pogodih zid a od jačine udara Satarino oružje odlete u luku. Znao sam da sam pobedio. Ustadoh i počeh oprezno da se približavam njegovom zaklonu.

Ležao je na grudima onesvešćen. Oprezno se približih i okrenuh ga na leđa. Da, to je bio Satara, Linerid.

Tačnije, jedan Linerid je ležao poražen. Jer to nije bio Jut Linerid. Zurio sam u telo.

Satara, moj potencijalni ubica i ucenjivač bio je žena.

Tandia Linerid.

• • •

Zatakoh razarač za pojas i kleknuh kraj nje. Bila je u širokom i prostranom muškom odelu koje joj je sakrivalo obline. Kosa joj je bila ispod tamnoplavog, modernog šlema, učvršćena i sakupljena. Ošamarih je nekoliko puta. Oči joj se pokrenuše i otvoriše. Kad me je spazila, ugledah joj užas u zenicama. Ruka joj krete ka oružju koje se nalazilo desetinu metra dalje, a zatim odustade.

— Izgubila sam — reče sasvim mirno. — Imaš pravo da me eliminišeš. Zašto to već nisi učinio?

— Da, zašto? Umesto odgovora, pomogah joj da se podigne. Njen razarač bio je uništen i slabije snage od moga. Srećom, bila je i loš strelsc. Uhvatih je za mišicu, osećajući njenu toplotu i udaranje nemirnog bila.

— Ne ubijam žene — rekoh — pa makar nosile i tako opasan nadimak kao što je tvoj. Samo radim svoj posao.

Pozvah drugi lift. Moj je bio uništen. I to će me stajati.

— Zašto si htela da ubiješ Lorkona?

— To je moj problem, androse — odgovorila je drsko. Izazivala me je, ali bio sam miran. Radije je htela smrt nego poraz.

— To je bio tvoj problem — odgovorih. — Sada više nisi u situaciji da tako razgovaraš. Ostala si na vetrometini, a ogrtač nevidljivosti je spao. Nisi me ubila. Dakle?

— Zašto me ispituješ? Uhvatio si Sataru i po zakonu Kalina imaš pravo da me eliminišeš.

— Rekao sam da se ne obračunavam sa ženama na taj način.

— Nikada nisi ni imao niti jednu ljudsku ženu — odgovorila je sa prezirom kada je ubacih u lift. Kretali smo se nadole. Govorila je i dalje, izbacujući jed i žuč. — Ti si samo andros. Nemaš emocije niti griže savesti. Ubijao si i pre. Smrt ljudskog bića ne predstavlja ti nikakvo misaono ni duševno opterećenje. Oklevanje je znak slabosti, androse.

Na prvom spratu dođoh do robota čuvara i izvadih svoju identifikacionu kartu. Stavih dlan na pulsirajuću membranu i analiza bi završena brzo i potvrđeno da sam to zaista ja, Tug Felog. Rekoh robotu:

— Priznajem štetu nastalu na antigrav kapsuli lifta. Staviti na teret mog računa, kao i oštećenja u hodniku na Sedmom nivou i na krovu Kule.

Povedoh Tandiu sa sobom, lzađoh i pozvah lebdilicu jednostavnim pritsikom na tipku terminala pred ulazom. Ubacih Sataru u vozilo i smestih se pored nje. Otipkah svoju adresu i vozilo krene. Besno me je merila. — Kukavica si, androse! Zar tvoj posao nije smrt drugih?

Presekoh je. — Imaš pravo, ženo. Tvoja me smrt ne bi opteretila, jer kao što si rekla, ja sam prljavi andros. Tražiš brzu smrt, ali zaboravljaš da u svakom androidu postoji i osobena. crta. Android, kad je slobodan — pokazao sam joj svoj znak na obrazu i nadlanici, nije bilo pulsirajućeg ropskog znaka pripadnja nekome — mrzi ljude. Takvo bar uverenje vlada među vama, ljudima. Mogao bih da te prepustim sporoj smrti. Da te predam Lorkonu. Bila si sa njim, znam, ali za njega si tada bila telo, objekt želje. Kako je mogao da posumnja u tebe, zar ne?

Pogodio sam je. U njenim zenicama, koje su se širile, bio je užas i samo

užas. — Ti... ne bi se usudio...

Zaustavili smo se. Vožnju prebacih na svoj račun. Moj konto se brzo smanjivao. Gurnuh je ka vratima svoje zgrade.

— Gle! A zašto ne? Sama si rekla da tvoja egzistencija ili nepostojanje ne predstavlja za mene opterećenje. Zašto bi me onda tvoje lagano i sporo nestajanje mučilo? Po ljudskim shvatanjima ja sam stroj, iako sam organskog porekla. Strojevi nemaju osećanja.

Lift nas odbaci do vrha. Izišli smo i ja otključah vrata svog stana. Nimalo luksuza kao kod Lorkona, ali meni je odgovaralo.

— Šta ti preostaje? — nastavih. — Ostaješ na Kalinu, u ovom gradu nazvanom Ushićenje, bez sredstava, bez ičega. Za čime ćeš da posegneš, šta ćeš uložiti? Svoj život već jednom jesi. Kalinjani to ne dopuštaju dva puta. Želiš li ropski ugovor za rad u rudnicima, ljudsko biće među robotima i androsima sa mozgovima čimpanze? Ili nastavak i sporo mučenje uz Lorkona. Samo što će on sada znati da si Satara, i onda...

Slomila se. Zavukla se u stolicu koja poprimi oblik njenog tela. Priznavala je poraz, ali me je rnrzela mržnjom, čistom ljudskom mržnjom. I tako smo opet bili ono što i pre — android i ljudsko biće.

Odšetao sam se do bara i nalio dve čaše. U svoju dodadoh tri kapi bosol droge, bilo mi je potrebno nešto što će me opustiti. Stavih joj u ruku čašu. Otpila je i zagledala se u mene.

— Lorkon i Kalasko su gurnuli tvog oca u smrt — rekoh. Moje piće imalo je okus znoja, gadno, ali mi se rasprskavalo u utrobi.

— Nikada to nisam mogla da dokažem — odgovorila je mirno. — Ali otac im je smetao. Govorio je o rekonstrukcijama sa kojima su se saglasili i Kalinjani, o oslanjanju na robote a ne na androide. On... nije mislio o... vama kao o strojevima. To se sve nije uklapalo u Lorkonove i Kalaskove planove. Ko je prvi došao na tu ideju? Verovatno Lorkon, Kalasko je oprezniji i zacelo se prećutno sa tim složio, jedino nije želeo da ima sa tim bilo šta. Ljudi, za razliku od androida, mnogo polažu na spoljašnji izgled svoje savesti. Lorkon je okrutan i svirep i lako je organizovao smrt mog oca. Ali kako to dokazati, i kome? Bila sam bez ičega i morala sam da pođem od nule. Nisam zaboravljala na osvetu. Približila sam se Lorkonu, nametnula se i zapazio me je. Postala sam mu ljubavnica, video si me kod njega. Da, poslala sam mu poruku. Pretpostavljala sam da se ispod sve te

okrutnosti krije kukavičluk i strah. Ime sam odabrala da asocira na jezivu smrt. Ali sam zaboravila na čudne zakone Kalina. Planetni zakon je dopuštao zamenu. Nisam računala da će Lorkon unajmiti tebe ... androida.

— Lukavost nije jedino osobina žena — rekoh.

Osmehnula se. Iz zenica joj je lagano oticala mržnja. Sedeo sam i posmatrao je, ljudsko biće koje je mrzelo druga ljudska bića, krug mržnje ispisan na njenom čelu. Lepom čelu.

— Videla sam te kada si tražio od Lorkona mesto gde je Kalasko. Znala sam da nešto moram da učinim. Morala sam da te vidim neposredno i razgovaram sa tobom.

— I razgovarala si — rekoh. — Skoro si me navela da pomislim da je tvoj otac živ. Sve vreme sam mislio da je Satara Jut Linerid. Biloje tako ljudski logično.

Njena čaša je bila prazna. Ustadoh i izvadih bocu. Zadržala ju je kraj svojih nogu, najpre napunivši čašu. Okus moga pića nije se menjao.

— Pokušala sam... pokušala sam da te odvratim. Bio je to uzaludan posao. Profesionalac si androidu. Osetila sam te, Tug. Pakleno si se plašio odustajanja, neizvršavanja obaveze koju si preuzeo.

— Znaš i zašto, Tandia. Ne bih mogao dva puta da iskupim slobodu. Ne ja.

Kimnula je, prekrstivši noge. — Znala sam to. Ali mržnja je bila prevelika. Čekala sam te. Morao si da posetiš Lorkona. I pucala sam.

Posmatrao sam je. Njen razarač, iako slabiji, mogao je da me ubije. Oružje je bilo nameštено na uzak mlaz energije. Zašto? Moglo je biti slučajno a i ne. Rekoh joj to. Ništa nije odgovorila. Ispila je svoje piće i počela da se svlači. Moje piće je dobilo okus krvi.

• • •

Napolju je svitalo kad sam se probudio. Tandia je spavala kraj mene, Tandia i njeno telo sa svom toplotom koja me je grejala. Dugo sam ležao u mraku ispitujući sebe i svoj duh. Šta se prekinulo u meni, šta se poremetilo u androidskoj kristalnosti razmišljanja. logici, osećanju stvarnosti? Um mi je lutao, bio sam među zvezdama, sapet u tišini međuzvezdanog prostora,

dolazio sa Zemlje na Kalin, iskupljivanje slobode i mnogo čega još. Sudar naših dvaju tela delovao je kao šok i kao lek.

Znao sam da sada nikada neću moći da predam Tandiu Lorkornu u ruke, niti bilo kome drugom. Otići će. Nazad na Zemlju, žena sa Zemlje. Android zauvek ostaje na Kalinu.

Okrenuo sam glavu. Tandia me je gledala.

— Lepo si se ponašao za jednog androida — rekla je. Nije bilo zlobe niti poruge u tim rečima, to sam mogao da osetim. Ali zvučalo je kao na rastanku, oporo.

— Jezik ti ima okus malina — reče žena sa pepeljasto sivim zenicama. — Ljudi mogu da te ubiju zbog ovog.

— Ljudi? — rekoh odsutno. Ruka joj je kružila mojim telom. — Možda bi mi učinili uslugu. Ja podmećem vrat za njih. Jurim druge, bešnje i luđe, eliminišem ih. A opet me mrze što su prisljeni da traže uslugu. Okružen sam neprestanom mržnjom. Svuda.

Sklopila se nada mnom i reči je nestalo. Zbogom, govorilo je njeno telo, ruke, usne koje su so otvarale. Zbogom, androidu.

• • •

Njen brod je napravio blistavu spiralu na nebu Kalina, odnoseći je ka Zemlji. Da, Tandia Linerid je otišla. Ne sasvim bez ičega. Platio sam joj put, išlo je na moj teret, kao i potrebna oprema. Više od toga nije joj ni trebalo, i to je bila velika sreća za onoga ko je izgubio sve. Ipak, ostalo mi je na računu od onih dvadeset još malo, uključujući i deset hiljada što sam imao pri sebi. Put do Zemlje vraški je bio skup.

Ali ostajalo mi je još dvadeset hiljada kod Lorkona. Posao je bio gotov. Satara alijas Tandia Linerid bila je na putu ka Zemlji. I sa ostatkom od dvadeset hiljada kalinta bio sam vrlo zadovoljan.

To sam ja mislio. Ne i Moro Lorkon.

Bio je u svojoj Kuli, na Sedmom nivou. Ceo je i pripadao njemu. I nije bio sam. Šta li je ova nesretnica zgrešila? Rekao sam mu novost. Bio je čist i slobodan. Ali nije bio preterano raspoložen.

— Zašto nisi ubio Sataru?

— Ne njega, nego nju — rekoh. — Satara je bila žena. Tačnije, Tandia Linerid, kćerka Juta Linerida, tvog bivšeg ortaka.

Pečati crvenkastog gneva izbiše mu po obrazima. Urliknuo je:

— Budalo! Prokleta, androidska budalo! Naredio sam ti i platio likvidaciju Satare! Ta je kuja bila u mojoj neposrednoj blizini i poigravala se mojim živcima! Zašto mi je nisi izručio? Otkada androsi razmišljaju o ljudskim bićima na taj način? Tvoj je posao bio njena smrt, jesi li me razumeo androse, smrt a ne život! Njena smrt je bila moja sloboda!

— Slobodan si — odvratih mu hladno. — Satara je poražen. Njegovo priznanje prosledio sam Kalinjanima. Napustila je ovaj svet i planet. Likvidacija nije bila neophodna. I nisi mi platio. Došao sam samo po to. Duguješ mi polovinu.

Nakezio se svojim specijalnim, zlobnim osmehom. Žena je imala strah u očima.

— Dugujem? Dugujem? Glupi, umišljeni androidu! Misliš da si mnogo pametan, da možeš da se mešaš u ljudske poslove, da izigravaš Kalinjanina, da daješ oprost grehova, ha! Pa, platio sam ti, recimo. Ko će verovati na reč jednom androidu?

Da, ko? Bio je prepametan i nije krio da tako zaista i misli o sebi To se ponekad i sveti kao u ovom slučaju.

— Ne volim dvostruku igru, Moro Lorkone — rekoh. — Nisam od juče u ovom poslu. Poznata mi je ljudska navika da izbegavaju preuzete obaveze. To će škoditi tvojoj reputaciji. Bilo je pogođeno da budem tvoj bedel za dvadeset hiljada. Zaslužio sam drugu polovinu te svote.

— Iplatio sam ti zasluženo. A ti nastavi da budeš velikodušan prema žrtvama. Sada se gubi!

Izišao sam praćen Lorkonovim zajedljivim smehom. Ženin je bio histeričan i šupalj. Zatvorili vrata za sobom. Bez novca.

• • •

U stanu je bez Tandie bilo još praznije i mučnije. Natočih svoje piće i dodadoh tri kapi bosol droge. I dalje je imalo okus znoja. Ovoga puta i poraza.

U ušima mi je zvonio Lorkonov smeh. Verovatno već javlja sa olakšanjem svom ortaku Kalasku o jednoj zmiji i glupom androsu.

Ali, rekoh, niti ja nisam u ovom poslu od juče. Lorkon je zaboravio samo jedno. Prljava igra sa svojim bedelom predstavlja bumerang, koji će ga udariti u glavu.

Ja sam android. Strpljiv sam i sačekaću nekoliko meseci, ako treba i godinu, dvije. A zatim ću poslati poruku Moro Lorkonu. I sedeću na svojoj stolici i čekaću da se ponovo pojavi. Samo što će tada ulog biti veći, mnogo veći, a svi konci u mojim rukama. Gledaću njegovo lice kako se grči i uvija, kako nudi sve veću i veću svotu novca. Neće znati do samog kraja da ću ga odbiti. A odbiću ga.

Želim da ugledam trag od rakete na nebu Kalina koja će njega, a zatim i Kalaska odneti sa planeta, kao što je odnela i Tandiu Linerid Sa njenom ružičastom belom kožom.

Najzad zakoni Kalinjana vrede za sve, ljude i otkupljene androide, kao što je Tug Felog. Sedim. Čekam.

Bruno Filipi

Koncert za gitaru

Posvećeno Vladimiru

Varijan više nije mogao izdržati pritisak u sljepoočicama. Odložio je instrument i ustao.

— Nikada neću uspjeti. Ne znam u čemu griješim.

Premotao je vrpcu na drevnom video-uređaju i po stoti put stao upijati jednostavnu sliku i ton. Program je trajao puna tri sata, ali njega je zanimalo samo prvih nekoliko minuta.

Na ekranu se pojavio čovjek srednjih godina i gotovo je doteturao na pozornicu. Bio je u crnim hlačama i crvenoj košulji, a prsluk je toliko svjetlucao da je zbunjivao automatski zaslon u kameri. Kroz pramenove nevjerojatno duge kose provirivao je krupan nos i inteligentne, iako ponešto crvene oči. Sjeo je na visoku stolicu uz isto tako neprirodno visok stol i progovorio čudnim engleskim.

— Dobra večer. Oprostite što, sam promukao, ali jutros sam raspravljao s režiserom kako će izgledati ovaj šou. A znate i sami da je on gluh.

Iz gledališta se prolomio glasan smijeh i pljesak koji je on prečuo jer je upravo ispijao veliku čašu zlatne tekućine s bijelom pjenom na vrhu. Vidno okrijepljen naslonio je instrument na bedro i bez najave počeo prebirati po žicama. Publika je u trenu utihnula i Varijan je mogao jasno čuti zvuk iz daleke prošlosti.

Tanki prsti svirača jedva su dodirivali žice i tonovi su bili tihi, nježni. Lijeva ruka je polako bludjela po tanjem dijelu instrumenta tjerajući ga da pjeva ženskim glasom. Varijan se sjeti svoje Irne i kroz melodiju je pratio njezine usne kako šapću.

Prene ga trzaj po žicama koje su sada praštale od frenetičnog završetka kompozicije. Muzičar se zgrčio i bjesomučno okidao kao da želi iz njih istjerati neko zlo. Taj demon je prijetio da će mu zaustaviti ruku, isisati svu vještinu i znanje iz brzih prstiju, prestići ga i poraziti.

»To je isti strah«, pomisli Varijan sjetivši se svoje muke u vježbanju. Pamtio je bolne žuljeve na jagodicama lijeve ruke i slomljene nokte na desnoj. I nevjericu u svoj napredak i podsmijeh prijatelja iz učilišta. Bezrazložan strah da sutra neće znati svirati, da će sve što je naučio nepovratno nestati. Ali ustrajao je svojim putem i danas vlada svakom žicom, svakim tonom koji še može proizvesti.

Iz video-uređaja dopirao je pljesak, a umjetnik je sjedio ispijajući ostatak tekućine. Nije se uspio suzdržati i potmulo podrigivanje začulo se iz preglasnog ozvučenja.

Eksplozija u gledalištu.

— Bravo! Originalno! Fantastično! Kako je samo prirodan! — odobravali su slušaoci.

Varijan nije nikada shvatio u čemu je šarm podrigivanja pred brojnim auditorijem, ali je uspjeh bio očigledan. Kad je muzičar otišao s pozornice, isključio je video i prepustio se tretmanu za spavanje. Godio mu je hipnotički ritam valova za masiranje i polako je tonuo u san.

• • •

Probudio se nervozan. San je odmorio tijelo ali je duh ustreptao čim se sjetio obaveza na učilištu. Svakog dana istom trakom do EDU bloka, dizalom na treći kat pa hodnikom do kraja u sobu 12. Ondje ga je čekao njegov terminal.

Mrzio je tu dosadnu spravu koja ga je neumorno kljukala suhim podacima: nelinearne jednadžbe, leme fluidnih aksioma, itd, itd. Kao da iz cijelog čovjekova znanja bira baš one, njemu mrske, hladne, egzaktne teme. Sjeo je.

— Drago mi je da si i danas došao, Varijane. Sinoć sam razmišljao o našem radu i odabrao krasan prognostički model 3 primjerom trend-polinoma.

»Laže«, pomisli Varijan. Znao je da u trenu kad uđe u sobu, terminal rekapitulira cijelo njegovo znanje i odabere novi program.

— Mogu li početi simulaciju?

— Stani. Moram te nešto upitati.

— Pogađam. Nisi razumio matrične translacije od jučer.

— Ne. Želim da me spojiš s arhivom.

— Ali, Varijane! Znaš da je to nemoguće. Moramo savladati gradivo za parcijalni ispit prekosutra. Dođi u slobodne termine u 16 sati, u 20 sati...

Stisnuo je tipku *personal* susprežući se da ne lupi po ekranu

— Glupi stroju! Pomozi mi bar jednom!

Srozao je inteligentni terminal na običnu jedinicu za vezu s memorijom. Pozvao je fajl povijesti i odabrao dvadeseto stoljeće. Ispisao je ključeve našto su ekranom počela promicati slike poznatih muzičara tog doba. Uz svaku sliku stajala je kratka biografija osobe.

— Stani! Stani! — viknuo je zaboravivši da je prešao na ručno upravljanje. Užurbano je stisnuo tipku back jednom, drugi put. — To je on! Siguran sam! Prepoznao bih taj nos među tisućama.

I stvarno, čovjek je imao krupan dišni organ vrlo karakteristična oblika. Varijan uveća tekst.

EL REY, IVO (1960-2046) DIPLOMIRAO NA BEČKOM KONZERVATORIJU. KONCERTIRA SIROM EVROPE. POZNAT PO NEKONVENCIONALNOM PRISTUPU OZBILJNOJ GLAZBI; PROSLAVIO GITARE MARKE »AMADOR«. POSLJEDNJE GODINE ŽIVOTA LIJEČEN OD ALKOHOLIZMA.

Varijan nije razumio većinu arhaičnih izraza, ali bilo je tu jedno ime. Amador. Ime gitare. On je posjedovao takvu. Istina, nije bila drvena, ali su sinter duplikatori napravili vjernu kopiju prema video-zapisu. Svaka pločica u ornamentu akustičkog prozora, visina konjića, uređaj za natezanje, karbonska rebra! Sve je to oponašalo drevnu spravu. Zvuk svake žice je u harmoniji pratio original.

Varijan je također poznavao tehniku sviranja, ritam, obrasce, zakone harmonije, čak je naučio mrmljati kao majstor s video-vrpce.

Kad je naučio svirati prvu kompoziciju, bio je sretniji no ikada. Taj dan nije čekao Irnu na Trgu sumraka. Ostao je sam utapajući se u trijumfu. Osjećao se kao kad je pobijedio na EDU-igrama u svojoj klasi trkača. Publika je pljeskala. Svi su mu čestitali. Ali kao što je sportska slava bila kratkotrajna, tako je i osjećaj moći brzo nestao. Svakim sljedećim

sviranjem skladba mu je postajala monotonijom. Naučio je drugu i sve se ponovilo. Sreća bi brzo splasnula i pomalo je gubio volju. Tu je nešto nedostajalo. Neka vrst interesa, neko davanje koje on nije znao dati. Nije shvaćao zanos svirača s vrpce, ubrzano disanje, teatralne poteze po vratu gitare. Kapi znoja iznad usne i konačno — taj izraz sreće na licu.

AMADOR. GITARA — otipka na tastaturi.

AMADOR, ANTONIO HUELVA (1948—2019) — NEŠKOLOVAN. IZUMITELJ REZONATNIH PREMAZA ZA UNUTRAŠNJOST ŽIČANIH INSTRUMENATA. VLASNIK RADIONICE ZA IZRADU GITARA ČIJI SU PROIZVODI CIJENJENI ZBOG VRHUNSKOGA KVALITETA I MALOBROJNOSTI.

GRADITELJ GITARA — otipka i beznadno zatraži aktualizaciju. Gotovo je vrisnuo kad se na ekranu pojavio tekst.

DE ANETO, TOMAS — SPA 417811569 (2441—) — REDOVNI SURADNIK ODJELA ZA KOMPARATIVNU PSIHOLOGIJU EDU-6 U BARCELONI. PROUČAVA MOTIVIRANOST HISTORIJSKIH LIČNOSTI. GRADITELJ DRVENIH MUZIČKIH INSTRUMENATA ZA ILUSTRACIJSKE POTREBE.

— Našao sam! Našao sam! — skoči sa stolice i poljubi ekran. Iskra statičkog elektriciteta ga oprži po ustima prije nego što se uspio odmaknuti. — Prokleta kanto! Osvećuješ mi se! Evo ti pa računaj! REALNA FAKTORIJELA 1000 S INTERVALNOM PRECIZNOŠĆU 10^{-12}!

Smijući se, zalupio je vrata, a računar se dao na posao. Ispiše rezultat na displeju i kontrola propadne iz personal moda na autonomni.

Učenika nije bilo u sobi. Poveže se s dizalom i skanerom izlaza. Varijan je šmugnuo iza ugla baš u trenu kad se proderao kroz zvučnike.

— Stani, Varijane! Znam kako si me prevario! Vrati se da obradimo — prekine usred rečenice jer mu je učenik odmakao predaleko. Ugasi rasvjetu u sobi i zatamni ekran. Već je osjećao kako serija bitova o ovom događaju kruži između terminala s porugljivim opaskama na njegov račun. Isključi se iz mreže tražeći način da doskoči lukavom momku.

• • •

U Španjolsku je stigao lako. Svakodnevna linije do Madrida, pa

presjedanje za let prema obali. Krenuo je iz pristanišne zgrade prema agenciji za prijem. Na šalteru je bila djevojka njegovih godina.

— Dobro došli. Kako vam se sviđa naša klima?

Varijan tog trena postane svjestan svoje blijede puti i izdajničkog CAN bedža na vjetrovki.

— Prilično je toplo. Kod vas rijetko pada snijeg? Djevojka se nasmiješila.

— Gotovo nikada. Mogu li vam pomoći? Vjerojatno želite nekoga posjeiti.

— Tako nešto. Molim vas da me spojite sa brojem SPA 417811569.

Spretno je otipkala šifru i na ekranu se pojavilo poznato lice.

— Žao mi je što ne mogu s vama osobno razgovarati. Molim vas da ostavite poruku ili me potražite u mojoj kući za odmor u selu Guadelmo. Primit ću vas sa zadovoljstvom.

— Želite li da zadržim vezu? — upita djevojka.

— Ne. hvala. Htio bih otići u to mjesto.

— Guadelmo je skupina kućica na padinama Monsenvia. Tamo ne možete doći masovnim prijevozom i predlažem da se poslužite našim terenskim vozilom.

— Zar su vam ceste tako loše?

— Ceste su nam odlične — odvrati vidljivo uvrijeđena — ali tamo kamo vi želite ne vodi ni jedna moderna prometnica. Vozit ćete asfaltiranim i zemljanim putovima. Izvolite karticu.

Povukla se ne dajući mu vremena da se zahvali. Uzme karticu sa šiframa osnovnih komandi i pođe u hangar.

Odabrao je plavo vozilo na šest kotača. Popeo se u kabinu i pokrenuo energetsko srce stroja. Ekran je zatreptao.

»Dobar dan. Sjedite za upravljačem samohodnog transportera 4—6—2. Na raspolaganju su vam zalihe goriva i hrane za 1000 kilometara ili 7 dana. Možete ukrcati tri putnika i 600 kiloponda opreme.«

— Vozit ću se na zračnu udaljenost 200 kilometara, sam i bez opreme. Krećemo odmah.

»Molim pravac putovanja i dopustite da vas vodim do izlaza iz grada.«

Kad su skrenuli s javne ceste, preuzeo je upravljač kojim je kombinirano skretao lijevo-desno i mijenjao klirens vozila. Parovi kotača lako su svladavali prepreke na neravnom terenu. Jednolično brujanje pogonskog agregata ulijevalo je povjerenje i Varijan se prepusti uživanju u neviđenom krajoliku.

Put je vodio između kamenih brežuljaka od kojih je svaki u sjenovitoj strani skrivao čudnu vegetaciju. Drveće sa sitnim listovima, nisko grmlje i poneki cvijet. Takve prizore poznavao je iz Centralnog vrta u Montrealu, ali ovdje su biljke živjele. Zamaknuo je iza posljednje gomile i pred njima se ukaže prilaz do glavnog uspona. Okrenuo se da što bolje zapamti trasu za povratak i sve se zbilo u trenu.

Žestok udarac odozdo. Urlik automatske spojke ga sledi. Vozilo je prednjim kotačima grabilo uprazno. Napredovali su ravno u jarak dubok dva metra. Osim što je raskolačio oči, Varijan nije bio u stanju išta učiniti. Kad šu i srednji kotači propali preko oštrog ruba, 4—6—2 je podigao stražnjicu i s treskom se zabio u suprotnu stranu pukotine.

Iz mraka ga probudi oštra bol u vilici. Ležao je trbuhom preko upravljača. S mukom se vratio na stolicu i dodirnuo usta.

— Krv! Moja krv! — Umalo da ponovo izgubi svijest. »Umrijet ću«, pomisli i skoči iz vozila vrišteći. Plakao je dugo i iskreno, ali krvarenje je prestalo i ostade mu samo bol. Uđe u transporter i popije sok divljim gutljajima. Sjedne na vozačko mjesto i pogled mu padne na ekran za komunikaciju. Pukotina se širila po nepravilnoj dijagonali stakla i otkrivala unutrašnjost uređaja. »Kako ću se javiti uredu za prijem?«

Pritisne CHECK-UP radio-uređaja i ostane bez odgovora. Ponovi to za interni procesor. Ništa. Varijan je slabo poznavao

- -

transportera bio je odlično učilo. Njime se neće vratiti. Pogleda na kronometar. 18.47. Ima još vremena da pješice stigne do raskršća i pričeka pomoć. Iznenada, promijeni odluku i krene uzbrdo.

»Prešao sam većinu puta. Ostalo će biti lako« pomisli. Da je mogao znati koliko griješi, zahvalio bi davno zaboravljenim bogovima.

• • •

Dokoljenke od kevlara bile su izuzetno čvrste. Oštri šljunak i kamenje ih nisu mogli probiti. Ali rađene su za glatke podove učilišta, pa nisu imale kruti đon. Varijan je to osjetio nakon pola sata hoda i sjeo da odmori izranjena stopala. Sunce je još bilo visoko i davalo mu je dovoljno vremena da stigne do zaseoka prije noći. Okrene se i s nelagodom ustanovi da je vozilo nestalo u nepravilnom krajoliku.

Pogled na kazaljku *direkcionara* ga smiri. Radio je besprijekorno. S unaprijed zadanim kotama mogao ga je navesti na bilo koju točku na Zemlji. Na žalost, nije imao brojač prijeđenih kilometara tako da nije znao koliko je odmakao

»Ne mogu biti daleko«, pomisli ne prekidajući hod. Koračao je teško i polako tjeran nekim čudnim porivom-da ipak stigne do cilja. Uspoređivao je taj osjećaj s upornošću da svlada sviranje gitare. Trebali su mu mjeseci da nauči oponašati samo onu jednu skladbu s vrpce, a kako je tek bilo teško dešifrirati zvučne zapise! Provodio je duge sate u sono-arhivi kopirajući ton po ton, tražeći položaj prstiju na pragovima.

Pola godine nakon toga poznavao je svu glazbu za gitaru koja se čuva na razini učilišta. Mogao je tražiti dalje, ali zid pred koji je došao nije bio takve naravi. Unatoč zadovoljstvu zbog tehničkog napretka, Varijan je osjećao da glazba, mora pružati nešto više. Stari Tomas je bio jedini čovjek koji to može znati.

Kad ga je kamenčić pogodio u nogu, nije ga onako zamišljen ni vidio. Tada doleti drugi. Treći.

Prvi put u životu Varijanove uši se refleksno trznu, šireći mu jezu po leđima. Iznad njega, masa šljunka škripeći je krenula prema dolini. Ta dotad nepomična bijela rijeka što je vijugala između kamenih gromada jurila je sve brže, dižući oblake prašine.

Skočio je ulijevo. Zagrabio je naviše i svoju prvu misao je uhvatio tek kad se prestao uspinjati. Priljubio se uz okomitu stijenu raširenih ruku i nogu. Što dalje od onog užasa. Smrtonosna bujica našla se stiješnjena između dviju stijena i strahovito je hučala. U uskom klancu digla se gotovo

do njegovih nogu.

Iz sitnog kamenja koje je prštalo naokolo iskočio je jedan veličine lopte i udario ga ispod koljena. Bol je bila tako jaka i iznenadna da nije ni viknuo

»Gotov sam!« — pomisli, ali ruke nisu popuštale. Naprotiv, sve je jače grlio svoju spasiteljicu. Zagrizavši stijenu ranjenim zubima prkosio je lavini.

Prašina se polako slijegala i Varijan sklizne na zdravu nogu, pa sjedne. Nije vjerovao da njegova vlastita noga visi u neprirodnom položaju. Bol mu je kočila misli i krene uzbrdo puzeći po lijevoj strani svog tijela. Mora stići do sela. Ispljune prašinu iz usta i s užasom shvati da nema ni kapi vode. Rezervoar u transporteru je bio pun hladne vode, a u rancima su čekale plastične boce kiselog soka. Kako je mogao biti tako glup! Uza sve sunce koje je bliještalo odozgo i odozdo nije se sjetio da čovjeku treba voda. Kasno je shvatio da vrućina izvan zaštite klimatiziranog vozila može biti pogubna.

Puzao je po usijanom šljunku metar-dva, pa kliznuo natrag. Panično je grabio čuperke žute trave uz rub staze i povlačio se po njima. Tkanina na koljenima i laktovima bivala je sve tanja. Opet krv! Crveno na bijelom. Nestvarno po kontrastu, te su boje ipak odgovarale jedna drugoj čineći nekakav iskonski sklad.

Bojeći se nove lavine, Varijan skrene sa šljunka i spazi oveći grm.

»Odmorit ću se pola sata i onda krećem dalje«, obeća sam sebi i legne u sjenu. Mala oaza pruži mu zaštitu od paklene vrućine i tijelo se prepusti nemirnom snu.

• • •

Probudio se obuzet stravom. Netko ili nešto je bilo ovdje. Sasvim blizu uz njega dok je spavao. Mrak je bio potpun i vidio je samo osvijetljenu kazaljku direkcionara. Tišina. Biće se nije odavalo ni mirisom jer je Varijanov nos bio pun zgrušane krvi. Pridigne se na koljena zatomljujući želju da vrišti od straha. Krenuo je dalje, a da nije bio svjestan da djeluje po nagonu predaka. Čuvajući svoj život, borio se za cijelu vrstu.

• • •

Sunce je granulo prerano. Spasonosna rosa koju je lizao pretvorila se u

nisku maglicu i nestala. Još je puzao.

Kad se sunce diglo na vrh hemisfere, Varijan je došao do vrha padine i ugledao kuće.

— Spašen sam... spašen sam — mrmljao je u bunilu i posljednjom snagom se dovukao do ograde. Iznenada, odnekud dotrči čudovište i zaurla u njegovu pravcu. Prvi glas zvijeri mu zaustavi bilo i Varijan klone ne maknuvši ni prstom u obranu.

— Mir, Toro! — začuje se glas i golemi pas odstupi. — Čovječe, što vam se dogodilo? Vi ste ozlijeđeni! — Muk. »Mora da je stradao pod lavinom«, progovori više za sebe i odvuče ga u kuću.

• • •

Dva dana je starac vidao rane i trećega se Varijan osjećao bolje. Oteklina na nozi je splasnula, a letvice su čvrsto držale slomljenu kost. Sjedili su na verandi u smiraj dnevne vrućine.

— Hvala vam još jednom. Da nije bilo vas, vjerojatno bih nastradao u toj pustoši.

— Zaboravi to, mladiću. Bila mi je dužnost... Nego, reci mi zašto si prešao ocean i toliko propatio samo da bi mene vidio? To golica moj ostarjeli ego.

— Već sam vam pričao kako sam došao do vašeg imena i adrese, ali nisam ni sanjao da ćete biti na ovakvom mjestu. Sve je ovdje divlje i surovo. Viđao sam snimke ovakvih krajeva, ali to se ne može doživjeti samo očima. Tko od mojih kolega iz Toronta zna što je strah od smrti kad ga nije osjetio? I što se uopće može spoznati preko ekrana? Ja nisam naučio ništa! Sve je to privid i varka!

— U pravu si, Varijane — odgovori starac brzo, ne želeći prekinuti mladićev vatreni govor.

— Tako je bilo i s gitarom. Naručio sam kopiju instrumenta, naučio tehniku. Prst ovdje, prst ondje, trzaj po žicama. Svirao sam po notama iz arhive. Lijepo je dok se otkriva novi sadržaj, pa kad se točno odsvira. To je divno. Ali nešto tu nedostaje. Neka vrst doživljaja kao kod svirača s vrpce. Molim vas, izvucite me iz ovog kaosa! Ima li još nešto ili nema?

Tomas se zagleda u oči koje su tražile pomoć. Vidio je naporan rad, zbunjenost i nerazumijevanje. I strah i lavinu i žeđ. Bol slomljene noge i krvava koljena. U dubini očiju svijetljela je iskra upornosti, težnja za boljim, potreba da dosegne nešto više.

Ustane i pođe u kuću. Vratio se noseći prekrasnu gitaru. Tamnosmeđe drvo sjajilo se na suncu, stapajući se sa zlatnim bokovima. Varijanu zastade dah.

— Sviđa ti se? To je moje blago. Gradio sam je godinama i dugo je čekala svoga čovjeka. Tvoja je! — Pružio mu je instrument i Varijan ga obuhvati sa strahopoštovanjem. Starac legne i sklopi oči. — Sviraj mi.

Mladić bojažljivo odsvira nekoliko taktova i misleći da je starac zaspao utone u čarobne zvukove. Tonovi su navirali iz nutrine kao plima, ostavljajući um čistim poput zrcala. U surovom kamenjaru glazba je zvučala čudno. Stijene su je vraćale prigušenom jekom kao da se bune zbog hrabrosti stranca.

I stvarno, Varijan se više nije bojao. Bez straha slao je u planinsku tišinu akorde za koje nije bio ni svjestan da ih poznaje. Ta melodija više nije govorila o nekim drugim vremenima i ljudima nego o njemu, o Irni, o starcu, o onom što se dogodilo sada ili malo prije, o onome što bi želio da se dogodi. Svakim zvukom ulazio je korak dalje u novi svijet.

Starac je zadovoljno pratio kako umjetnik stvara. Blago se nasmiješio, sretan što je prvi čovjek koji sluša tu pjesmu.

— Lijepa je — prošapće i spusti ruku na tijelo usnule životinje.

Branko Pihač

Operacija »Skretanje«

Kroz okrugla okna svemirskog broda pružao se jasan pogled na sjajnu plavičastu površinu planeta, obrubljenu zakrivljenom linijom iza koje je zjapio demonski mračni bezdan dubokog svemira.

Atmosfera je u dvorani komandnog mosta bila ugodna.

— Dakle, kasni pliocen. Između miocena i pleistocena, zar ne? — reče odobrovoljeno kapetan pregledajući izvještaje. — Samo, nismo li ipak došli malo prerano?

— Mislim da s tehničke strane ne bi smjelo biti problema — odgovori glavni radio-genetičar dr Moorcock. — Morat ćemo samo malo promijeniti frekvencije, a možda će i Samuel imati malo više posla.

Začuvši svoje ime, geolog Hardstone zlovoljno zagunđa.

— Čekamo samo vašu naredbu da započnemo s postupkom — završi radiogenetičar.

— Dobit ćete je na vrijeme — reče kapetan, vraćajući mu izvještaj, te se zaputi k biologu. Dr Lindermann je stajao pred laserskim dalekozorom i grozničavo vrtio birač frekvencijskih područja i namještao povećanja. Vidjevši da mu se približava kapetan, on mu se uzbuđeno obrati.

— Fascinantno! Ovo je naprosto nevjerojatno, tko bi rekao da ću jednog dana i to doživjeti! Evo, promotrite i sami, ovo je Araukarioksilon, vrsta četinara, vidi se da se ponegdje zadržao sve do pliocena ...

Kapetan prihvati tražilo i potjera ga prema sjeveru. Prešao je preko nekoliko dubokih kanjona, nad kojima su se nadvijali gusti oblaci, i brzo došao do prvih glečera. Područje leda dosezalo je i do pedeset stupnjeva sjeverne geografske širine, ali to nije bilo ono što je tražio.

Vratio je tražilo i usmjerio ga prema jugu. Golema žuto-zelena površina koja se protezala gotovo cijelom dužinom kontinenta privukla mu je pažnju i on razabra da je riječ o preriji. Uključio je automatski skaner i zadržao se na crnoj mrlji, koja je, prema pokazivaču, prekrivala površinu veću od

sedamdeset četvornih kilometara. Pri većem povećanju ispostavilo se da je to krdo bizona, koji su mirno pasli i preživali, baš kao i gomile nosoroga što su se valjali u mulju brojnih ogranaka obližnje delte. Pretraživao je golemo prostranstvo, a onda iznenada zastao: dalje, nekoliko stupnjeva prema jugu, raspršena grupa dlakavih, crnih i poluuspravnih stvorenja polako se kretala prema prvim stjenovitim obroncima. A nekoliko kilometara istočnije nevelika skupina istih hominida tumarala je po kamenju, grmlju i busenju opore trave, skupljajući plodine. Nekoliko zbijenih ženki sjedilo je na okupu i njihalo se u tromim zamasima kao u nekoj vrsti duhovne onanije, čija se doživljajna dimenzija nije mogla odgonetnuti.

Najprirodnijom se činila brojna mladunčad, koja je neprestano trčkarala okolo, mlatila se ili nabacivala kamenjem, dok su nešto odrasliji slijedili odrasle. U potrazi za sočnijim plodinama nekoliko se pripadnika horde prilično udaljilo od grupe i zašlo među prve stjenovite gromade. Promatrao ih je neko vrijeme, potpuno zaboravljajući da ono što gleda nije prošlost Zemlje, nego sadašnjost jednog slučajnog planeta udaljenog od nje više od 10 svjetlosnih godina. I osjetio je prema njima čudnu mješavinu strahopoštovanja i sažaljenja, ne samo kao da se radi o precima čovječanstva, nego o njegovim vlastitima. A onda kao da se zastidio vlastitih osjećaja, brzo je dignuo pogled s okulara.

— Jesu li to već ljudi? — zapitao je Lindermanna.

— Po formi odgovaraju ranom australopitekusu africanusu. Granični hominid kojeg već nazivlju pračovjekom — odgovori biolog. — Od pravog čovjeka dijeli ga dva i pol milijuna godina... Zemaljske evolucije, dakako, lake — doda — ne bismo smjeli isključiti mogućnost evolucijskog mrtvog rukavca.

Kapetan zastane, a onda se brzo udalji od dalekozora

— No — izusti — da više gledamo, zacijelo bismo vidjeli još mnogo zanimljivih prizora, a to nije naš posao.

U prostoriju je ušao navigator i obavijestio kapetana da je brod izvrtio sve programirane obilaske planeta.

— Odlično! — reče kapetan, a zatim se obrati dru Hardstoneu. — Ne smijete biti tako mrzovoljni. Evo, tek što smo ušli u Canis Minor, a već smo pronašli ovako krasan planetarni sustav. Ili, da vam to možda nije od

hibernizatora?

— Kome je krasan, neka u njemu ostane! — odreže Hardstone, prečuvši kapetanovu primjedbu. — Prekinuli su me u jeku istraživanja. I to nakon svih onih muka što sam ih imao da nam konstruiraju onu supersondu i gnjavaža oko bušotina...

— Ma ne budite djetinjasti, doktore Hardstone! — nasmije se kapetan. — Vama, čini se, još nije jasno što znači biti odabran za ovu misiju. Lunjati Antarktikom može svatko kome su odobrili kakvu-takvu ekspediciju, a onih koji su izabrani za ovo je samo sedamnaest. Zemlja je prošlost, naviknite se na to! Astrogeologija, to je jedina budućnost vašeg poziva i, ako hoćete, vaša jedina šansa!

— Znam, ali tako se ne radi. Opozvali su me baš kad smo trebali identificirati prvi nalaz i kad je postalo najzanimljivije...

— Sve je to nebitno — prekine kapetan Seigler prijateljski, u istom tonu.— Možda su vam uskratili malo zadovoljstva, ali pruženo vam je mnogo više. Sve što biste mogli otkriti na Zemlji beznačajno je s onim što možete otkriti u svemiru. Pa Zemlja je prekopana uzduž i poprijeko! Osim toga, ako baš hoćete, za tridesetak smo godina natrag i moći ćete vidjeti što je bilo s time. Vi ste otkrivač, zar ne? Eto, to je glavno, pa možete pustiti i druge da malo rade za vas.

— Zapravo je sve to vrlo zanimljivo, he, he — uključi se u razgovor Zung, brodski psiholog. — Ja sve nešto sumnjam u to. Da oni nisu nas poslali ovamo da nas se riješe? Evo, moje mjesto na Sveučilištu dobio je neki...

— Juliuse, ako sumnjaš u projekt, onda ne sumnjaš samo u čast Vrhovnog vojnog vijeća Unije, nego i u naše sposobnosti rasuđivanja. A isto tako i u sposobnosti rasuđivanja posade ostalih šesnaest brodova koji sudjeluju u misiji. Ja prvi ne bih prihvatio vođenje ovog broda da nisam najdublje uvjeren ne samo u uspjeh pothvata, nego i u njegovu nužnost.

— Pa dobro, jasno mi je da su ubacivanjem algi u Marsovu atmosferu uspjeli povećati količinu kisika u njoj i sniziti mu površinsku temperaturu, ali nije li ovo ipak previše?

— Ne, to je čak jednostavnije! Samo što za ovo morate imati jaču tehnologiju — reče radio-genetičar Moorcock. — Kad jednom započnete proces, sve se ostalo odvija samo od sebe.

— Rekao bih čak daje rani pleistocen — umiješa se Lindermann, uspoređujući vidike s holografskim simulacijama iz centralne brodske memorije. — Ali čini se da se te dvije epohe odvijaju istovremeno na širokoj fronti.

— Vrlo dobro, samo nastavite — reče kapetan i obrati se radio-genetičaru. — Pazite da frekvencije budu u skladu s lokalnim specifičnostima, kako bi odašiljači bili najdjelotvorniji, i sve pregledno otipkajte da oni dolje mogu brzo odabrati frekvencije ...

— Mogu razumjeti to da se manipulira ljudskim mišljenjem — nastavi svojeglavo brodski psiholog — ali ići ovako daleko ... A da to ipak nije bez veze?

— Nije — odgovori strpljivo radio-genetičar. — Vidite, sve je zapravo vrlo jednostavno. Ako, primjerice, u blizinu zdrave stanice stavite bolesnu, zdrava će oboljeti od iste bolesti čak i ako su stanice odijeljene kvarcnom pločicom. No to je zastarjela interpretacija. Riječ je zapravo o tome da će bolesna stanica emitirati elektro-magnetske signale, i to u domeni toplinskog, svjetlosnog i ultra-ljubičastog zračenja, koji će poremetiti molekularne nivoe zdrave stanice i izazvati u njoj kritična stanja iz kojih se ona neće moći izvući. A poznato je i to da, recimo, točno odmjerena laserska zračenja, koji će poremetiti molekularne nivoe zdrave stanice i izazvati u njoj kritična stanja iz kojih se ona neće moći izvući. A poznato je i to da, recimo, točno odmjerena laserska zračenja omogućuju sintezu spojeva koji se ne mogu naći u prirodi.

— Čuo sam nešto o tome, ali ovo...

— Promatrajte to u dinamičkom smislu. Ono što mi ovdje moramo izvršiti samo je primjena toga. Kad započnemo s postupkom, u biosferu ćemo ubaciti nekoliko desetaka radio-odašiljača koji će, ali potpuno na istom principu, onemogućavati razvoj karakterističnih genskih skupina, pa će evolucijski razvoj na planetu biti prisiljen da krene drugim tokom. Sve je jednostavnije ako se prije započne. Shvatite to kao da je svaka stanica ili, još bolje, svaki gen, titrajni sistem, dok naši generatori stvaraju oscilacije koje na principu rezonancije dovode do prsnuća svake kritične veze čim ona nastane. Blokiramo li gene za krila, na ovom se planetu nikada neće razviti nijedna ptica. Možda nešto slično, ali ptica ne.

— Operacija »Skretanje«, jasno — reče psiholog. — Samo ... što ćemo blokirati mi?

Radio-genetičar upitno pogleda kapetana, a ovaj lako kimne, dajući mu odobrenje da odgovori.

— Snažnom strogo odabranom bioradijacijom prekinut ćemo još u začetku razvoj onih genetičkih struktura koje nose razum. To će sva bića na ovom planetu u intelektualnom smislu ograničiti na nivo, evo, onih australopitekusa, ili u najboljem slučaju homo erectusa. Takvi su propisi Vrhovnog vojnog vijeća Unije, korekcija evolucijskog razvoja živih bića na svim udaljenim planetima koje Unija nema u planu za skoro ili barem dogledno koloniziranje, koji su suviše daleko da bi se mogli neprestano ophoditi, a na kojima bi se mogle razviti opasne civilizacije. Oni homoidi dolje možda će se moći još nešto razviti, moći će stvarati i dosta složene nizove uvjetnih refleksa, ali misliti — i tu Moorcock napravi značajnu stanku — misliti u pravom, dubokom i sveobuhvatnom smislu riječi — to neće moći nikada.

— Ali koliko imamo pravo na to? — pridruži se raspravi prvi brodski časnik.

— Nije to stvar prava, nego razuma — reče kapetan. — Vidi li itko smisao u tome da se razvijaju dvije paralelne civilizacije i da, pošto se zarate, jedna drugu istrijebi? Vijeće polazi od stajališta da je svaku takvu situaciju bolje na vrijeme spriječiti nego dopustiti da se ono što je stvoreno i što je vrijedno uništi, često samo zato što je neznatno slabije od onog drugog.

— Ni meni se ne sviđa ubacivanje takva kukavičjeg jajeta na planet — reče Hardstone. — Osim toga, sve mi se čini prilično bezizglednim. Ja mogu na osnovi pokazatelja proračunati stanje planeta u sljedećih nekoliko tisuća godina, ali što ako on iznenada promijeni polove pa sve ode zbrda-zdola? Za vulkane još kako-tako, ali što je s ledenim dobima? .

— Učinit ćete koliko budete mogli — reče kapetan. — Tako radimo svi mi i tu se ništa ne može. Nego, čini se da imaju novosti za vas — nastavi polaganije, zagledajući u svoj monitor. — Tako je, analizirali su strukturu i gibanja u unutrašnjosti planeta i trebaju vas u računarskom odjelu. Dajte, molim vas, pogledajte što je s tim!

— Odmah! — odazva se dr Hardstone te izađe iz dvorane.

Prvi je progovorio psiholog.

— Nikad me nećete uvjeriti da je takvo nešto moguće — rekao je. —

Sad kad znam o čemu se radi, još manje vjerujem u to da posrijedi nije nešto drugo ...

— Svašta — odvrati kapetan. — Vi s društvenih znanosti naučeni ste da razloge uvijek tražite u ljudima, jer prirodne ne razumijete, a ljudske interpretirate kako vam odgovara, pa ispadne da uvijek imate pravo. Ali priroda ne taktizira — ona ili jest ili nije.

— Pa dobro — poče uvrijeđeno psiholog — možemo li onda vidjeti tu stvar kad je tako moćna? Ili je to i dalje vojna tajna?

Kapetan se bez riječi okrene prema interfonu i naloži da se u dvoranu komandnog mosta donese jedan nekalibrirani odašiljač. Na vratima se ubrzo pojavio jedan od mehaničara i, prišavši stolu, stavio na nj nevelik svjetlucav predmet. Vidjevši da više nije potreban, udaljio se, a kapetan dade radio-genetičaru odobrenje da nešto kaže o netom donesenom odašiljaču.

Bio je to štapićast predmet nejednolike debljine i najviše je nalikovao na divovski i pojednostavnjen model spiralne organske molekule. Između polukružnih i djelomično prozirnih zadebljanja nalazilo se po nekoliko crnih prstenova različite širine.

— Crni su pojasevi područja na kojima se izmjenjuje radijacija — poče Moorcock — a ove su kalote rezonantne komore specijalnih svojstava

— Hm... Izgleda kao komad stakloplastike — bilo je prvo što je rekao psiholog.

— Ipak će biti malo složenije — odvrati Moorcock. — Samo materijal od kojeg su odašiljači napravljeni nešto je što je prije nekoliko desetljeća bilo nezamislivo. A da i ne govorim o tome da primjena ovakva uređaja zahtijeva vrhunsko poznavanje medicine, mikrobiologije, genetike i još niza znanosti na kojima se osniva radio-genetika. To je. kratko rečeno, čudo.

— Pa jest. Nikad nisam vidio nešto tako čudna izgleda. Mora li taj odašiljač biti tako... tako, kako da kažem, takav da ne sliči ni na što? — zapita psiholog, a razgledanju se pridruži i biolog Lindermann. Kao i psiholog, i on je tada prvi put vidio kristalni biogenetički odašiljač.

— Načelno ne mora — odgovori Moorcock. — Ali ako su ga izradili oni iz Svemirskih genetičkih laboratorija, tada je sigurno da je upravo

ovakav oblik strogi optimum za tehničke uređaje te namjene. Sve čini kompaktnu cjelinu i maksimalno je podređeno fizikalnim zahtjevima za elektromagnetsko zračenje.

— A gdje mu je izvor energije? — zapita psiholog.

— Nema ga. Nikakav mu posebni izvor energije nije potreban. Ovaj je odašiljač izrađen od materijala koji upija svako zračenje što dospije na njegovu površinu i tu energiju pretvara u diskretan skup točno određenih frekvencija koje mogu prekinuti genezu određenih tipova ribonukleinskih i dezoksiribonukleinskih lanaca, a sve to djeluje u okolini od otprilike tri stotine kilometara od odašiljača.

— Koliko sam shvatio — ustraje psiholog — takvo djelovanje mora biti dugotrajno. Hoćete reći da je ovaj uređaj sposoban i za dugotrajan, rad.. za rad od nekoliko godina?

— Za rad od nekoliko godina?!? — Moorcock se suzdrža da ne prasne u smijeh. — Za efikasno djelovanje na evoluciju potrebno je trajanje od najmanje pet stotina tisuća godina. Toliko otprilike ova stvarčica u dobrim uvjetima i izdrži. Materijal je otporan na pritisak i temperature u širokom rasponu, kemijski potpuno neaktivan ... No nije moje da razmišljah o tome. Oni iz Laboratorija znaju valjda što rade.

— Pa to je onda tempirana bomba! — uzvikne psiholog zapanjeno, uz Lindermannovo odobravanje.

— Ne — reče Moorcock. — To je skretnica. Ne možemo, doduše, odrediti točan evolutivni razvoj, jer ne možemo predvidjeti sve mogućnosti, ali zato možemo sigurno onemogućiti određene grane razvoja.

— Shvaćam. Očito ste mislili na sve — reče Zung i htjede još nešto dodati, ali razgovor prekine Hardstoneov povratak.

— Sve je u redu — obavijestio ih je još s vrata. — Registrirali su veliku pukotinu u kori pa očekuju znatna geološka gibanja u toku sljedećih nekoliko tisuća godina. Pretpostavio sam da je zbog toga trebalo povećati broj radijatora za trideset posto.

Govoreći, prišao je k stolu i na njemu ugledao doneseni odašiljač. Naglo je zašutio i ostao neko vrijeme bez riječi, a onda polako dignuo ruku i pokazao na nj.

— Što je to? Otkud vam to? — upitao je, a glas mu je postao drhtav i nesiguran.

— KBO, Kristalni biogenetički odašiljač o kojem smo govorili — odgovori kapetan. — Na Zemlji je valjda još uvijek vrhunska vojna tajna. Sada vam možemo pokazati tu stvarčicu.

Činilo se da Hardstone nije potpuno shvatio kapetanove riječi. Još je neko vrijeme stajao kao ukopan, a onda je počeo polako, gutajući pljuvačku.

— Jednu takvu izvukli smo onom sondom ispod leda na Antarktiku — rekao je gotovo šapatom.

Nastao je tajac u kojem se čuo samo tihi šum generatora. Razgovor je bio kao presječen, a u zraku se počela osjećati težina tišine.

— Baš... takvu? — zapita razgovijetno kapetan, a uozbiljio se i psiholog.

— Takvu... Ostala je sačuvana u sloju leda. Izvukli smo je iz dubine veće od dvije tisuće metara. Procjenjujemo da je taj sloj stariji od milijun godina... — reče Hardstone i klone u svoj naslonjač.

Kapetan je šutio, a biolog zbunjeno pogledao čas jednog, čas drugog, očekujući da netko nešto kaže.

Na monitorima se ukazao signal da je brod spreman za svoju prvu intervenciju.

Vesna Gorše

Triptih

Pripovijedaj mi nešto MISTIČNO — zapovijedi djevojčica neobično ističući posljednju riječ, — Nedavno ju je naučila i od tada se koristila svakom prilikom da je izgovori, a to je činila gotovo s putenim užitkom.

Leonard poslušno klimne glavom. U njegovoj utrobi jedan komplicirani dio spozna pojam »mističnosti« i brzi proces stvori početak priče:

— Na obali rijeke živio je mali šumski duh ...

— Ne, ne! — odlučno odbi djevojčica. — Rijeke nisu mistične. Želim nešto drugo.

Leonard se spusti na kuhinjski stolac i razmisli.

— Neobični letač i njegova kći stigli su s daleke zvijezde...

— Leonard! — prekori ga djevojčica, — To sam slušala jučer za doručkom.

Leonard uzdahne i stade nizati različite početke neobičnih priča. Djevojčica je nezadovoljno odmahivala glavom, mrštila se i ljutila. Napokon razdraženo otrča u dječju sobu i stade cijepiti najnoviju lutku protiv opake bolesti, ostavivši svog mentora da tuguje nad promašenim pedagoškim metodama.

Iz turobnog razmišljanja Leonarda prenu zvuk ključa u bravi. Narednog trenutka Melinda agresivno nahrupi u stan i priđe mu bez riječi. Rukom mu prođe kroz kosu, i pronašavši u njoj jedva vidljivu sićušnu sklopku, pokrenu je u stranu.

— George — reče strogo.

S Leonardova lica nestade svaki izraz i osta samo bezprijekorna bezličnost savršenog engleskog batlera. On se ukipi u stavu mirno.

— Na službu — reče.

— Servirat ćete za četiri osobe. Imat ćemo goste.

— Vrlo dobro — prihvati George.

— Pnpravit ćete sljedeće — Lice joj se zgusnu u dubokoj koncentraciji. — »Potage Julienne«... ne, bolje juhu od luka. Zatim ovčji but... onako kako vi znate, i... imamo li prokulica? Ništa zato, naručite telefonom. Pripremite ih na maslacu.

— To je sve, gospođo?

— Skoro zaboravih salatu. Salatu od celera. Oh, i desert. Za desert... doista ne znam.

— Sufle od malina? — predloži George.

— Izvrsno, sufle od malina. To je sve.

— Vrlo dobro, gospođo.

— Ručak mora biti serviran do 13 i 30.

— Vrlo dobro, gospođo.

Kada ga je Melinda napustila, George je u svojoj savršenoj memoriji već zbrajao potrebne namirnice.

Uz pomoć mikroprocesorske pećnice i svoje vještine zgotovio je ručak za nepun sat. Upravo je dovršio serviranje stola u trpezariji i vratio se u kuhinju da izvadi but iz pećnice kad začu zvonce na vratima i ubrzo potom prigušeno hihotanje koje je najavljivalo dolazak gostiju.

Melinda uđe u kuhinju, i na njegovo zgražanje umoči prst u još topao sufle od malina i s užitkom ga obliže. Priđe mu sasvim blizu i uroni ruku u gustu grivu njegove kose. Istog časa nađe se u njegovu pohotnom zagrljaju.

— Melinda — promuklo prošapta Sebastijan — nismo tako dugo. Pođimo gore.

— Ne sada, mili — nasmiješi se njegova žena i izmigolji iz zagrljaja. — Zar si zaboravio na Arta i Lori? Upravo su stigli. Presvući se na brzinu i dođi nam natočiti piće, inače ćemo ispasti necivilizirani ma.

Sebastijan poslušno krenu ka garderobi, čudeći se umašćenoj pregači svezanoj oko struka. Nikada nije ni jaje ispekao!

Za SIRIUS...

• Oblačno i promjenjivo vrijeme koje nas prati posljednjih mjeseci kao da utječe na naše pisce, pa su im i priče poput vremenske prognoze — uglavnom loše!

• Više vedrine donijela nam je priča ZMAJEVA POSETA, koja je napravljena bez zamjerke.

...nije za SIRIUS

• Priča KORAK U STRANU ne bi bila neodoljiva kad bi autor izbacio prvu i posljednju rečenicu i kad bi bolje pojasnio zašto je potez koji protagonistu donosi pobjedu toliko nepredvidiv. U IME BOGOVA dobro je zamišljena priča, s neočekivanim obratom, ali i ne sasvim nepoznatim u SF. Velikih zamjeraka nema, ali ni nekih osobitih kvaliteta da bi se objavila; može se naći u rezervi. ANIMALNA APOKALIPSA... znalački pisana, no zbog teme i duljine teksta ne spada u SIRIUS

• ČUVAJ MI SINOVE prerađena je verzija, koja ni ovaj put nije uspješno razjasnila mnoga pitanja (kako se Ivan našao izvan svog vremena ako nema krono-translatora kuda će s protagonistovim translatorom koji ne može fiksirati koordinate itd., itd., protagonist je na početku scene vezan na kraju slobodan; tko ga je oslobodio!?), a ostalo je dosta besmislica i površnosti u vođenju radnje. ZATVOR nema lošu ideju, ali obrada i stil toliko su slabi da bi tekst trebalo dobrano pročistiti i dotjerati. PRESJEČENA ODSTUPNICA bila bi dobra kad bi se prvih šest kartica kratilo, a i zadnja stranica dotjerala (kad bi priča završila prvim pasusom na 10. stranici, to bi doduše promijenilo smisao). Razmislite malo!

• ČUVAR nije loš vic, može poslužiti za popunjenje rupa ako ih bude, za ISPUNJENU ZELJU vrijedi isto, dok vam treća priča bez naslova obiluje znanstvenim i sociološkim te još kojekakvim nelogičnostima. Prije nekoliko mjeseci pisali smo da je PROCES objavljiv (nije izgubljen), ali to ne znači da će i biti objavljen.

• (NE)RAVNOPRAVNA BORBA, štos o kepecu golemih stopala suviše je poznat, zato je vic ČUDNA ČUDA dobar, ali nema veze sa SF. ODBROJAVANJE je cijela zbrka nepovezanih radnji pa je nejasno što je autor želio reći. ONA je simpatična i korektna pričica, kao što je i i ON vrlo dirljiv vic za malu djecu: obje mogu doći u obzir za objavljivanje samo

ako pokrenemo list za djecu. RUPA ima svoju rupu u temi stoga što je često obrađivana pa je postala nezanimljiva.

• JUTRO CE PROMEMTI SVE priča je prihvatljiva stila i naracije, međutim, prvi i drugi dio nisu baš jasno povezani, a i neki prikazi nisu dovoljno objašnjeni. KOMUNICIRANJE idejom nije tako loše, no sposobnost štakora da komuniciraju doima se pretjeranom, o stilu i pravopisu bolje da i ne govorimo. NEMOGUĆA LJUBAV nemoguća je zbog pitanja koja postavljate, a ni sami ne možete na njih odgovoriti, uostalom takvih je pitanja već dugo u SF. NEKI NOVI SNOVI, ponovljena priča o novoj varijanti: izbačena je poetika i obrada dotjerana, ali priča nije postigla kvalitetu da bi bila objavljiva. BILI SU ISKRENI, seljaci koji na različitim dijalektima raspravljaju o izvanzemljanima simpatična je i duhovita priča, ali na žalost vrlo poznata, DEANOVA ALTERNATIVA, ponovno neuspješna vremeplovna priči sa zatvorenim uzročno-posljedičnim krugom. UVODNA RAZMIŠLJANJA su za djecu, a ne za SIRIUS.

• U PREDVORJU... i TROVANJE HRANOM čini se da su autoru poslužile samo da bi pokazao vještinu baratanja riječima; u prvoj nije jasno što je htio kazati, dok druga ima samo dobru ideju. Treća od istog autora, SLUČAJ U IV KVARTU — dobar vic bez veze sa SF.

A. H.